

IX. ÉVFOLYAM 1. SZÁM

ZENEKAR

2002. FEBRUÁR

Jascha Heifetz

- Szövetségünk harmadik elnökségi ciklusa
- Le-, és felépítés az Operában
- Túl az életveszélyen? – Matáv Szimfonikusok

TARTALOM

Szövetségünk harmadik elnökségi ciklusáról

2

Zenei közéletünk

Gyüdi Sándort ismét a Szegedi Szimfonikus Zenekar igazgató-karnagyává választották	4
Le- és felépítés – pénzügyi fedezettel	7
Tiszteletjeggyel	8
Túl az életveszélyen	9
Postaládánkból	11
Ruzsonyi Béla nagybőgő-művész, zeneakadémiai tanár, az Operaház Zenekarának szólamvezetője 2001 novemberében ünnepelte 40 éves jubileumát	12
Ferencsik János-émlékdíj	14
A MÁV Szimfonikus Zenekar hangversenye a Budapesti Kongresszusi Központban, 2002. február 11-én	15
20 éves a Gödöllői Szimfonikus Zenekar	16

Kritika

Koncertkritika	17
Csajkouszkij-est Szegeden	19

Zenetörténet

Auer-iskola: Jascha Heifetz	20

Egészség

Felkészülés a szereplésre	33

Rejtvény

38

Programok

39

Szövetségünk harmadik elnökségi ciklusáról

Hasonlóan egy építkezéshez, ahol is a leglátványosabb műveletek – a semmiből kinövő, magasba törő falak felhúzása és annak a tetővel való megkoronázása – a mi életünkben is a leglátványosabb időszak az volt, amikor előzmények nélkül létrehoztunk egy szervezetet, megalkottuk célkitűzéseinket, és ezek mentén megpróbáltuk helyünket megtalálni a magyar zenei életben. De mint ahogyan az építkezések látványos szakaszai után is következnek a tekintet kevésbé magára vonó, de annál fontosabb munkák, és amikor kész az épület, akkor pedig a még fontosabb állagmegóvás, így Szövetségünk életében is elkövetkezett az az időszak, amikor kevésbé expanzív módon, de állandó feladatainkat folyamatosan teljesítve kellett erőt gyűjtenünk a további fennmaradásunkhoz és a lehetőség szerinti erősödésünkhöz.

Amikor már megvan az irány, és az évről-évre ismétlődő cselekvések visszatérő sora adja meg a szervezet tevékenységének mindennapi ritmusát, akkor már a hírdömpingben el-lankadó, már csak szenzációkra érzékeny figyelmünkkel nehezen tudjuk értékelni a megmaradásra, az elért eredmények megőrzésére tett kísérletek sikerességét.

Különösen akkor, amikor világunk tele van súlyos problémákkal, gyökeres változásokkal, szerepek cserélődnek, mindenki keresi új helyét, és a civil szervezetek legtöbbje légüres térben mozogván keresi azokat a fogódzkodókat, amelyek megtalálásával talán nagyobb jelentőséget kaphat az a munka amelyet el akarnak végezni.

Sajnos korunk üzenete nem a civil szféra és nem az érdekvédelem erősödéséről szól. A globalizmus, a határok és nemzetek feletti termelési és értékesítési rendszer térhódítása olyan kihívásokat fogalmazott meg a zene területén is, amire még nincs megfelelő válaszuk. A legfejlettebb országokban sem tudják a munkavállalók megfelelően érvényesíteni érdekeiket a mindent elsöprő „üzleti” érdekekkel és az egyre nagyobb sztárkultusszal szemben...

Éppen ezért fontos időnként megállni, és számot vetni azzal amit tettünk, amit nem sikerült tennünk és újragondolni céljainkat.

Alapjaiban rengette meg a magyar zenei életet a Nemzeti Filharmonikus Zenekart érintő kormányzati döntés. Két év távlatából tisztán megállapítható, hány helyes és hány fölösleges döntés született, hány jó és hány elhibázott intézkedést hoztak, mi sikerült, mi nem. A nem kis zavart keltő, enyhén szólva a szakmai

ismeretek teljes hiányával küszködő, botrányos intézkedései miatt elhíresült miniszteri biztos csendes távozása mindenesetre azt bizonyítja, hogy nem volt a kinevezése egyértelmű siker-történet még a megbízók megítélése szerint sem. Úgy tűnik, mára a nagy viharok elülttek, az érdekeltek egy része belenyugodott sor-sába, bárhová is vetette az, egy másik része pedig levonva a tanulságokat, csendben próbálja azokat hasznosítani a mindennapi munkájában. Azonban – mint ahogyan azt előre láttuk – ezek az események nagy hatást gyakoroltak-gyakorolnak a magyar zenei életre, és, amennyiben a tanulságokat nem vonjuk le közösen, továbbá azokat nem hozzuk nyilvánosságra, akkor a téves döntések, a téves megoldások éppúgy etalonként fognak állni a hozzá nem értők előtt, mint a követendő példák.

A többi magyar zenekar lélegzetét visszafojtva figyelni azóta is, vajon mi az, ami e nagy átalakulás-sorozatból megragadja fenntartóik figyelmét. Akár a bérek 300%-os emelése, vagy inkább a nemzetközi vonatkozásban egyedülálló minősítési rendszer, avagy éppen a leépítés módja és aránya. Tény, hogy a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma megtartotta annyiban az ígértét – ha úgy tetszik, az „ars poetica-ját” – hogy saját, illetőleg „nemzeti” címkével el látott együtteseit, intézményeit favorizálja, és ezen felül, az önkormányzati együttesek költségvetési támogatásainak automatizmusokkal szabályozott odaítélése után nem különösebben érdekli a magyar zenekultúra, avagy kulturális örökség egészébe éppúgy beletartozó összes többi zenekar. Igaz, az élet sodra mindegyiket más-más fenntartóhoz kapcsolta. A fenntartók pedig – kulturális felelőségük nem lévén – azt vesznek át a magyar zenekar-megreformálási próbálkozásokból, amit akarnak. A Matáv például a minőségi követelmény növelését a támogatások és a létszám lefaragásával, (ami némi-leg diszsonánsan cseng a jól ismert Matáv-szlogenel éppúgy, mint a Zenekar újságban egy éve megjelent „hogyan folytatódhat a Matáv Szimfonikus Zenekar sikertörténete?” című riporttal) a Magyar Rádió pedig sem ezt sem azt, legfeljebb azt a „szintentartást” aminek pozitív vetületeként ma már egy dinamikusan fejlődő ifjúsági zenekar második kürtöse is többet keres, mint a hajdan volt, mára kissé megtört fényében sütkérező Rádiózenekar hasonló pozíciójú muzsikusa.

Mint ezt újságunkban is hírül adtuk, kezdeményezésünkre összejövetelt tartott a Szövet-

ZENEKAR A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK, valamint a MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK ÉS TÁNCMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS lapja, a Nemzeti Kulturális Alapprogram és a NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTERIUMA támogatásával.
ALAPÍTOTTA: POPA PÉTER

 NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTERIUMA

* Az interjúkban elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul. Észrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.

* A szerkesztőség címe:
MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE
1068 Budapest, Városligeti fásor 38.
Telefon: 342-8927 – Fax: 322-5446
e-mail: zenekar@mail.datanet.hu
www.hungorchestras.com

* Felelős kiadó és szerkesztő: **POPA PÉTER**

* Nyomdai kivitelezés: **PUBLIKITAS**
1021 Budapest, Tárogató út 26.
Telefon/fax: 200-7330
Felelős vezető: **A. Kft. ügyvezetője**

* ISSN: 1218-2702

ség Igazgatói Tagozata és a NKÖM illetékes osztályának vezetői. A fórum egyrészt nagyszerű alkalom volt arra, hogy tagzenekaraink vezetői és a szakszervezet képviselőiben szintén jelenlévő Gyimesi László főttkár közvetlenül előadhassák és megbeszéljék a szakágazati problémákat, elképzeléseket, másrészt viszont eklatánsan bizonyította az azóta eltelt időszakkal együtt, hogy nem annyira a Szövetség kezdeményező-készségével, illetve aktivitásával van probléma, mint inkább a másik fél fogadókészségével, továbbá a szakmát érintő problémák közös megoldására vonatkozó készségével. Az egyetlen kivételt a 2000. november 16-án megtartott egyeztető megbeszélés képezte, amelyről értesítettük olvasóinkat is.

Ez indított bennünket arra, hogy pontosan felmérjük szervezetünk jelenlegi mozgási területét, és megkeressük azokat a lehetőségeket, amelyek kiaknázásával közelebb kerülünk kitűzött céljainkhoz.

Súlyos és állandó problémája zenekaraink többségének, – ezen belül is elsősorban a vidéki zenekaroknak – hogy kénytelenek reflektorfényen kívül tevékenykedni. Olyannyira mostohán bánnak velük a médiumok, – írott és elektronikus egyaránt – hogy nem csupán a társadalomban korábban elfoglalt és fokozatosan elvesztett rangjukat nem képesek még töredékében sem visszaszerezni, de visszajelzések nélkül képtelenek bekerülni az országos zenei vérkeringésbe, visszatérni a zenei köztudatba, nemes „versenyhelyzetbe” kerülni, hogy ezzel is növelhessék színvonalukat.

Miközben a magyar szimfonikus zenekaroknak közel a fele a vidéki nagyvárosokban működik, de annál jóval nagyobb területen végez zenei missziót, az országos lapok hasábjairól éppúgy hiányoznak, vagy aránytalanul keveset szerepelnek, mint a rádió-, és tv-adók műsoraiból. Pedig a reflektorfénybe állítás legalább annyira segítené e terület kilábalását a hátrányos helyzetéből, mint mennyire emelné színvonalukat a megmérettetés és a jószándékú kritika, akár a zenei tárgyú lapokban, akár például a Magyar Rádió kritikái műsoraiban. Ezt szem előtt tartva kezdtük el tárgyalás sorozatunkat a Muzsika című lap szerkesztőivel épp úgy, mint a Magyar Rádió Bartók adójának fő-szerkesztőjével, illetőleg műsor-szerkesztőivel. Ma már – e tárgyalások eredményeképpen – magunk mögött tudhatunk az Új zenei újságban néhány elhangzott kritikát, a Szombathelyi Szimfonikusok a Bartók rádió Klubjában történő szereplését, továbbá a Magyar Nemzeti Galériai sorozat újraindítását a vidéki zenekarok preferáltabb részvételével, illetőleg vidéki felvételeket és közvetítéseket.

Nem lebecsülendő eredmény és példamutató összefogás áll mögötte. A kritikusok honoráriu-

ma a Muzsikától, az útiköltség a Szövetségünktől és a szálloda költsége pedig a programban részt vevő zenekaroktól származik. Nem feledvén, hogy hosszú távon nem feltétlenül feladunk például a közszolgálati rádió, vagy lapunknál lényegesen jobb anyagi kondíciók között működő Muzsika támogatása, különösen nem az ismert szerény anyagi lehetőségeink tükrében, azonban számunkra minden befektetés megtérül, ha ez egy pozitív folyamat elindítását, a vidéki zenekaroknak az ország zenei vérkeringésébe való teljes jogú bekerülését segíti. Reményre ad okot a Magyar Rádió elnökének nyitottsága, hogy a következő évre kidolgozandó műsorterv kialakításánál figyelembe vegyék és hathatósan támogassák szövetségünk ajánlásait is – természetesen lehetőségeinkhez mért segítségnyújtásunk mellett.

Megnyugtató számunkra, hogy vannak olyan önkormányzatok, amelyek számítanak szakmai segítségünkre különböző pályázatok kiírásánál és elbírálásánál. Így ismét részt vettünk Debrecen és Szeged városának a helyi zenekar igazgatói, illetőleg igazgató karnagyi pályázatának kiértékelésében. Ugyanakkor sajnálatos, hogy Szombathely – ahol évek óta a legnagyobb viharok dúlnak a zenekar életében, és ahol a fenntartó a megye – nem igényel külső segítséget, szakmai tanácsot a zenekart lassan felörlő légkör megnyugtató feloldása érdekében.

Szövetségünket minden erőfeszítése és eredménye ellenére könnyen érhetné a vád, hogy belterjes, hogy provinciális.

Ez szerencsére nem igaz.

Immáron kultúrtörténeti tény, hogy régióinkból elsőként a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége lett teljes jogú tagja az európai előadóművészeti szövetségeket tömörítő szervezetnek, a PEARLE*-nek (Performing Arts Employers Associations Ligue Europe) és a Szimfonikus Zenekarok Nemzetközi Szövetségének, az International Allowance of Orchestras-nak (IAO).

E két nemzetközi szervezetbe történt tagfelvételünk annak idején nem kis kultúrdiplomáciai erőfeszítést követelt, ám Szövetségünk az elmúlt években számos elismerést aratva, eredményeket felmutatva bizonyította alkalmasságát, nem egy esetben kezdeményező-készségét a nemzetközi harcmezőkön is.

A PEARLE* 1997-es budapesti konferenciáját követően a korábrinál intenzívebben vettünk részt az EU-szintű – és ránk is váró – jogszabályok előkészítésében. A PEARLE* ENSZ-bizottságokkal tárgyaló küldöttségében a közgyűlés döntése értelmében helyet kapott szervezetünk képviselője is, de mi kezdeményeztük és szerveztük az IAO svéd elnökének magyarországi meghívását is.

Az EU-törvénykezés számtalan meglepetéssel szolgálhat a magyar zenekaroknak is. E

meglepetések számát igyekszünk csökkenteni a PEARLE*-ben folyamatosan kifejtett tevékenységünkkel.

A Brüsszel számára készített javaslatok, szakmai állásfoglalások, lobbyszások ügyiratai, a PEARLE* tevékenységének dokumentumai Szövetségünkönél bárki kívánságára hozzáférhetőek, betekinthetők.

Sikeres nemzetközi tevékenységünket egyetlen dolog veszélyezteti: a pénzügyi háttér úgyszólván teljes hiánya. Miután az első perctől kezdve nyilvánvaló volt, hogy saját költségvetésünkből nem tudjuk finanszírozni a repülőjegyek, szállodák, konferenciadíjak gyakran több-százezres költségeit, 1996 óta rendszerint a kulturális tárcát nyertük meg támogatónkul. Kérdés, hogy arra rendezkedjünk-e be, hogy a mindenkori Tárcá mindenkor finanszírozza a nemzetközi ügyeink intézése kapcsán felmerülő költségeket, vagy más forrás után nézünk.

Egy dolgot nem szabad felednünk: a magyar szimfonikus zenekarokat tömörítő szervezet – a mi szövetségünk –, a nemzetközi szakmai szervezetek megbecsült, aktív, saját érdekeit érvényesíteni képes tagja.

Történelmi hiba lenne élő, hasznos nemzetközi kapcsolatainkat elsovasztani.

(Megbecsültségünkre egy apró példa: az Európai Előadóművészeti Szövetségek Ligája legutóbbi amszterdami ülésén az újonnan létrehozott Szimfonikus Zenekari Szekció két társelnökéül a Brit Zenekari Szövetség igazgatóját, Libby McNamara-t és a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének társelnökét, Kovács Gézát választotta meg a közgyűlés – egyhangúlag.)

Alapos okunk van feltételezni: jó úton járunk akkor, amikor nemzetközi kapcsolatainkban a magyar szimfonikus zenekarok és az egyetemes magyar kultúra érdekei mellett, európai-ként foglalunk állást.

Emlékezve az előző ciklust lezáró összefoglalóra és célmeghatározásra kijelenthetjük, hogy Szövetségünk a számára igencsak keskenyre szabott mezsgyén is tovább tudott haladni. Ugyan nem sikerült a szakmai nyugdíj kiterjesztése tekintetében az ismert körülmények miatt előre haladni, azonban sikerült különös hangsúlyt adni a szimfonikus zenekaroknak a köztudatba való minél erősebb beágyazásának. Nem sikerült az általános zenekari szabályozó rendszer megalkotására a kormányzat érdeklődését felkelteni, de erős kapcsolatrendszerrel ápolunk a külföldi szervezetekkel, és nem a miénk az a terület, amely az Európai Unióhoz való csatlakozási tárgyalások során nem bizonyul kompatibilisnek, ha csak nem a béreket vizsgáljuk, az pedig nem rajtunk múlik.

Popa Péter és Kovács Géza

Gyüdi Sándort ismét a Szegedi Szimfonikus Zenekar igazgató-karnagyává választották

Koncertterem kellene a szegedieknek

Ellenszavazat és tartózkodás nélkül választották meg február 15-én a szegedi önkormányzati képviselők Gyüdi Sándort újabb négy évre a Szegedi Szimfonikus Zenekar igazgató-karnagyává. A Tisza-parti városban ritka a teljes egyetértés az egymással folyton harcoló frakciók között, ezúttal azonban sikerült félretenni a politikát, és szakmai döntést hoztak. A másik pályázóval, Vajda Gergellyel szemben a zenekar és a felkért szakmai bíráló bizottság is Gyüdi Sándort támogatta, aki korábbi pályázatát az elmúlt három esztendőben szinte munkatervként hajtotta végre. A hajdan „operás városnak” számító Szegeden ma már többen vesznek a szimfonikusok koncertjeire szóló bérletet, mint operabérletet. A régi-új igazgató-karnaggal a siker titkáról, a zenekar helyzetéről és a további tervekről beszélgettünk.

– Mit gondol, minek köszönheti, hogy a városatyák teljes egyetértésben szavaztak önnek újabb négy évre bizalmat?

– Az elfogadást és a támogatást nemcsak a pályázat és a döntés kapcsán, hanem a vezetői működésem három éve alatt is folyamatosan éreztem. A szavazás meggyőző arányának egyik oka bizonyára az lehetett: a képviselők örültek annak, hogy a szimfonikusokkal nincs gondjuk, ami nem mondható el a város minden művészeti intézményéről. Nálunk nem voltak botrányok, elmaradt koncertek. A felkért szakmai bíráló bizottság is egyöntetűen az én pályázatomat támogatta, és a zenekari tagok nagy többsége is engem szeretett volna. A együttes igazgató-karnagi posztjának betöltése nem vált politikai kérdéssé, így a kultúrának ezen a speciális területén a máskor egymással vitázó pártok egyetértésre tudtak jutni.

– Hogyan értékeli a most lezáruló első ciklusát?

– Három nyugodt évet hagytunk magunk mögött. A legtöbb kérdésben a

tervszerűség és a szakmai értékteremtés szempontjai érvényesülhettek. Sikerült több olyan ügyet rendeznünk, amely korábban nem volt problémamentes. Ilyen volt például a fenntartó önkormányzattal és a társintézményekkel kialakított kapcsolatunk. Jobban sikerült bekapcsolódnunk a hazai zenei életbe is. Néhány szemmel látható változás is történt: Szegeden nincs koncertterem, a nagyszínházban játszuk a bérleti hangversenyünket, de a színpadi megjelenésünk korábban nem volt megfelelő, hiszen szedett-vedett háttérfalak előtt muzsikáltunk. Ezek helyett sikerült a színház ar-

chitektúrájának és színvilágának megfelelő új díszletet készítettünk. A zenekar megjelenése is egységesebb lett annak köszönhetően, hogy a hölgyek elegáns formaruhát, a férfiak új frakkot kaptak. Ez azért fontos, mert úgy gondoltuk, a megjelenésünkkel is meg kell tisztelnünk a közönséget. A művészi munka terén is sikerült előbbre lépni, igyekszünk nagyon jó vendégeket meghívni. Némi öniróniával azt szoktam mondani: nálunk csak az dirigálhat, aki jobb nálam.

– Igazgató-karnagyként kettős feladatkört lát el. Hogyan tudja a kettőt összeegyeztetni?

– A hazai zenei életben mostanában az a modell a népszerűbb, amelynek lényege, hogy a zenekarokat menedzserigazgató irányítja, aki mellett művészeti vezetőként egy karmester felelős a szakmai munkáért. Azt hiszem, egy olyan karmester, akinek egyetlen dolga a dirigálás, jobban ránehezedik a zenekarára. Nekem a vezénylésen kívül rengeteg szervezési feladatom is van, így energiáim felét az intézményvezetés köti le. Ezt nem olyan teherként élem meg, ami miatt nem tudok eléggé a művészetre koncentrálni, inkább azt mondom: ezen a területen is vannak ambícióim és sikerélményeim. Jól vezetni egy ilyen intézményt, nem kis kihívás. Természetes, hogy emellett nem jut annyi időm a szigorúan vett karmesteri munkára. De ezt felismerve nem azt az utat választottam, hogy ugyanannyit koncertezek, mint más karmester, és a hangversenyemre kevesebb energiát fordítok, hanem csak annyi koncertet vállalok, amennyit megfelelő színvonalon meg tudok csinálni. Nem tudnám eldönteni, mikor vagyok boldogabb: amikor a páholyból hallgatva örülhetek, milyen jól játszik a zenekarom, vagy amikor magam állhatok a pódiumon.

– A városnak ma sincs még hangversenyterme, a zenekar a Szegedi Nemzeti Színházban koncertezik. Milyen problémát jelent ez?

– Két szempontból is kompromisszum ez a helyzet. Akusztikai értelemben azért, mert egy színházterem hangzási viszonyai egészen mások, mint egy koncertteremé. A Szegedi Nemzeti Színház egy többtagozatú teátrum, ahol nemcsak operát, hanem prózát is játszanak. Sokkal szárazabb az akusztikája, mint egy ideális hangversenyteremé. Kompromisszum azért is, mert roppant körültekintő egyeztetést igényel a színházi üzemmenetben jól elhelyezni a

koncertjeinket, hiszen a színpadon lévő díszletet minden alkalommal le kell bontani, és fel kell építeni a számunkra szükséges hátteret. Ez a színháznak komoly gondokat okoz, ugyanakkor nekünk is figyelembe kell vennünk, hogy ők mikor készülnek bemutatóra, hiszen a főpróbahéten egy napnyi kiesés komoly gondot jelentene. Így aztán nem koncertezhetünk annyit, amennyit szeretnénk, hiszen behatároltak a lehetőségeink.

– *Mi lenne az ideális megoldás?*

– Ha felépülhetne Szegeden is egy igazi koncertterem, amellyel lassan már minden vidéki nagyváros rendelkezik. Pécssett és Győrben például a multiplexek miatt feleslegessé vált nagy belvárosi mozikat alakították át erre a célra. Ez azért nem képzelhető el Szegeden, mert a Belvárosi Mozi több vetítőtermes miniplexként továbbra is filmszínházként működik. Mivel nincs megfelelő ingatlan, újat kellene építeni, ami rengeteg pénzbe kerülne. Sokáig úgy nézett ki, lesz a városnak kerete erre, most azonban az tűnik a legvalószínűbbnek, hogy a Szegedi Tudományegyetemmel közösen létrejövő beruházás részeként épül fel egy nagyterem, amely kongresszusok és koncertek befogadására is alkalmas lesz.

– *Hogyan lehetne rendezni az együttes székházának ügyét?*

– Jelenlegi székházunk, a Festő utcai épület – ahol a próbatermünk is található – idén április 1-jén visszakerül a római katolikus egyház tulajdonába. Pillanatnyilag nincs olyan ingatlan az önkormányzat tulajdonában, amely kis átalakítással befogadhatná a zenekart. Mivel az egyháznak valószínűleg nem lesz pénze rá, hogy ezt az épületet saját céljainak megfelelően rögtön átalakítsa, ezért ideiglenes megoldásként valószínűleg bérelni fogja az önkormányzat számunkra. Van olyan eladó ingatlan a városban, amely távlati megoldást jelenthetne a székházgondjainkra. Ennek esetleges megvásárlásáról még egyeztetések folynak.

– *Vaszy Viktor 1969-ben azzal a céllal alapította a zenekart, hogy szimfonikus koncerteket adjon és mellette a színházi operaszolgálatot is ellássa. Egyenrangú ma még ez a két feladatkör?*

– A kívülről azt gondolhatná, a zenekarnak az az érdeke, hogy a színház kevésbé terhelje meg operajátsszával,

hiszen annál több ideje jut koncertezésre. Ez nem így van, változatlanul fontos számunkra az operajátzás. A csak szimfonikus zenét játszó zenekarokkal szemben az operát is játszó együttes számos előnnyel rendelkezik. Mindez annak köszönhető, hogy folyamatosan részt kell vennie a nagy rugalmasságot és odafigyelést igénylő színházi munkában. Akadnak olyan együttesek, amelyek ellenérzéssel viseltetnek az operajátzás iránt, nem szívesen mennek le az árokba, ahol nem főszereplő a zenekar, „csupán” a kíséretet adja. A Szegedi Szimfonikus Zenekar tagjai jól ismerik

és szeretik az opera-repertoárt, ami azal az előnnyel jár, hogy könnyebben, kevesebb próbával tanulnak meg új darabokat. Aki eljátszott már tíz Verdi-operát, annak a tizenegyedik megtanulásához kisebb energia-befektetésre lesz szüksége, hiszen már biztos stílusismerettel rendelkezik. Sajnos, az utóbbi időben drasztikusan csökkent az operaszolgálataink száma. Már nem teher, hanem szinte felüdülés minden újabb előadás. Külföldre is sok meghívást kapunk, mert az ország második legjobb operazenekaraként tartanak számon bennünket. Az elmúlt években például a

nemzetközi operaeletben jegyzett karmesterekkel és szólistákkal A walkürt és A szicíliai vecsernyét játszottuk a spanyolországi Bilbaóban, ahová idén is visszavárnak bennünket.

– *A tradicionálisan „operás városnak” számító Szegeden ma már többen vásárolnak szimfonikus bérletet, mint operabérletet. Lehetne még növelni a koncertek számát?*

– Lehetne, és ezt is tesszük, hiszen különböző alkalmakkor egyre több koncertet adunk bérleten kívül. A filharmóniai bérleti sorozatok számát azért nem tudjuk növelni, mert a színházzal érvényben lévő szerződésünk évi tizenkét koncertnapra szól, azaz ennyiszer áll rendelkezésünkre ingyen a teátrum. Megfelelő helyiség bérlése nagyon sokba kerülne, ezért amíg nem készül el a koncerttermet is magába foglaló új egyetemi komplexum, nem tudunk sokkal több hangversenyt adni. Igény lenne

rá, hiszen egyre gyakrabban játszunk zsúfolt ház előtt.

– *Hogyan épül fel a zenekar repertoárja?*

– Szegeden a komolyzenei élet legfontosabb intézménye vagyunk, és ebből kötelezettségek is adódnak. A felnövekvő közönség elsősorban általunk ismeri meg élő előadásban az alaprepertoárt. Ezért arra kell törekednünk, hogy ne nőjön fel úgy zeneszerető fiatal Szegeden, hogy 10 és 20 éves kora között ne legyen lehetősége meghallgatni például a Beethoven-szimfóniákat. Ezért a repertoárunk gerincét a 19. század nagy szimfonikus irodalma kell, hogy alkossa. A repertoár „szélsőségeire” sem áll rendelkezésre másik zenekar, ezért például barokk oratóriumokat vagy Haydn-szimfóniákat is kell játszaniunk, mint ahogyan a 20. századi és a kortárs zene misszióját is fel kell vállalnunk. A könnyebben fogyasztható darabok közé időnként igyekszünk valamilyen módon kortárs műveket is becsempészni. Amikor külföldön vendégszerepelünk, azzal is számolnunk kell, hogy ott elsősorban magyar zenét – Liszttól a kortárs szerzőkig – várnak tőlünk.

– *Hogyan hat a muzsikusra, hogy némelyik fővárosi sztárzenekarban szegedi fizetésük öt-hatszorosát is megkereshetnék?*

– Nagyon súlyos probléma, hogy kettészakadt a szakma. A „felsőházban”, a sztáregyüttesek tagjai számára jó megélhetést biztosít a zenekari művész pálya, a vidéki zenekarok és a nem sztárolt budapesti együttesek esetében viszont siralmasak a jövedelmi viszonyok. Ma egy friss diplomás fiatal muzsikusa közalkalmazotti bértábla szerint húsz százalékkal magasabb fizetést kaphat, ha nem zenekari művészként, hanem zenetanárként helyezkedik el. Pedig általában a jobbakké kerülhetnek be egy zenekarba, és inkább az megy taní-

tani, aki nem olyan kiváló hangszeres. A főváros elszívó hatása valamelyest nálunk is érvényesül, de talán nem olyan mértékben, mint például a színházszek, énekesek esetében, akiknél természetes, hogy három-négy év után továbbállnak. Zenekarunk tagjai többnyire családos emberek, akik alaposan megfontolják, hogy felboríthatják-e a jobb havi fizetés reményében az életüket. Veszélyes és elkeserítő dolognak tartom, hogy legjobb művészeink fizetésének többszörösét megkaphatja valaki egy fővárosi sztárzenekar valamelyik utolsó pultos tutti pozíciójában. Ha optimista vagyok, azt mondom, ennek talán az lesz a következménye, hogy előbb-utóbb a vidéki zenekaroknál is fel kell emelni a fizetéseket. Addig is arra kellene törekednünk, hogy a zenekari tagok fárasztó kulimunka – például az alapfokú zeneoktatás – helyett inkább művészi munkával tudjanak kiegészítő keresethez jutni. Szerencsére ma már nemcsak külföldön, hanem belföldön is vannak olyan megrendelők, akik tudomásul veszik, hogy a művészeti terméknek ára van, és hajlandók és képesek is megadni a művészeti szolgáltatások reális ellenértékét.

– *Karmesterként mennyire elégedett a lehetőségeivel?*

– Annak ellenére, hogy igyekeztem nem túltengeni a programjainkban, viszonylag sokat dirigáltam az elmúlt három évben. Abból is következik ez, hogy a zenekarnak vannak olyan kötelezettségei, amelyeket vendégkarmesterrel nem lehet ellátni. Ezek között sok szép feladat is volt, dirigáltam például Sztravinszkij Petruszkáját vagy Bartók Tánctsvitjét. Ezt a két darabot felvételtől a Magyar Rádió is sugározta. Miután egy évtizeden át a Szegedi Nemzeti Színház karigazgatója voltam, elkötelezett vagyok az operajátszás iránt is, ezért nagy örömmel vállalom évente egy-egy produkció dirigálását a színházban. Az elmúlt ciklusban harmincnégy koncertem volt külföldön a zenekarommal, számos oratóriumot is műsorra tűztünk. Amikor külföldön operát játszunk, az előadásorozat közben önálló koncerteket is vállalunk. Jó érzés megtapasztalni, hogy Magyarországtól több ezer kilométerre is kíváncsiak ránk az emberek, és lelkesen fogadják a produkcióinkat.

Hollós Zsolt

Le- és felépítés – pénzügyi fedezettel

Győriványi-Ráth György elindult a maga által kijelölt úton

A fiatal karmester, amikor pályázatával megnyerte a Magyar Állami Operaház főzeneigazgatói státuszát, lendülettel és eltökélten akart megváltoztatni olyan tradíciókat, amelyek eredete már a homályba vész, hatásuk azonban számára elfogadhatatlan határokat szabtak nemcsak az intézmény, de a műfaj magyarországi fejlődésének is. Annak ellenére, hogy zenei életünk szinte valamennyi résztvevője változásokat igényelt és helyeselt nagyhírű, gyönyörű zenés színházunkban, aggodalommal tekintett a főigazgató „szándéknyilatkozata” hallatán. Félő volt ugyanis, hogy ízetlen, durva, zenétől távoli ellenségeskedésektől visszhangzik majd az Operaház tájéka, ami akár kudarcra is ítélné a szükséges folyamatokat.

Lehet, hogy ezúttal is voltak elégedetlenkedők, olyanok, akik kíméletlennek és igazságtalannak tartották a már megtett lépéseket, mindezt azonban sikerült a falakon belül tartani és eközben nem meghátrálni: a Minisztérium a program költségvetésében igényelt pénzt megajánlotta, a tervezés most már konkrét anyagi háttér előtt folytatódhat.

Mindez azonban nem jelenti azt, hogy egyetlen évad alatt teljesen megvalósítható az új műsorpolitika és az azt kísérő számos egyéb változás. A struktúra azonban már adott, amibe fokozatosan beépíthetők az újonnan alkotott elemek.

Arról, hogy most hol tart és mit prognosztizálhat az Operaház, az Erkel Színházban január 27-én bemutatott Falstaff produkció kapcsán egy január 15-i sajtóbeszélgetésen nyilatkozott Győriványi-Ráth György.

Az átalakítások következetesen irányulnak:

- 1.) a szakmai színvonal emelésére általában;
- 2.) a műsorszerkezet átalakítására, frissítésére;
- 3.) új típusú bérleti rendszer kialakítására, ennek érdekében
- 4.) két önálló, saját műsorarculatú színház létrehozására.

A szakmai program megvalósításának egyik első előfeltétele az volt, hogy felmérjék: milyen felkészültségűek a szólisták, zenekari és kórustagok. Meghallgatáson vettek részt tehát a művészek, amelyek során – a zenekar és a kórus tagjait - különböző, a fizetési sávokat is meghatározó kategóriákba sorolták őket. A kórustagoknak kijelölt opera- (kórus) részletek mellett két áriát is kellett énekelniük. Az énekkar szakmai tudása heterogén képet mutatott: vannak felkészült, jól képzett hanggal rendelkező tagok, vannak azonban amatőr színvonalon megszólalók is. Igaz, a kórus még a többi alulfizetett muzsikushoz képest is nagyon alulfizetett volt. Most, hogy a megfelelő leépítések megtörténtek, február 20. és 25. között mintegy 30 új kórustag felvétele érdekében lesznek meghallgatások. Önálló kórusa lesz az Operaháznak és az Erkel Színháznak. A karvezetők előtt komoly feladat áll: ösztől ugyanis mindkét színházban „teljes értékű” együttesnek kell elkezdni az évadot.

Ugyanez a feladat áll a zenekari muzsikuskok előtt. A meghallgatáson nekik egy klasszikus versenyművet és három zenekari műrészletet kellett eljátszaniuk. A muzsikuskok felkészültségét és a meghallgatáshoz való hozzáállását nagyon jónak értékelte Győriványi-Ráth György. Megítélése sze-

rint kétharmaduk bármilyen feladat megvalósítására alkalmas, egyharmaduk egy erős középmezőnyt képvisel.

A két színháznak természetesen két külön zenekara lesz, amelynek tagjai csak abban az együttesben játszanak, ahol „státuszban” vannak. Mindkét együttesnek magas színvonalúnak kell lennie, hiszen a két színházat azonos vezetés, azonos művészi szemlélet irányítja, éppen csak a célok mások, amelyeket meg kell valósítaniuk.

A muzsikuskok bérezése folyamatosan kontrollált minősítési rendszer alapján történik, amelynek kiindulópontja a közalkalmazotti nomenklatúra. Az egységesített, megemelt alapfizetés összege 100 000 Ft, amelyhez kor szerinti és minőségi pótlék, valamint a próba- és szolgálatszám szerinti kiegészítés társul. E plusz pénzekből kettő is alkalmas arra, hogy a muzsikuskokat felkészültségre és fegyelmezett munkára inspirálja. A minőségi pótlék 20%–150%-ig terjedhet, és a mindenkor minősítés határozza meg. A minősítést két elem határozza meg: a meghallgatás eredménye, amelynek révén legfeljebb 15 pontot kaphattak a jelöltek, valamint a művészeti vezető, karnagy és szólamvezetők által adott úgynevezett „hozott” pontszám, amely személyenként – pontozóként – maximum 5 lehetett. Az így kialakult 1–35-ig terjedő skála alapján 20–30 szerzett pont között kapnak „jó”, 30–35-ig „kiváló”, muzsikuskok kapott „jó”, 30–35 „kiváló”, 35 fölött „kiemelten kiváló” minősítést. A rendszerből az is kiderül, hogy a meghallgatások időről időre megismétlődnek majd.

A próbák és előadásszámok után járó pótlék abban az esetben adható, ha a muzsikuskok

pontosan és fegyelmezetten vett részt a kérdéses munkában. Minden ellenkező esetben az összeg megvonható. Előzetes számítások szerint tehát a pénz éppúgy fegyelmezhet is, mint ahogyan motivál.

A színházi műsorrendet mindeddig alapvetően a bérletekhez igazították. A hagyományosan meghirdetett előadássorozatok számos adminisztratív előírásnak feleltek meg: mely napokra szól, milyen jellegű művekre, milyen darabok szerepeltek az adott bérletben a megelőző szezonok során, stb. Így valóban nehéz volt változtatni a műsorpolitikát kialakítani és ebben színvonalas előadásokat létrehozni. Az ugyanis már nem járható út, hogy havonta legyen mondjuk egy Carmen előadás, mert sem a szerződéseket, sem a próbákat, sem a színpadi kellékeket (beleértve a színpadi zenét) nem lehet megfelelő biz-

tonsággal garantálni. A következő évadtól blokkszerűen kerülnek színre az egyes alkotások: adott időintervallumon belül valósítja meg az Operaház az évadra tervezett előadás-számokat. Minden darabot három szereposztásban tartanak műsoron:

- 1.) nemzetközi sztárokkal;
- 2.) hazai legjobbakkal;
- 3.) hazai fiatalokkal.

A különböző szereposztások egyben különböző jegyár-kategóriát is jelentenek majd. Előzetes becslések szerint így mindenki megtalálja számítását: az is, aki elsősorban a művészekre és az is, aki inkább magára a darabra kíváncsi. Lehetőségük lesz fiatal művészeinknek főszerepben is gyakorlatot szerezni, megismertetni és megkedveltetni magukat a közönséggel.

A szellem frissen tartását szolgálja, hogy nem lesz az Operának főrendezője. Meghívások alapon rendezik majd a műveket – mindegyiket az a rendező, aki eddig a legjobbnak bizonyult az adott produkció kapcsán. Produkciókat is meghívunk majd – ehhez természetesen tudni kell, hogy a műsortervben szereplő művek melyikét ki és hol vitte színre, ezek közül melyik bizonyult sikeresnek és melyik „importálható”. (A Pikk Dámát például már e koncepció keretén belül nálunk is a Vagyim Milkov féle rendezésben mutatják be a közeljövőben.)

A bérleteket a fennálló műsorrendhez igazítják. Így is megvalósítható, hogy minden sorozatba kerüljön a megfelelő művekből a megfelelő napokra. A hagyományos, akár klasszikusnak is nevezhető repertoárnak az Erkel Színház, az újabb, ritkábban játszott da-

raboknak az Operaház ad otthont az elkövetkezőkben. Szeptembertől elsősorban ez utóbbiak állnak a műfaj kedvelőinek rendelkezésére, hiszen az Erkel Színház színpadát felújítják (erre a pénz rendelkezésre áll!), és emiatt ott csak novemberben indul a 2002/2003-as évad. Az Erkel Színház egyébként önálló adminisztratív és művészeti igazgatóval (O. Kovács Szilveszterrel illetve Keselyák Gergellyel) kezdheti új, önálló, az Operaház szellemiségétől azonban semmiben sem eltérő életét.

Mindezek a tervek előreláthatóan anyagiilag és munkaszervezésben is rendezett körülményeket prognosztizálnak a zenekari muzikusoknak. Cserében igényes és odaadó munkát várnak el tőlük. Győriványi-Ráth György igazi csemegékkel is kecsegteti a muzikusokat: Tervezi az itthon méltatlanul mellőzött szláv sikerdarabok bemutatását, köztük Janaček Jenufáját és a Katja Kabanovát, Sosztakovics tragikomikus, briliáns zenei nyelvezetű színpadi művét Gogol Az orr című novellájára, valamint Rimszkij-Korszakov Meze Szaltán cárról című kompozícióját.

Külön fejezetet jelent a tervezett Dohnányi Fesztivál, amellyel a zeneszerzőként méltatlanul mellőzött művész emléke előtt kíván tisztelegni a társulat. Bemutatják színpadi műveit, balettkompozíciót terveznek olyan hangszeres darabjaiból, amelyek még nem szerepeltek az eddigi balettenek között. Győriványi-Ráth karnagy úr játszani szeretné azt a II. szimfóniát, amely 1948 óta nem hangzott el Magyarországon.

E fesztivál kapcsán külön hangsúlyt kapnak a Székely Bertalan Terembe tervezett ka-

marazenei hangversenyek, amelyek szereplői az Operaház zenekari művészei lesznek. Dohnányi kamaraművei mellett megszólalnak majd Zemlinsky, Schönberg remekei is.

Az új művészeti vezető nem feledkezett meg arról sem, hogy egy kialakított és jól működő rendet csak úgy biztosíthat hosszú távon, ha saját nevelésű utánpótlásról gondoskodik. Ezt szolgálja a színházban működő Stúdió, amelynek első felfedezettjei már le is aratták az első babérokat. A fiatalok a mindennapi munka mellett rendszeres kurzusokon is rész vesznek, amelyeken olyan hírességektől tanulhatnak, mint amilyen Hamari Júlia, Renata Scotto, A. Reynolds és mások.

Figyelme nemcsak a színpadon állók, de a nézőtéren ülők utánpótlására is irányul: ismét látogathatók a műveket rövidített változatban, magyar nyelven megszólaltató lépcsőházi koncertek, tervezik a gyermek és ifjúsági operabarátok hálózatának kiépítését.

Szeretnék, ha minden jelentős előadást felvenné a Magyar Televízió, mégpedig nemcsak az első szereposztást a külföldi sztárokkal, hanem a másodikat is, amikor hazai legjobbjaink énekelnek.

A sajtótájékoztató rózsaszín képet festett tehát az Operaház közeljövőjéről. A koncepció átgondoltnak tetszik, hiszen mindenkit érint, akár a munkáról, akár a juttatásokról van szó. A főzeneigazgató szemlátomást élvez a kormányzó erők bizalmát, hiszen jelentős összeggel támogatták már eddig is az elképzelések megvalósítását. A rendezettség mindenképpen a zenei élet javát szolgálja, az újítások minden egyéb eredménye még „hab a tortán”.
Tóth Anna

TISZTELETJEGGYEL...

Próbák és megpróbáltatások

Őszintén szólva nem tudtuk igazából elképzelni a versenygazdaságot. A mindenható állam köldökzsinórján lógva gyakorta elábrándoztunk, milyen is volna, ha a sikert és az elismertséget nem holmi külső, mesterséges szempont szerint mérnék, hanem ez csakis a tehetség, a szorgalom és a kitartás függvénye lenne. Mindeme gondolatkísérlet azonban az állam ölébe kuporodva történt, ahol meleg volt ugyan, de kilátni nem különösebben lehetett. A politikai rendszerváltozás sem hozott azonnali művészeti rendszerváltást: a legvadkapitalistább megoldásoktól a leghumánusabb eljárásokig mindenre volt példa a kultúrafinanszírozás tajtékos vizein. Bő tíz évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy erre vagy arra a módszerre felelősséggel rámondhassuk: valamilyen szempontból modellértékű.

Ha a szimfonikus zenekari életet tekintjük, modellkísérletekből aztán nem volt hiány. Úgyis mondhatnánk: lassacskán Dunát lehet rekeszteni velük. A muzikusok, az érdekvédők és a zenekarvezetők egyaránt megtanulhatták: zavaros időkben a túlélés a legnemesebb célkitűzés. Csakhogy egy olyan területen, ahol egyszerre kell jelen lennie a művészi kifejezésnek és az üzemszerű működésnek, a kulturális missziót muszáj összeházasítani a gazdasági racionalitással. Ez a kötéltréfa pedig ahány ház, annyiféle koreográfiával zajlik – ám az mindenképpen közös bennük, hogy nagyot lehet zuhanni.

Felfedezhető egy másik közös vonás is: a zenekari tagok díjazásánál, esetleges további foglalkoztatásánál mind több helyen valamilyen teljesítményskálát, pontrendszert igyekeznek meghonosítani. A próbajátékokra utasított zenészek, túltéve magukat az első elemi felháborodáson, mintha kezdenének megbarátkozni a gondolattal: úgy kell alakítani pályaképüket, hogy teljes értékű zenekari tagként csupán addig számítanak rájuk, amíg képességeikhez viszonyítva maximálisan teljesítenek. (Olykor ez is kevés, ha egy-egy szólamon belül túlságosan erős a belső konkurencia.) Az érdekvédelem hagyományos harcmódora, a kollektív szerződések fedezékébe bújó, „kibekkelő” hozzáállás azonban kevésnek tűnik ahhoz, hogy az elbírálási szempontok méltányossága garantálva legyen.

Túl az életveszélyen

Támogatás- és létszámcsökkentés után is talpon maradt a Matáv Szimfonikus Zenekar

Sajátos hírzárlat övezte a Matáv Szimfonikus Zenekar szerkezeti átalakulását kísérő párbeszédet, fórumokat. Bolvári-Takács Gábor ügyvezető igazgató nem engedte elszabadulni az indulatokat, megpróbálta minden figyelmét arra fordítani, hogy az elkerülhetetlen vérveszteség a lehető legkisebb legyen. Számos intő példa figyelmeztette: célravezetőbb négy fal között lezárni a vitákat és már csak a végeredményről tájékoztatni a szenzációéhes „drukkereket”. Úgy érezte tisztességesnek, ha a fejleményekről előbb a kollégák értesülnek és csak utána a sajtó. A tájékoztatást tekintve tehát hajthatatlan volt; abban a pillanatban azonban, amikor minden érdekelt aláírta az új működés feltételeiről szóló okmányokat, ő maga telefonált: találkozhatunk, most már van miről beszélni. Erre a beszélgetésre február 7-én került sor.

– Csaknem egy esztendőre tekint vissza az a folyamat, amely most fordulóponthoz jutott a zenekarnál. Köztudott, hogy a Matáv Szimfonikus Zenekar alapítványi formában működik, az alapítványi kuratóriumában ketten képviselik az alapító Matávot. Egyikük már tavaly márciusban jelezte, majd tájékoztatta a zeneigazgató urat és engem, hogy a 2002-es évben a Matáv valószínűleg kisebb összeget tud szánni a zenekarára, azaz a 2002-ben kezdődő évadot az akkor rendelkezésünkre álló összeggel kell kialakítanunk, ezt kell figyelembe vennünk a műsorpolitika és a létszám esetében is. Ezt a tájékoztatást hivatalosan megismételték még 2001 tavaszán egy kuratóriumi ülésen, aztán, a júniusi évadzáró társulati ülésen Viniczay Ferencné, a kuratórium elnöke elmondta, hogy a Matáv legfeljebb 300 millió forinttal tudja

a továbbiakban a zenekart támogatni. Ez jelentős csökkentés és következményei nem csupán a konkrét költségvetési számokban jelentkeznek, de az esetleges megtakarítások után keletkező kamatösszegek csökkenésében is. Újra kellett tehát tervezni a költségvetést, ehhez igazítani a kiadásokat és körül kellett nézni, hogy lehet mindezt túlélni.

Eredetileg jóval kisebb összegről indult a beszélgetés, hiszen a Matáv 200-250 millió forintban kezdett el gondolkodni. A jobb pozíciók elérése elsősorban Ligeti András érdeme volt, aki világosan elmondta, hogy szakmai szempontból egy bizonyos szint alá nem lehet menni sem létszámában, sem műsorpolitikában. Komoly szerepe volt ebben még a kuratórium elnökének és Nagy Bálint kommunikációs igazgatójának is; ők voltak azok, akik mint e

reszort felelősei, kijárták a Matáv vezetésénél, hogy a cég által működtetett 14 alapítvány közül a zenekar kedvezményezettbb helyzetben lehessen.

Végül a 2002-es üzleti tervben 300 millió forinttal állították be a zenekart, és megbízást adtak júniusban (a zeneigazgató úrnak és nekem, mint ügyvezető igazgatónak), hogy a nyár folyamán gondoljuk végig: milyen feltételekkel működhet tovább az együttes és októberre készítsünk átalakítási javaslatot.

Első lépésként Ligeti András készített évadtervet csökkentett előadászámmal, több ismétlő hangversennyel és kisebb létszámot igénylő művek műsorra tűzésével – azaz csökkentett költségvetéssel. Mindezzel együtt megmaradhatott a zenekar zeneakadémiai és MTA dísztermi jelenléte. A tervezett darabok előadásának egy része 49

Az utóbbi időben két „modell” kerülhetett az érdeklődés fókuszába. Az egyszerűbb helyzet az Operáé, ahol – a kórusokhoz hasonlóan – lényegében duplikálják a zenekarokat is: egységes művészeti irányítás alatt ugyan, de külön-külön zenekar szolgálja a produkciónak az Operaházban és az Erkel Színházban. Itt a finanszírozás némiképp hasonlít a „boldog békeidőkre”: a kulturális kormányzat kedveli az operakultúrát, kiemelt támogatást biztosít e nemzeti intézményeknek, s ez a jövedelmekben is megmutatkozik. A próbajáték (vagy meghallgatás) itt is a pontszerzés része, ám a rendszer annyiban vegyes, hogy ugyanennyit lehet összegyűjteni a művészeti vezetőtől, a karnagyától és a szólamvezetőtől. Az eredmény erősen kihat a pénztárca vastagságára is: maximális eredmény esetén a jövedelem – a minőségi pótléknak köszönhetően – akár a két és félszeresére (negyedmillióra) is rúghat.

Más a helyzet a Matáv zenekarnál, ahol a leépítést kellett a béremeléssel összehangolni. A művészetbe itt keményen beavatkozik a gazdaság (a névadó vállalat elveszíti monopolhelyzetét a vezetékes telefonpiacon, ezért nadrágszínhúzásra kényszerül, kényszerűen megcsappantja az alapítványai számára szánt összegeket), de az elhúzódó viták (hogy negyvenkilenc, hetvenkét vagy nyolcvannégy főállású zenekari tag legyen-e) azt mutatják: tanácstalan a muzsikusi társadalom ilyen kiélezett egzisztenciális helyzetekben. Valóban értékelendő gesztus lemondani kollektíven a béremelésről a státuszok megmentése érdekében – ám ez csak a szokott halogató taktika megnyilvánulása. Kevesebb pénzből ugyanolyan produkciót nyújtani persze nem mindennapi bűvészműtárvány – a leépítést olyan belső értékelési rendszer mentén végezték el, amely mind a próbajátékot, mind az átlagolást kizárta.

Nem kell nagy jóstehetség hozzá: lesznek még bonyodalmak mindkét esetben. Az előbbi modellben nem biztos, hogy a bőség-szaru folyamatosan nyitva lesz; a másodikban a feszített gazdálkodási tervet a legkisebb váratlan esemény is megingathatja. A muzsikuskat nemcsak a próbajátékok, hanem más – ma még alig sejtett – megpróbáltatások is várják a művészeti szabadverseny kezdetén világában.

Csontos János

muzsikust, másik része 72 zenekari tagot igényel. A kisebb létszámú koncerteket tervezte az MTA dísztermébe, a nagyzenekarral készülneteket a Zeneakadémiára. Ez a 72 fő hosszúságú számítások és latolgatások eredményeképpen alakult ki; ez jelentette az optimális minimumot. Tény azonban, hogy a tervezés fázisában még semmi garancia nem volt arra, hogy ezt valóban biztosítani is tudjuk majd. A Matáv – minden megkövetéssel együtt – elvárta ugyanis azt is, hogy valamilyen szinten követni tudjuk a Nemzeti Filharmonikus Zenekarnál már megtörtént és az Operánál várható bérfejlesztéseket is. Ez majdhogynem összeegyeztethetetlen, arról a rossz felhangról nem is szólva, hogy amolyan „hullarablás” jelleget ölt a dolog: mintha az eltávozottak véréből gyarapodnának az itt maradók.

Ezzel párhuzamosan szakértők és kollégáim segítségével teljesen átdolgoztuk a költségvetést, ezt magam irányítottam. Alulról építettük fel az egészet: mire mennyi szükséges, melyek azok az állandó költségek, amelyeket mindenképpen ki kell fizetni akkor is, ha egy lélek sem dolgozik. Az együttesnek 500 milliós vagyona van: hangszerek, ingatlan, amit fenn kell tartani. Természetesen mindez a zenekarért van, de azért működtetni kell.

A következő lépés a 49 fős zenekar foglalkoztatását biztosító költségvetés kialakítása volt, jelentős, akár 30-40%-os béremelést is lehetővé tévő mozgástérrel. Ekkor indult el a csak január végén lezárult érdekegyeztetési folyamat. Eleinte ez nem sok eredménnyel kecsegtetett, mert az érdekképviseleti szervek készítették ugyan alternatív költségvetést, de ezek kiindulópontja minden esetben más volt. Teljesen érthetően, a munkavállalók érdekeit szem előtt tartva, de mégiscsak fordítva közelítették meg a kérdést: mit kell ahhoz tennünk, hogy valahányien itt maradhassunk? Szélsőséges megnyilvánulások is akadtak; adott pillanatban például a zenekari tagok mind aláírták, hogy lemondanak a béremelésről. Emberileg ez feltétlenül méltányolható gesztus, de semmiképpen sem lehet a jövő útja.

2001 november végéig tartott, amíg a kuartórium elfogadta az átdolgozott költségvetést, a Matáv által adott 300 millióval, további 80 milliót saját bevételi tervvel. Mindez azt jelenti, hogy összességében az idei költségvetésünk mintegy 100 millió forinttal kevesebb, mint a tavalyi. Nullszaldós költségvetésre törekedtünk, azaz az alapítvány esetleges tartalékait nem akartuk folyó kiadások fedezése révén felélni.

Ezután kellett arról dönteni, hogy mikor és milyen módon történjék az átalakítás. A költségvetés számos kedvezményt érintett, azt kellett tehát javasolnom a szakszervezetnek decemberben, hogy ennek értelmében módosítsuk a Kollektív Szerződést. Ezen a pontos sajnálatos félreértés sorozat kezdődött, amelyben igen nehéz utólagosan igazságot tenni. Az érdekképviselet ugyanis másképp reagált, mint ahogy a helyzet indokolta. A korábbi időszakhoz hasonló tárgyalgatásokat kezdtek – tárgyaltunk, majdnem megállapodtunk, még módosítottunk – egyszóval nem voltak elég elszántak és mindez eltartott január végéig. Akkor azonban át kellett gondolnom az adott helyzetet, mivel a 2002-es költségvetés meghatározta a keretszámokat. Az eredeti koncepció szerint 49 teljes és 23 félállású muzsikust alkotta volna a Matáv Szimfonikus Zenekart. Javaslat érkezett azonban a zenekar Művészeti Tanácsától, hogy a színvonal megtartása érdekében próbáljuk azt a 23 embert is teljes munkaidőben foglalkoztatni, tehát alakuljon ki 72 fős állomány. Még azon az áron is, ha ez adott esetben az egyes zenekari tagoknak személyesen a korábbihoz képest kisebb léptékű jövedelem növekedést eredményez, illetve úgy, hogy a struktúraváltást júliusról márciusra előrehozzuk. Ezzel a zeneigazgató úr is egyetértett és újabb számítások után, amelyek segítségével megtaláltuk a megvalósítás módját is, meg is tudtunk volna állapodni. Ekkor azonban az érdekképviselettől újabb javaslat érkezett: ne 72 muzsikust legyen, hanem 84. Nos, ezen a ponton kellett befejeznem az egyeztetést: fel kellett mondanom a Kollektív Szerződést és megindítani a csoportos létszámcsökkentési eljárást egy 49 fős zenekarra, mivel ennél magasabb létszámban nem tudtunk megállapodni. Viszátértem tehát eredeti, 49-es javaslatomhoz azzal a meghagyással, hogy innen bármikor eltérhetünk a 72 felé, de csak a törvény által lehetővé tett időn belül. Bejelentésemre rendkívüli társulati ülésen került sor, amikor azt is ismerttettem, hogy a törvény 15 napos egyeztetési határidőt ír elő. Ezután felpörögtek az események és hét nap alatt mindent alá tudtunk írni. Ennek nagyon örültem, hiszen fennállt a veszélye annak, hogy ha valóban megszűnik a Kollektív Szerződés, ez további bonyodalmakat gerjesztett volna.

Most tehát van egy 72 főállású muzsikust foglalkoztató zenekarunk. Az aláírás után

levélben értesítettem a zenekari tagokat, hogy munkaszerződésük módosítása miatt beszélgetésre várom őket, ezek az elmúlt napokban meg is történtek. Március 1-jén újrakötjük a munkaszerződéseket, mert akkor áll át a zenekar az új struktúrára.

– *Mennyiben változnak meg a munkaszerződések?*

– Mindenkinél csökken az alapbére és olyan megoldásokat, kedvezményeket keresünk, amelyek a bruttó és nettó bérek közötti különbséget csökkentik. Ez megtakarítás az intézménynek, adózási szempontból pedig kedvező a zenekari tagoknak. Minderre természetesen APEH állásfoglalást kértünk, és a konstrukciókat ezekben a hetekben dolgozzuk ki. Törvényellenes lépések fel sem merültek. Lényeg az, hogy még ebben a helyzetben is többet vigyenek haza minden hónapban a zenekari tagok.

– *Mennyire tudnak lépést tartani a közalkalmazotti státuszban lévő, fokozatosan jobb körülmények közé kerülő zenekarok béreivel?*

– A következő évad elejétől az itt maradt kollégák juttatása 25-30% -kal emelkedik. Lehet ez több is, de nem merek túl sokat mondani, hiszen erősen csökkennek a szociális kiegészítések, amelyek rontják a közérzetet.

– *Létezik a közalkalmazotti szférához hasonló, ott a művészeti pótlékot szabályo-*

zó minősítő rendszer, ami a fizetésekben is megvalósítható?

– Egyszerű, kevés kategóriájú teljesítményrendszerrel – megfelelő, kiváló, kiemelkedő besorolással – dolgozunk. Fél-évente értékeli a zenekari tagok teljesítményét egy három főből álló bizottság (zeneigazgató, szólamvezető és koncertmester illetve fúvós szekcióvezető). Két kategóriában értékelnek: a próbák felkészültségi szintje, illetve a koncerten nyújtott teljesítmény alapján. Ennek megfelelően kategorizáltuk az alpbér-rendszert; differenciáltan jelenik meg részben a besorolás (koncertmestertől a tuttiig), részben a pontozás eredménye. Ezt az alpbért mi állapítottuk meg, függetlenül attól, hogyan alakul ez a közalkalmazotti szférában. Ezt mindenki egységesen megkapja.

– Függetlenül attól, hogy az illető például hány éves?

– Itt soha, egyetlen bér sem függött életkortól. Tudom, hogy ez szokatlan, de itt kizárólag a munkakört és azon belül a teljesítményt értékeljük. Létezik azonban törzsgárda szabályzat, ami sok előnyt biztosít a régebben itt dolgozóknak.

– Mennyire, hány muzsikussal megmentésére volt elegendő a mozgásterük, a takarékoskodás és a bérszínvonal tartásának harcában? Megfordítva a kérdést: hány muzsikusra nem volt mindez elegendő?

– Minden törekvésünk ellenére van 13 olyan zenekari tag, akiknek a munkaviszonya megszűnik majd az évad végén. Velük a következő héten beszélünk, bár többé-kevésbé valamenynyien tudják, hogy mi vár rájuk, hiszen az érdekképviselletekkel abban is megállapodtunk, milyen elvek szerint történik a muzsikussok elbírálása.

– Mik ezek az elvek?

– A szólamok egyenlő számban csökkentek, ahol üres státusz volt, azt megszüntettük, ahol pedig ilyen nem volt, ott a nálunk két éve működő belső teljesítményi rendszerben a legkevesebb pontszámot elért kollégákat érinti a létszámleépítés.

– Folyamatos volt ez a pontozás?

– Két és fél éve folyamatosan, félévente sor került erre. A legutolsó értékelés az elmúlt évad végén volt, ennek a pontszámait vettük alapul. Ezt az érdekképviselő elfogadta, tudomásul vette. Más megoldás szóba sem jöhetett: sem a próbajáték, sem a pontszámok átlagolása.

– Hogy néz ki ez generációs szempontból? A tabella legaljára kerültek között milyen arányban képviseltetik magukat az idősebbek, középkorúak, illetve a fiatalok?

– Legnagyobb problémánk éppen az, hogy bizony vannak köztük fiatalok. Másik gond az, hogy vannak köztük olyanok, akik majdnem csúcsteljesítményt nyújtottak. A mi értékelési rendszerünk –8 és +8 pont között értékeli a kollégákat és van olyan, aki 7 ponttal távozni készül – azért, mert a szólamában rajta kívül három 8 pontos is ül. Eközben van olyan szólam, ahol -1 ponttal is bent lehet maradni, mert ott annál rosszabbak is vannak. Ez önmagában is bizarr.

Érzelmileg nehéz, de technikailag egyszerűbb a helyzetük azoknak, akik nyugdíjba, vagy szakmai nyugdíjba mehetnek, jöllehet a szakmai nyugdíj összege alacsonyabb. Végkielégítésről a Matáv gondoskodik, azt nem nekünk kell kigazdálkodni és garasoskodnunk sem kell. Mindenki megkapja, ami a Kollektív Szerződés szerint jár, sokan kiemelt összeget törzsgárda tagságuk alapján, sőt az ágazati szakszervezet kezdeményezte, hogy a Matáv egy speciális, egyszeri juttatást is biztosítson. Összesen 17 zenekari státusz szűnt meg, ebből négy üres volt és megszünt 5 adminisztratív státusz, amiből kettő volt üres.

Most örülnünk kell, hogy 72 főállású muzsikussal tovább működhet a Matáv Szimfonikus Zenekar, és ha ezt a támogatást a következő 2-3 évben is tartani tudja a Matáv, nincs okunk kételkedni abban, hogy az együttes tovább működik.

– Mennyiben érinti a vendégművészek szerződését, nagyobb szabású, például oratórium-koncertek rendezését ez a szűkebb költségvetés? Mit észlelhet a közönség?

– Inkább csak annyi eltérést észlelhet a közönség, hogy az eddigi négy bérletsorozatból csak hármát hirdettünk meg. Az MTA dísztermében eddig is két bérletsorozatunk volt, most a koncerteket megismételjük a Nemzeti Múzeumban is. 200 éves az idén a Nemzeti Múzeum és ebből az alkalomból hirdettünk közösen jubileumi bérletet, éppen a kisebb létszámú együttesel megvalósítható művek előadásával. Ligeti karnagy úr arra törekedett, hogy ne kelljen lemondani egy Carmina Burana, egy-egy Mahler szimfónia előadásáról. Erre megte-remtjük az anyagi hátteret, de a tavalyi évadhoz képest azért 10 millió forinttal csökkentjük a koncertkiadásokat.

POSTALÁDÁNKBÓL

Csontos János cikkét olvasva a ZENEKAR legutóbbi számában már-már sajnálni kezdem a MATÁV-ot, s annak zenekarát. Még szerencse, hogy lépten – nyomon szemembe ötlenek a MATÁV ideai mesterbérletének plakátjai. Nem, nem a MATÁV Zenekarról van szó, hanem a vállalatról, amelyik éppen tönkremenni készül. Nézzük csak: a Milanoi Scala Zenekara Ricardo Mutival, Il Giardino Harmonico, a Berliini Filharmonikus Zenekar Nigel Kennedyvel. Ezen a listán nem látszik a cikkben említett csökkentett mecenatúra.

Felöltik bennem viszont pár kérdés: Ebből az összegből hány zenekari muzsikussal költségeit lehetne fedezni? Vajon a fent említett szöveget és karmestert miért nem a saját zenekarához hozta a tisztelt cég mesterbérlet keretében? És ha már így esett, miért egy külső céggel szervezteti a koncerteket, mikor a saját zenekaránál erre kiváló csapat áll rendelkezésre? Szóval pénzhányról szó sincs. Pénz van, a mecenatúra folytatódik (nagyon sok egyéb változatos műfajú és változó színvonalú eseményre), de a zenekar mostohagyermek lett. Vajon miért? Mi változott a cég marketingpolitikájában, hogy a nevét viselő zenekart kevésbé támogatja? A zenekar menedzsmentje föltette már magának ezt a kérdést? Netalántán az együttes nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket, vagy nem érte el a kitűzött célt, célokat? Amíg ez nem tisztázott, a megmaradó kislétszámú együttes jövője igencsak kérdéses. 50–80 millió Ft-os támogatás-kiesés egyetlen megoldása a zenekar leépítése? Egy profi menedzsment számára nagyszerű kihívást jelent megmenteni az együttest, s előteremteni a hiányzó összeget. Eddig szponzorszerezésre nem sok energiát feccsértelt a zenekari vezetés (a broszúrákból látható, hogy még szponzormenedzser alkalmazására sem volt szükség, a tulajdonos biztosította a működés feltételeit) Erre egy év állt rendelkezésre, de talán még most sem késő.

Nemrég hasonló eset történt egy másik zenekarral. Először ők is háborogtak, utcára mentek tüntetni, aztán látva, hogy ez nem sok reménytel kecsegtet, hozzáálltak máshonnan előteremteni a hiányzó összeget. Tudommal nem került sor elbocsátásokra és az együttes változatlan létszámmal dolgozik tovább.

Apropó, a ZENEKAR egy korábbi számából tudjuk, hogy a MATÁV Zenekarnál arányaiban messze a legmagasabb (többszöröse a többi zenekarénak) az adminisztratív dolgozók létszáma. A fenti cikk azonban csak a zenészek elbocsátásáról szól! A változásoknak úgy látszik (megint) ők az egyedüli áldozatai. De ennek a gondolatsornak a továbbvitelével nem akarok veszélyes vizekre evezni, inkább rábírom a tisztelt olvasókra.

A „MATÁV – és holnap?” szellemetlen kérdéshez odabiggyeszendő a tegnap, sőt a tegnapi is. A hogyan tovább nagy kérdés, melyhez a múltból levont konzekvenciák elengedhetetlenek.

Elef Jorge

Növeljük közben bevételeinket; intenzívebben hasznosítjuk a Zeneházat, bevételt jelentő hangversenyeket szervezünk. Minimalizáltuk a közüzemi díjakat – bizonyos szerződéseket fel is mondtunk már (ami nem azt jelenti, hogy ne fizetnénk ki a villanyszámlát). Jelentősen csökkentek a juttatások – csak az ebédpénz maradt meg, de az is kevesebb, mint eddig. Megszűnt a telefonkedvezmény, felére csökkent a hangszerkarbantartásra adható éves keret, csökkentek illetve megszűntek bizonyos szociális segélykeretek, ritkábban utalható a ruhapénz is.

– *Mit gondol, nem érzik magukat kutya-szorítóban a muzsikusok? Annak idején, amikor a Zeneházzal, a magas fizetéssel és az egyéb anyagi juttatásokkal, valóban a legjobbak jelentkeztek az együttesbe, pillanatok alatt érezhető volt a minőségi változás. Időközben más zenekarok is óriási pénzinjekciókat kaptak (kapnak), és ha valaki Önöknél elégedetlen lenne, váltani sem tudna, mert mindenütt telt ház van fiatal, jobbnál jobb muzsikusokkal. Végére is bármit le lehet nyomni a torkukon, hiszen nincs hová menniük.*

Néhányuknak van hová mennie, de ők bármikor felállhatnak, mert mindig lesz hová menniük. Éppen ezért is volt számomra lenyűgöző, hogyan tudta Ligeti karnagy úr kézben tartani az elmúlt hetek-hónapok eseményeit. A zenekar fellépésein semmi nem érződött, a problémák valóban a legbelsőbb berkeken belül maradtak. Jobb lett volna természetesen, ha előbb lezárulnak a tárgyalások, hiszen akkor azoknak is több lehetőségük lett volna rendezni sorsukat, akiknek sajnálatos módon távozniuk kell.

A távozni kényszerülő kollégákat hívjuk majd kíségetni, sőt némelyikük tartósabban is visszajön gyesen, gyeden lévő kismamákat helyettesíteni. Van néhány üres zenekari hely, amelyekre próbajátékot hirdetünk. E kategóriák – első fúvós állások – nem képezték a létszámcsökkentés tárgyát.

A muzsikusoknak erős a szakmai önbecsülésük és láthatják, hogy szorult helyzetben is igyekezünk javítani sorsukon. Nem arra kell ugyanis büszkének lenni, ha kisebb pénzből ugyanannyi embert foglalkoztatunk, hanem ha kisebb pénzből, esetleg kisebb létszámmal ugyanazt a színvonalat tudjuk produkálni. Ez Ligeti karnagy úr szakmai elszántságát és tartását dicséri, mint ahogy az is, hogy nem mond le egy-egy „monstrébb” hangverseny műsorra tűzéséről sem.

Tóth Anna

Ruzsonyi Béla nagybőgő-művész, zeneakadémiai tanár, az Operaház Zenekarának szólamvezetője 2001 novemberében ünnepelte 40 éves jubileumát

– *Hogyan indult pályafutása mint zenekari művész?*

– Győrött, konzervatóriumi hallgatóként részt vettem az iskolai zenekar, valamint az Filharmonikusok munkájában. Számos neves karmester dirigált ott, Koródi Andrással is ott ismerkedtünk meg és kötöttünk életre szóló barátságot.

– *Mindig is nagybőgős szeretett volna lenni?*

– Hat éves koromban kezdtem zongorázni, majd nem sokkal utána csellózni. Ez utóbbit később nagybőgőre váltottam, de a zongora akkor is megmaradt; még a konziban is két szakot végeztem egyszerre.

– *Miért tanult zongorázni olyan sokáig, ha már akkor eldőlt, hogy nagybőgős lesz?*

– Volt két dédelgetett vágyam. Az egyik – ez valóra vált –, hogy mint nagybőgős, zenekarban játszhaszak, a másik, hogy vezényelhessek. Bár nem vált valóra, ez a szándék nagyon sokáig élt bennem.

– *Miért tett le róla?*

– Érettségi után próbajátékot hirdettek az Operaház zenekarába, ahová 17 jelentkező közül engem vettek fel. Utána nem sokkal felvételiztem a Zeneakadémiára, ahová szintén felvettek. Koródi András közbenjárására egyezett bele Szabó Ferenc, akkori rektor, hogy munkavállaló létemre tanulhassak Tibay Zoltán osztályában. Kivételes helyzetemből fakadt, hogy Tibay nemcsak tanárom volt, de ugyanakkor – Montágh Lajos mellett – szólambeli kollégám is. Bár Koródi is támogatta karmesteri ambíció-

imat, sok elfoglaltságom miatt nem jutott időm arra, hogy ezt a tervemet „melegen tartsam” és képezzem magam a cél érdekében.

– Zongoratudásának látta valaha is hasznát a zenekari játékban?

– Mint zongorista természetesen soha, de rengeteget jelentett hallás szempontjából az, hogy huzamosabb ideig tanultam zongorázni. Úgy gondolom, sokkal többet értettem így a zenéből. Jobban hallottam a harmóniakat, szólamokat, világosabb volt számomra a zenei történet. A zenekari tagként tisztában voltam a zenei szövetben betöltött szerepemmel, egy-egy hang jelentőségével, akkordbeli szerepével. Máshogy muzsikál így az ember!

– Nem bánta meg, hogy színházi zenekarhoz került?

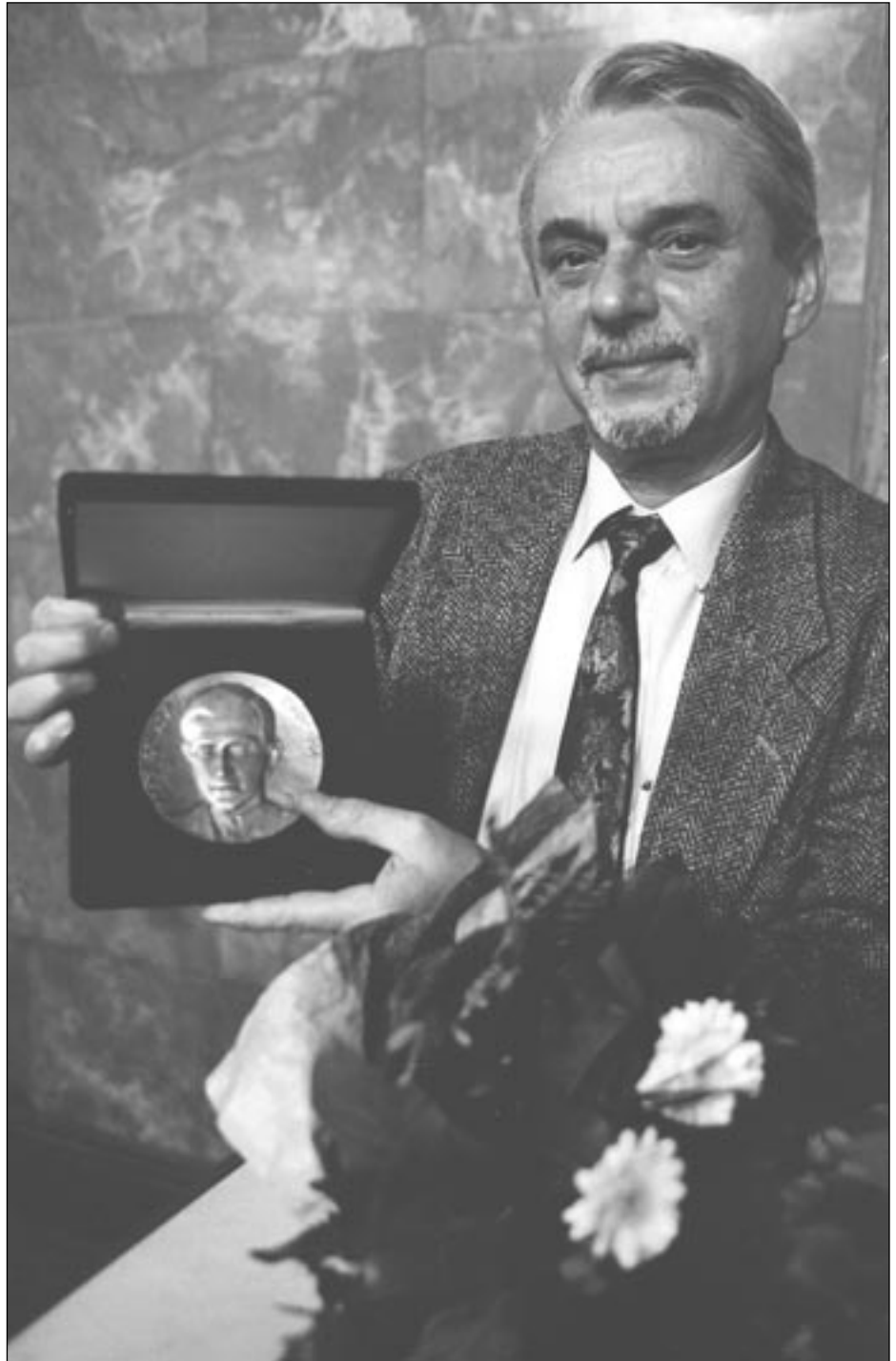
– Hívtak egy időben az egykori ÁHZ-hoz, később a Budapesti Fesztivál Zenekarhoz, de én mindig a zenekari árkot választottam. A koncert-zenekar és az opera-zenekar jellege teljesen más. Az előbbibe még Győrben volt alkalmam belekóstolni, tehát tapasztalatból mondhatom, hogy számomra az utóbbi sokkal izgalmasabb, színesebb és sokrétűbb. Mára szinte a szívemhez nőtt.

– Sok karmesterrel játszott együtt, számtalan operaénekes áriájához szolgáltatva a kísérezést. Ez nagyfokú alkalmazkodást igényel. Volt, hogy nem tudott ennek eleget tenni?

– Ha az ember ezerszázalékosan tudja a szólamát, akkor bármit csinálhat a karmester, az énekes, a játékosnak nem okozhat problémát a kért zenei megvalósítás. Próbáltam mindig a lehető legnagyobb mértékben elsajátítani a szólamomat éppen azért, hogy a zenei anyaggal szembeni biztonságos fölényem minden helyzetben megmaradjon. Egyébként az ön által említetteken kívül a tagoknak is kell egymáshoz alkalmazkodniuk. Nagyon összetett és izgalmas társasjáték, kamarazene nagy apparátusra.

– Ebben a nagy családban ön szerint milyen szerepe van a nagybőgőnek?

– Otto Klemperer mondta egyszer, hogy a zenekar csizmája a nagybőgő. Nemcsak azért, mert az van alul, hanem azért is, mert harmóniai és tempóbeli tartásban egyaránt nagyon biztosan kell áll-

nunk a lábunkon. Tehát, ennek a lábbelinek nagyon tisztának kell lennie. Amit engedhetetlenül fontosnak tartok a szólamon belül is, az a tiszta, összehangolt, pontos játék.

– Eddig csak a munkáról beszélte. Az ön számára mi a kikapcsolódás?

– Nagyon szertek kamarazenélni ezúttal a hagyományos értelemben. Ebben is szerencsésnek mondhatom magam, mert az elmúlt évtizedek alatt, mind a mai napig gyakran lehettem különböző

kamaraegyüttesek (Liszt Ferenc Kamarazenekar, Bartók-, Kodály Vonósnégyes) vendégművésze. Ami még nagy örömet okoz számomra az, amikor a közönség soraiból hallhatom egykori tanítványaimat különböző zenekarokban játszani. Nem egy közülük az én kollégám az Operaház Zenekarában. Nagyon jó érzés látni őket, hogy úgy állnak hozzá a muzsikához, ahogy immár tíz éve zenekadémiai tanárként próbálom nekik megmutatni.

Várkonyi Tamás

Ferencsik János-emlékdíj

Idén Csánky Emília oboaművész, a Magyar Állami Operaház Zenekarának szólamvezetője, a Zeneakadémia tanára kapta a Ferencsik János-emlékdíjat. Ebből az alkalomból kértük kis beszélgetésre.

– Ön 1973 óta játszik a Magyar Állami Operaház Zenekarában. Ez alatt a közel három évtized alatt milyen irányban változott a zenekari munka színvonala?

– Amikor bekerültem, az Operaház fénykorának utolsó szakaszában volt. Bár nagyon fiatal voltam, már akkor is éreztem, hogy nem mindennapi helyzetben vagyok, hiszen számos neves külföldi vendégművésszel játszhattam rendszeresen közös produkcióban. Nagyon nagy élményekben, fantasztikusan szép előadásokban volt részem. Visszatekintve arra az időszakra, ma kétszeresen tudom értékelni akkori helyzetemet. Aztán eljött az idő, amikor egyre több megszorító intézkedésre került sor, egyre kevesebb pénz jutott a kultúrára. Híres külföldi karmester még csak-csak jött Doráti, Gardelli, Patané, de énekes már csak elvétve fordult meg színpadunkon. Ma megint más a helyzet, hiszen hirtelen viszonylag sok pénzt kapott az Operaház, ami által talán van lehetőség arra, hogy több külföldi előadót hívjon meg és új fénykor következhesen.

– A külföldi vendégművészek távolmaradása ellenére volt része szép előadásokban?

– Én még olyan nagyságokkal játszhattam együtt, mint Kovács Béla, Pongrácz Péter, Fülemile Tibor és Szász Árpád, de az idős Lukács Pali bácsi és Tibay Zoli bácsi is a zenekarban voltak. Rengeteget tanultam tőlük. Nem szabad elfelejteni azonban, hogy jó zenészből ma sincs kevesebb, mint akkor volt. Kovács Béla mondta egyszer, hogy ne higgyek azoknak, akik panaszkodnak, hogy bezzeg régen mennyivel jobb volt a zenekar, és mindig az éppen aktuális helyzetet szidják. Ez szerintem nagyon rossz szokás. A huszonöt évvel ezelőtti állapothoz képest a zenekar összjátékában óriási változás történt pozitív irányban. Nemcsak a kevesebb gikszerre gondolok, hanem az együttjátékra, az eljátszott hangok minőségére. Össze sem lehet hasonlítani az egykori hangzást a maival.

– Ősszel lezajlottak a zenekari meghallgatások az Operaházban. Önnek mi a véleménye ezekről?

– Új fő-zeneigazgatónk, Győriványi Ráth György a közel egy év alatt elég sok előadást meghallgatott ugyan, de valószínűleg szeretete volna külön is meg-

ismerni a zenekari tagok hangszertechnikai felkészültségét. Véleményem szerint egy ilyen meghallgatáson a zenekari művésztől kiderülhet ugyan egy-két dolog, azokról a lényeges tulajdonságairól azonban, melyek az együttesben való játékát meghatározzák, csak a vele való zenekari munka közben szerezhet valaki tudomást. Szerintem egy meghallgatásból nem derülhet ki az, hogy egy zenekarban ki mire alkalmas. Nem véletlen, hogy külföldön, a szokásos próbajáték után több embert is meghívunk bizonyos produkciókra és a próbaidőszak alatt mutatott teljesítményük alapján választják ki közülük a legmegfelelőbbet. Abból, hogy valaki egyedül játszik, nem derülhet ki, hogy tud-e a többiekkel egyszerre belépni, egyszerre kiszállni, ugyanúgy artikulálni, frazeálni, egyszerre lélegezni. Csak a csapatban benn ülve, munka közben derülhetnek ki ezek a tulajdonságok. Lehet, hogy Győriványi Ráth György fő-zeneigazgató úrnak egészen más véleménye lesz majd egyesekről, ha együtt dolgozik a zenekarral. Ő is csak akkor láthatja meg, ki mennyire képes az instrukciókat követni, ki mennyire „hajlékony”, milyen mértékben képes alkalmazkodni. A másik pedig, ami felmerül bennem a meghallgatásokkal kapcsolatban, az a minden zenész által ismert tény, hogy a művészi teljesítmény nem olyan, mint a távolugrás, ahol le lehet olvasni, ki hány métert ugrott. A művészet nem mérhető centiméterekben. Ma úgy látszik olyan világot élünk, amelyben szükség van az ilyen besorolásokra.

– Milyen hatással voltak a meghallgatások a zenekarra mint közösségre?

– Most mindenki belekerült valamilyen kategóriába. Az elért pontszámok mellett mi természetesen tudjuk, hogy ki az, aki csak „fél lábbal” van a csapatban. Az osztályozás pozitívuma, hogy senki nem kapott

rossz minősítést, mégis érezhető, hogy a hangulat rosszabb, mint korábban.

– Huszonhetedik éve a Zeneakadémia tanára. Hogyan tanítja a zenekari játékot az órán?

– A fentebb említett okok miatt az egyéni órán a szólamanyag megismerését leszámítva nem tudunk foglalkozni vele. Ellenben több növendékeket szoktam magammal vinni kisegíteni különböző zenekarokhoz. Ilyenkor mindig figyelem, mit és hogyan csinál. Ekkor van alkalom arra, hogy megbeszéljem vele a zenekari játékkal kapcsolatos tudnivalókat: hogyan kell hozzáállni ehhez a munkához, miben különbözik az első oboista feladata a másodikétól, és a többi, már említett részletet.

– Majdnem három évtizede vesz részt a magyarországi zenekari életben. Hogyan látja az ország zenekari kultúráját?

– Nagyon színesnek találom. Persze állandóan változik; az utóbbi időben pedig különösen. A MATÁV Zenekar például hasonlíthatatlanul jobb a tíz évvel ezelőtti önmagához képest. Ugyanakkor érződik rajtuk, mennyire megviselte őket az a változás, ami most náluk is zajlik. És ez természetesen rányomja a bélyegét produkcióikra. Többször is hallottam őket mostanában; valamiféle bizonytalanság érződik rajtuk. Meg tudom érteni, mert egy zenekari zenész csak akkor tud jól muzsikálni, ha érzi a belé vetett bizalmat. Ha hiányzik az anyagi vagy akár az erkölcsi biztonság, nem tud olyan szintű muzsikálást nyújtani, mint amire képes lenne.

– Mi a véleménye arról, hogy az Operaház mostanában régebbi darabokat vesz elő?

– Nem tudom megítélni, hogy ez mennyire jó, mennyire nem. Bekerülésem idején hatalmas repertoárt tartottunk műsoron, amihez képest most kevés művet játszunk. A minőség javítása érdekében nyilván korlátozni kellett a műsoron levő operák számát. Kíváncsian várom, milyen műveket játszunk majd a jövőben. Amit nagyon sajnállok, az az, hogy a Hovanscsina már jó ideje nincs műsoron: ez a mű ugyanis különösen közel áll hozzám. Mindazonáltal nagyon szeretem az operát mint műfajt; mindent szívesen játszom.

Várkonyi Tamás

A MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR

hangversenye

a Budapest Kongresszusi Központban, 2002. február 11-én

Egy este Lloyd Webberrel

Neves vendégekkel lépett fel a MÁV Szimfonikus zenekar: Lloyd Webber csellóművésszel, aki édesapja és testvérei kompozícióit adta elő Anthony Inglis dirigálása mellett. Az esten még egy Elgár versenymű és egy Holst-darab is elhangzott. Az alábbiakban közzé tesszük a MÁV Szimfonikusok Sajtóirodája által hozzánk eljuttatott ismertetőt a muzsikusz családról.

A mindannyiunk által jól ismert családnév ebben az esetben három személyt takar: apát és két fiát.

Az apa: WILLIAM LLOYD WEBBER, a London College of Music tanára volt, emellett neves templomi orgonista és zeneszerző. Vívódó ember volt, írják róla, aki a harmincas évek végén abbahagyta a komponálást, mert úgy érezte, romantikus zenei ideálja nem tud lépést tartani a század modern zenéjével. Élete vége felé újra dolgozni kezdett, ismert zeneszerzővé azonban soha nem vált.

Az idősebbik fiú: ANDREW LLOYD WEBBER. róla kell a legkevesebbet mondani, hiszen őt tartják a musical koronázatlan királyának: a Jézus Krisztus Szupersztár, a Macskák, Az Operaház fantomja, az Evita világhírű zeneszerzője, hogy csak a legfontosabbakat említsük.

A fiatalabbik fiú: JULIAN LLOYD WEBBER. Gordonkaművész, akit korunkban e hangszer nemzetközi élvonalában tartanak számon. Tanulmányai során két nagy művész volt rá meghatározó hatással: a tragikusan fiatal korban elhunyt nagyszerű angol gordonkaművésznő, Jacqueline du Pré és Msztyiszlav Rosztropovics. Főiskolai tanulmányai során Pierre Fournier-től tanult a legtöbbet. Játszott a világ legnagyobb karmestereivel, olyanokkal,

mint Lorin Maazel, Sir Neville Martin, Solti György, Yehudi Menuhin. Utóbbi vezényletével vette CD-re Elgar Gordonkaversenyét, mellyel több díjat és a világ vezető gramofonszaklapjainak kitüntető elismerését vívta ki. Fellépett a Berliini Filharmonikusok, a St. Martin in the Fields, a Londoni Filharmonikusok, a Philharmonia Zenekar szólistájaként, játszott a Mozarteumban, a Concertgebouwban, a washingtoni Kennedy Centerben, a Sydney-i Operaházban, a párizsi Pleyel teremben. Számos zeneszerző ajánlott neki műveket.

2001. júniusában ünnepelte Julian Lloyd Webber 50. születésnapját. Ebből az alkalomból nagy gálakoncertet rendeztek tiszteletére a Royal Albert Hall-ban, amelyen eljátszotta kedvenc darabját, Elgar Csellóversenyét, valamint többet a neki dedikált darabok közül. Ezek közül figyelemre méltó az a variáció-sorozat, amelyet világhírű fivére komponált neki, a családi legenda szerint fogadásból, továbbá a Planéták lassan világhírűvé váló szerzője, Gustav Holst Invokáció című darabja. Az édesapa emlékét két műve is felidézi, sőt Julian zeneszerzőként is bemutatkozik: a már említett angol gordonkaművésznő, Jacqueline du Pré emlékére komponálta Jackie's Song c. darabját.

A műsor súlypontját mindazonáltal Andrew Lloydy Webber művei képezik. A musical, mint mindenki tudja, énekes műfaj, a műsorban mégis hiába keressük énekes szólisták nevét. A nagy, híres musical-ek anyagából készült zenekari műveket mutatják be a MÁV Szimfonikusok.

Mint az eddigiekből kiderült, a budapesti koncert a 2001. június 1-jén Londonban elhangzott hangverseny

pontos mása, csak a zenekar és a karmester különbözik. A karmester, Anthony Inglis, egyike Nagy-Britannia legnépszerűbb karmestereinek. Sokoldalú művész, operát éppúgy vezényel, mint a legsúlyosabb szimfonikus műveket, modern balettek zenéjét, musicalt, vagy éppen revü-szerű TV-show-t. Vendégszerepelt London valamennyi nagy zenekaránál, a híres Bournemouth Szimfonikusoknál, a Varsói Filharmonikusoknál, az Izraeli Filharmonikusoknál, a Göteborgi Szimfonikus Zenekarnál.

A Royal Philharmonic Orchestra helyét Budapesten a MÁV Szimfonikus Zenekar foglalja el. Volt már része hasonló helyzetben: 2000 júliusában, Libanonban, a nagy nemzetközi rangú Beiteddine Fesztiválon a szopránok nagyasszonya, Kiri Te Kanawa gálaestjén játszott a zenekar, ugyanazt a műsort, amelyet a művésznő két héttel korábban Angliában a Királyi Filharmonikusokkal adott. (Zárójel: Kiri Te Kanawa idén a Budapesti Tavasz Fesztivál egyik legnagyobb sztárvendége lesz, budapesti hangversenyén is a MÁV Szimfonikusok működnek közre.) A MÁV Szimfonikusok immár 57 éve tevékenykedik és gazdagítja a hazai zenei életet, valamint öregbíti a magyar zene hírnevét a nagyvilágban, alapítója, a Magyar Államvasutak nagylelkű támogatásával. A vele fellépő világsztárok névsorát hosszú volna felsorolni, legyen elég a közelmúlt három nagy neve: José Carreras, Plácido Domingo és Luciano Pavarotti, akikkel több alkalommal is találkozott a zenekar. A MÁV Szimfonikusok a magyar zenekarok között az egyetlen, amely a világméretű show, A 3 tenor koncertjén is közreműködött 1999. januárjában Tokióban.

Születésnap Gödöllőn

20 éves a Gödöllői Szimfonikus Zenekar

2001. december 16-án jubileumi karácsonyi hangversennyel ünnepelték a muzsikuskok és a meghívott vendégek e kerek évfordulót. Immár 20 éve annak, hogy a gödöllői Frederic Chopin Zeneiskola tanárai kamarazenekart alakítva karácsonyi hangversenyt adtak. 1981. december 17-én a "régi zeneiskola" hangversenyterme ünneplőbe öltözött, s az ott ülő, mintegy 8 muzsikusk bizonyára nem gondolta, hogy egy, gyakran 70-80 főt számláló szimfonikus zenekart hívott életre kezdeményezésével.

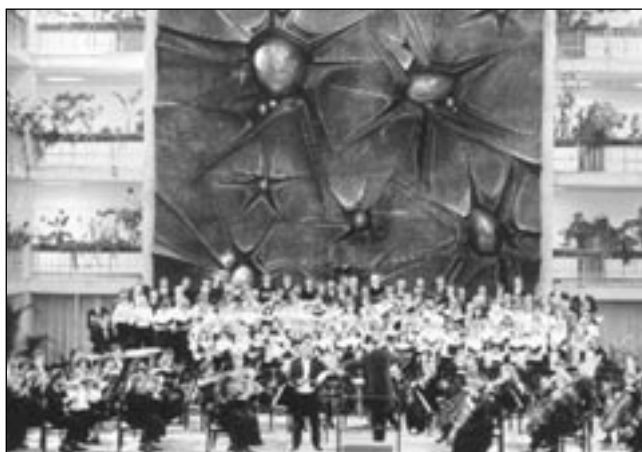
Hosszú bekezdéseket igényelne e 20 év krónikája. Elégedjünk meg most néhány meghatározó mozzanat említésével. 5 év kamarazenekari műhelymunka után karmester került az együttes élére, melynek létszáma az évek során jelentősen gyarapodott. Az első karmester, Tolmácsy László munkáját 1988-ban Farkas Pál vette át. Törekvéseinek köszönhetően az együttes fokozatosan szimfonikus zenekarrá bővült: a továbbiakban a zeneiskola volt növendékei, a környékbeli zenetanárok és természetesen a zeneiskola fúvós tanárai is bekapcsolódtak a munkába. Az 1990-es évektől a város önkormányzatának támogatása olyan szintre emelkedett, hogy a zenekar mind gyakrabban léphetett szimfonikus apparátussal közönség elé.

Farkas Pál irányítása alatt egyre komolyabb művek kerültek műsorra. Az ő vezetésével adott hangversenyt a zenekar a németországi Giessenben, a hollandiai Wageningenben és a szlovákiai Nagyrőcén.

1993. nyarán indult útjára Ferenczi Anna igazgatónő kezdeményezésére, Gál Tamás vezetésével az a zenekari kurzus, melynek köszönhetően a zenekar minden évben vendégkarmestereket hívhat meg a szakmai munka minőségének továbbfejlesztésére.

Gödöllő Város Önkormányzatának jóvoltából 1994-ben felújították és kibővítették a zeneiskolát. A megszüpült épület hangversenytermében – melynek falait gödöllői művészek alkotásai díszítik – kapnak helyet a zenekari próbák is.

1995-ben – friss karmesteri diplomával – Horti Gábor került a zenekar élére, aki azóta is vezető karmesterük. Ugyanebben az évben került sor – szintén hagyományteremtő kezdeményezésésként – arra a barokk hangversenyre, melyet Bali János vezényelt. Az ő irányításával évente egy-egy Bach-műsorral, illetve zenei ritkaságokkal készül

fel a zenekar. A nyári kurzusok sorában Ménesi Gergely már két ízben is vezényelte a zenekart, 2000. nyarán pedig nagy sikerű operagálát dirigált Medveczky Ádám.

A szimfonikus zenekari munka mellett alkalmanként kamarazenekari összeállításban is dolgozik az együttes. Az Óbudai Kamarazenekari Találkozóra 1999-ben és 2001-ben is meghívást kapott a zenekar, ahol a Liszt Ferenc Kamarazenekar tagjai által vezetett kurzuson meghatározó szakmai tapasztalatokkal gazdagodhatott a vonóskar.

1997-ben mérföldkönek számított a zenekar első önálló CD-jének megjelenése az ARCHITEKTON Rt. támogatásával. Az első lemezt egy évvel később újabb felvétel követte: a magyarországi bécsi klasszikus szimfóniákat bemutató CD világviszonylatban is ritkaságnak számít. Ehhez a lemezkiadáshoz a SOROS Alapítvány nyújtott segítséget. A CD felvételek megjelenése nem csak szakmai szempontból volt komoly eredmény. Az ARCHITEKTON Rt. támogatásával megindulhatott az a folyamat, mely gödöllői cégek figyelmét a zenekarra irányította, és ezáltal további szponzorok is segítik munkájukat.

A zenekar célja, hogy hangversenyeivel felkeltse elsősorban a fiatalok, de minden korosztály érdeklődését az értékes zene iránt, valamint lehetősége szerint igényes munkát végezve túlmutasson a kisváros határain is, sajátos színnel gazdagítva a Gödöllőn kialakuló kulturális központ arculatát.

Mindez csak úgy lehetséges, hogy Gémesi György polgármester és Gödöllő Város Önkormányzata évek óta sajátjának érzi a zenekart, gondoskodik fenntartásáról és fejlesztéséről, a közönség pedig telt házas koncertekkel nyilvánítja ki azt, hogy érdemes a megkezdett úton haladni, melynek legközelebbi állomása Bach János-passiójának előadása lesz 2002. március 9-én, Bali János vezényletével, közreműködik az A:N:S Chorus.

Koncertkritika

Érzékeny műszer a közönség. Olykor annyira kiszámíthatatlan, hogy közelítőleg sem lehet megjósolni reakcióit. Néha szinte kiköveteli a nagynevű előadókat, s ilyenkor már-már mindegy, hogy mit hall, kritikátlanul elfogadja, amit kap. Máskor a legjobb szándékú figyelemfelkeltés, ajánló célzatú beharangozás is lepereg róla. Bizonytalan, hogy mikor, kitől-mitől hagyja magát manipulálni.

A közönség néha nagylelkű, megelőlegezi a bizalmat, s ha ilyenkor nem csalódik, akkor őszintén „behódol”. Ettől kezdve tántoríthatatlanul hisz a műsor-szervezőknek, előadókknak – s őszinte érdeklődéssel fogadja a műsorokat. Ez a lélektani mozzanat jó esetben törzsközönség kialakulását is biztosíthatja, s a fővárosi hangversenyélet tanúsága szerint több zenekarunk szerencsésen élt is ezzel a lehetőséggel. Közéjük tartozik a Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar, amely Hollerung Gábor irányításával rendre aratja a figyelemreméltó sikereket. Méltán!

Miközben a kezdetben ifjúsági zenekar „felnőtt”, folyamatosan növelte törzsközönségét. Nagy része van ebben a műsorpolitikának, amely időről-időre újabb közönségre teget céloz meg. S aki egyszer meghallgatta az együttest, legközelebb is kíváncsi a játékára. Vezető zenekaraink újabb rendszeres velejárói a szenzációéhséget kielégítő hírek – a rivalizáción kívül maradó együttes szakmai élete minden bizonnyal zene-centrikusabb. Ebben – csakúgy, mint a népszerűség egyéb faktoraiban – orosz-lánrész jut a karmester Hollerung Gábornak.

Kifejezetten szerencsés például, ha két bérleti sorozat közönsége azonos műsorú koncertet (is) kap, főként, ha ezek rövid időn belül vannak. Merthogy ilyenkor a munka meghozza jól megérdemelt gyümölcsét – s mindenképp érdemes többet-alaposabban dolgozni, ha kétszeri előadásra van lehetőség, mint ha csupán egyszer kerül közönség elé a műsor. A kétszeri sikernek már csak a lehetősége is érdekelttbbé teszi a muzikusokat.

Február 2-án, szombaton a Vox Humana bérlet 3. koncertjére került sor, másnap pedig az Universitas-bérlet közönsége élvezhette ugyanazt a műsort. Én a második koncertet hallottam.

Az est programja jól elkülöníthető két félidőre oszlott. Az első részben bemutatókra került sor, William Wallace: Szimfonikus variációk című darabja első ízben hangzott el Magyarországon – Szentpáli Roland darabjának, a Concerto szaxofon kvartettre és zenekarra című alkotásnak a szombati előadás volt az ősbemutatója. A szünet után a megunhatatlan örökzöldnek, Carl Orff: Carmina Buranájának tapsolhatott a közönség.

A kortárs zenétől való viszolygásra voltaképp szoktatni kell a hallgatóságot. A hallgatóság ugyanis önmagától mindenre, újra és régire egyaránt fogékony (amíg mentes tud maradni a szakmai bennfentességgel néha együttjáró tendenciózus-motivált előítéletektől); csak akkor támadnak kételyei, ha számára fogaszthatatlan (vagy legalábbis nehezen megemészthető) hallgatnivalót kap.

Wallace bemutatóját már az eseményé tette, hogy az amerikai szerző megjelent az előadáson. Voltaképp érthető, hogy a szerző személyes jelenléte többlet-élmény a publikum számára, így quasi beavatottnak érezheti magát. Esemény tanúja (ami az idők folyamán emlékké nemesül), az íródo előadóművészet-történet részese.

Wallace művét elsősorban azok szertették meg első hallásra, akik Brahms muzsikájának rajongói. Hommage-kompozícióról van szó ugyanis, Brahms IV. szimfóniájának zárótétele inspirálta e darab komponálására a szerzőt. Ráadásul, mindezt előre megtudhatta a műsorközlő Zelinka Tamástól a közönség – de az értő tolmácsolás jóvoltából a szimfónia alapos ismerői amúgyis felismerhették volna a zenetörténeti rokonságot.

Szentpáli Roland darabjának műsorra tűzése önmagában is biztosította a II. emelet látogatottságát: a szerző zeneakadémiai diáktársai érdeklődő rokonszenveknek adtak kifejezést. A lelkes érdeklődéshez hozzájárulhatott a viszonylag ritka előadói apparátus: szaxofon-kvartett,

mint concertáló együttes, újszerű hangzású. És a Budapest Saxophone Quartet, mint kamaraegyüttes, előadóként is vonzza a fiatal hallgatóságot.

Hollerung Gábor ideális karmester a bemutatók számára. Zeneértése már-már zeneszerzőkre jellemzően lényegretörő, „belülről” figyeli a műveket. Interpretációja sohasem mechanikus; nem passzív kívánja meg a kottában rögzítetteket, hanem a mindenkor értelmezett szerzői szándék értő ismeretében aktív részeseivé teszi a daraboknak az előadókat. Bár csak minél több bemutató előadás során ismertetné meg együttese rendszeres hallgatóival a legújabb zenei termést!

A koncert második része: bombabiztos sikerdarab, főként a Dohnányi-zenekarnak és a mű megszólaltatásában hozzá csatlakozó Budapesti Akadémiai Kórus-társaságnak (a férfiszólamoknak a Honvéd Férfikar biztosított erősítést). Szólistaként ezalkalommal Bucsi Annamária, Turjányi Miklós és Massányi Viktor működött közre.

Nem tudhatom, volt-e valaki a nézőtérben, aki ezúttal hallotta volna először tolmácsolásukban ezt a remeket – számuk mindenesetre elenyésző lehetett. Dehát valljuk meg: ilyen előadásban a mű egyszerűen megunhatatlan!

Elsősorban e mű kínált lehetőséget arra, hogy kísérletet tegyék Hollerung „titkának” megfejtésére. Tény, hogy a fiatalokkal szívesen dolgozó karmester: örökifjú; mintha megújuló együtteseivel maga is megújulna, visszafiatalodna. De még ez sem magyarázat a sikerre és eredményességre, hiszen nemegy ifjú, tehetséges karmestert ismerünk, akik őszintén pózolnak, túlzottan komolyan véve karmesteri szerepüket.

Hollerung behatóan ismeri a műsorán szereplő műveket. Az előadásokon mindig aktívan irányítja az előadókat: a pillanatnyi hangzás-arányokat módosítja apró egyezményes jelekkel, miközben egy pillanatra se kerül háttérbe az, ami a legfontosabb: maga a MŰ. Azt mondhatjuk, ő az előadás első számú hallgatója, akinek viszont lehetősége van a megszólaló hangzás módosítására. Kétségkívül mindig hallgatja a megszülető hangzást,

s nem szűnik meg örülni a tetszetős-szép fordulatoknak. Nem ott teremti meg a hangzásképet a pódiumon (annak ideje a próbákön volt!), de nem tekinti jelenlétét protokollárisnak, nem gondolja, hogy a koncert a próbákön kigyakoroltak felmondásának a lehetősége. Ettől a hozzáállásáról telik meg étellel fokozott mértékben minden műsorszám – ettől nem lehet megunni repertoárdarabjaikat sem. Mindehhez ráadásul gazdag-kifejező mozdulat-tára van, amellyel nem koreográfiát hoz létre, hanem inspirál. Az ő lelkesedése éteti az interpretációt – s ha valaki olykor kevésbé lenne fogékony erre, magával ragadja az a légkör, amelyet társai alakítanak ki.

S miközben magam is sokadszor hallgattam tolmácsolásukban a Carmina Buranát, az az eretnek kérdés merült fel bennem: vajon azok közül, akik gondolkodás nélkül állítják, hogy „ismerik” a művet, hányan tudják konkrétan, hogy miről szól egyik-másik tétel. Kínálkozik a (költői) kérdés: ha már joggal tarthatja repertoárdarabjának e művet a zenekar és állandó partnereként a kórus, nem lenne mód arra, hogy kétnyelvű (eredeti és magyar) szöveget biztosítsanak a hálás közönségnek. Kevés ráfordítással sok hasznot és örömet adna ez a gesztus.

A Szent István király Szimfonikus Zenekar és Oratórium kórus február 6-i koncertjét hallgatva, eszembe jutott a mese az orgonáról. Az eredetileg különálló pici virágokra soha senki nem figyelt – ám egyszer csak nagyot gondoltak, s egyetlen éjszaka alatt összetömörültek fűrtökbe. Ettől kezdve nem panaszkodhattak az érdeklődés hiányáról.

A – néhány rendszeresen velük-játszó idősebb művésztől eltekintve – az ifjúsági zenekar már látványként is lenyűgöző hatású, s nem csalódnak, akik monumentális hangzást várnak a nagy apparátustól. Tisztában vannak ezzel az együttesek gazdái is, akik megtervezik a koncertévadok programját (különös tekintettel a bérleti sorozatéra). És arra is gondolnak, hogy az együttest (is) lelkesíteni kell, a szó legnemesebb értelmében véve: érdekeltté tenni a színvonalas produkciók létrehozásában. Mindenki nagy öröme, időről-időre sikerül megnyerniük neves dirigenseket, akikkel

együtt muzsikálni önmagában is élmény, s olyan szólistákat, akik játéka inspirálhatja a zenekari tagok szakmai továbbképzését.

A február 6-i koncert dirigense Jurij Szimonov volt, szólistaként Fenyő László működött közre. Ígéretes volt már maga a műsor is: Wagner-nyitánnyal kezdődött (A nürnbergi mesterdalnokok), majd Schumann: a-moll gordonkaversenye csendült fel. A második részben Stravinsky Zsoltárszimfóniáját ígérte a program. A műsorközlőtől a helyszínen értesült a közönség arról, hogy lesz más is, Borogyinnak koncertműsorán (érthető okokból) ritkán szereplő darabját, a Polovec táncokat is hallhatjuk.

Szimonovról nehéz lenne újat mondani. Hihetetlenül alaposan felkészült, s mindig igyekszik maximálisat kihozni – a művek érdekében – a játékosokból. Jelenlétében megteremtődik az a fegyelem, ami koncentrációból fakad – s így remek produkciók szülehetnek. Más kérdés, hogy rendszeres betanító munkára nincs ideje minden koncert előtt – s ha ülnek olyanok is a zenekarban, akik korábban nemigen hallották a műsoron szereplő darabokat, tehát nem ismerték a műveket, akkor esetleg eme értetlenségről néha játéku is tanúskodik.

Nem a zeneirodalmi jártasság fitogtatására kell tudni például felismerni a wagneri vezérmotívumokat, vagy – hogy a műsoron szereplő nyitánynál maradjunk. a közismert téma-dallamok jelentését: esetleg másként formálja, más hangulatot ad neki, ha érti, mit játszik, egy-egy szólista vagy hangszer-csoport. A darabokról lehetőleg minél többet tudni – magától értetődő ez a program Szimonov számára, s talán magától értetődőnek tartja, hogy alkalmi partnerei is hasonlóképp gondolkodnak. (A próbaidőbe amúgy sem férne bele a műismertetés!)

Schumann gordonkaversenye viszonylag ritkán szerepel hangversenyek műsorán. Érthető... kizárólag rendkívül szuggesztív szólista képes átütő sikert aratni vele. Aki olyannyira mestere és művésze hangszerének, hogy már-már nem ismer lehetetlent, aki a szélső tételek energikus töltését nem csökkenti az „üzembiztos” megoldás kedvéért a technikailag „rázós” pillanatokban sem, ugyanakkor képes arra is, hogy az egymást megszakítás nélkül követő tételek mindegyikében teljes jelenléttel kon-

centráljon a hangulatokra, a kifejezésre. Ilyenkor a lassú tétel nem „pihenés”, quasi intermezzo a nagyívű szélső tételek között, hanem egy másik, rangjában egyenértékű érzés- és hangulatvilág, amelynek megjelenítésére nehéz átállni, mintegy lefékezve a korábbi indulatok. Mindehhez szükséges még a nemes hangszer (mert afféle „ládagyári” instrumentumon a legnagyobb művész se tud csodát produkálni!) és az intenzív tónusú szólista, akinek hangja átragyog a tutti-állásokon is. Fenyő László, aki az úgynevezett orosz iskola híve, és a szép, sőt, a tökéletesen szép hang megszállottja, megérdemelten vitte sikerre a művet. Imponáló, hogy ráadásszámmak is értékes zenét választott (Menüett Bach d-moll szvitjéből).

Komoly feladat a Zsoltárszimfónia megszólaltatása, s már a tényért is hálásak lehetünk az előadóknak. Hogy a lelkesedés néha olyannyira elragadta némely kórustagokat, hogy túlzott vibratójukkal veszélyeztették a homogén hangzásképet, bocsánatos bűn. Tudván: ez aligha fordulna elő, ha többször (egymásután!) előadhatnák, s így „beérne” a szólamtudás, még inkább összecsiszolódnának a szólamok, s kevesebb aktív-segítő irányítás is elné az ideális hangzást. Az ilyesfajta „utánjátszásokból” mindenki profitálhatna; az előadók (maga a mindenkori előadás) – és nem utolsósorban a hallgatóság, merthogy többekhez jutna el, élő interpretáció hatásos formájában az értékes kompozíció.

Itt tulajdonképpen véget is érhetett volna (fél 10-kor) a koncert, a Zsoltárszimfónia után aligha kívánczik folytatás. Mégis, szívesen hallgattuk – mintegy megtervezett ráadásként – a népszerű Polovec táncokat, örömmel regisztrálva, hogy a kompozíció kedvéért az a korosztály is „megtanult” annyi időre oroszul, amelynek már nem volt kötelező tantárgy e nyelv az iskolában. E mű aligha jelentett technikai-zenei problémát a – valljuk meg – sokkal nehezebb-igényesebb darabokhoz szokott együtteseknek, s felszabadult muzsikálásuk arra kell, hogy figyelmeztessen: érdemes néha ilyen „lazító” műsorszámokról tudatosan-konceptiózusan gondoskodni máskor is, rendszeresen, nehogy a muzsikáló kedv helyét a hűvös profizmus váltsa fel idő előtt a fiatalok zenélésében.

Fittler Katalin

Akaratátvitel

Csajkovszkij-est Szegeden

Ma már pusztán anekdotának hangzik, alighanem mégis hiteles történelmi tény, hogy a pétervári konzervatórium világhírű professzora, Auer Lipót mint „játszhatatlant” adta vissza Csajkovszkijnak a Hegedűverseny kottáját. A hegedűjáték technikai színvonala azóta persze tagadhatatlanul nagyot emelkedett, mégis kíváncsian vártam, hogy a SZEGEDI SZIMFONIKUS ZENEKAR koncertmesteri posztját immár tíz esztendeje betöltő, s így bizonyára főként a zenekari játék másfajta követelményeihez alkalmazkodott KOSZTÁNDI ISTVÁN miként fog megbirkózni e „monstrummal” (hogy Auer sommás ítéletének másik kulcsszavát is idézzük). Aggodalmam, legalábbis ami a játéktechnikát illeti, szerencsére alaptalannak bizonyult: Kosztádinak – bizonyára rendszeres különmunkával – a zenekari rutin mellett is sikerült megőriznie azt az elsőrangú manuális készséget és szép hangzást, amellyel az Erdélyből érkezett hegedűsöknél gyakran találkozhatunk. Megbicsaklások azért akadtak, de épp ezek nem annyira valamiféle technikai gyengeségre, mint inkább bizonyos lélektani hiányra hívták fel a figyelmemet. A „született” szólisták korántsem csupán játékkukkal, de legalább ennyire a maguk imperatori egyéniségével hatnak a közönségre – mondhatni érzéksalódat keltenek, melynek hatása alatt egy-egy rosszabbul sikerült részlet, mint nem oda való, önmagától esik ki emlékezetünkől. Kosztánda szólójából nekem igazán ez a szuggesztív hiányzott, s az ilyen fajta „akarátvitel” képességének háttérbe szorulása részben talán valóban a koncertmesteri munka lélektanilag is olyannyira más követelményeket támasztó rutinjával függhet össze. Azt is be kell azonban vallanom, hogy amikor a Szegedi Nemzeti Színház közönsége hosszan és melegen ünnepelte szólistáját, világosan éreztem, hogy „messziről jött” kritikusként – tehát Kosztánda eddigi évtizedes koncertmesteri működésének kényszerű nem ismeretében – ezúttal valami olyan, a hangverseny leglényegéhez tartozó érzelmi többletről maradtam le, amely a teremben mindenki más számára magától értődő lehetett. S csak ekkor, utólag értettem meg néhány valóban

megragadó pillanat sajátos hangulatát, mikor Kosztánda, mint egy valódi primás, a pódium legszélére lépve, s a zenekartól szinte elfordulva játszotta szólóját – a maga közönségének.

Míg a Hegedűverseny előadása közben értelemszerűen elsősorban a szólista játéka kötötte le figyelmünket, a szünet után elhangzott Ötödik szimfónia már a zenekar

nyabb pontjaként tűnnek fel. Az egyes hangszeres csoportok hangja azonban a nehezebb állásoknál sokszor mintha nem olvadna igazán össze, s ilyenkor nem születik meg az az új minőség, a valódi zenekari hangzás, amely már több, mint egyes hangszeres alkotóelemeinek összege. „Együtt van” – érezzük ilyenkor, de még nem „Egy” a zenekar.

Kosztánda István

Kárpáti Dezső felvétele

alaposabb feltérképezésére is alkalmat adott. Legmeggyőzőbben a fafúvók szólaltak, az együttesekben tán kissé keményen, de határozott színnel; a szólókban ízléses agogikával. (A versenyműben a szólófagottot többször kissé „zörgősnek” hallottam, de a második részre ez mintha eltűnt volna.) Az első klarinét, úgy érzem, külön kiemelés érdemel: szólója emlékezetessé tette a nyitótétel lassú bevezetését, de a koncerten a második tétel kezdetét is inkább kürtkíséretes klarinétszólónak (semmint a Csajkovszkij által tulajdonképpen előírt klarinétkíséretes kürtszólónak) hallhattuk. A rezek közül emellett a harsonák többször szorítottak tünnek – bár ennek alighanem a Nemzeti Színház viszonylag kis tere is oka lehetett. Az ilyen apróbb hiányosságok azonban önmagukban nem különösebben zavaróak, mikor csupán az egységes zenekari hangzás egy-egy halv-

Az estét vezénylő LUKÁCS ERVIN nagyvonalúan, szinte freskószerűen rajzolta elének a szimfónia lélektani folyamatát. Széles ívek, a lényeges erővonalak váltak láthatóvá mozdulataiban s a zenekar játékában – a finomabb részletek, egy-egy fontosabb szóló kidolgozását viszont bátran a játékosokra hagyta a muzsikusaiban joggal bízó karmester. Hogy ez a fajta előadás teljes képet ad-e Csajkovszkijról (akinek legfőbb példaképe, ne feledjük, a részletekre is igencsak ügyelő Mozart volt!), elvi alapon talán vitatható, de az egyre érzelmhiányosabb mindennapok után mintha egyre jobban esne végigjárni az Ötödik vagy a Hatodik szimfónia ilyen „indulatmenetét”. Lehetőleg másokkal együtt, élő koncerten – Szegeden is. (Január 24. – Szegedi Nemzeti Színház)

Mikusi Balázs

Auer-iskola

JASCHA HEIFETZ

(1901. február 2. Vilnius–1987. december 10. Los Angeles)

Amikor 1920. május 5-én Jascha Heifetz első alkalommal lépett fel Londonban, a Queen's Hallban, George Bernard Shaw is ott ült a közönség soraiban. Shaw fiatal korában, 1888–90-ig a Star, 1890-től pedig öt éven át a World c. hetilap zenekritikusaként működött. Híres volt szellemes zenei írásairól.

A koncert után a következő levelet küldte az akkor 19 éves művésznek:

„Kedves Heifetzem,

Szólóestje aggodalommal töltött el bennünket, feleségemmel. Ha azzal fogja bosszantani a féltékeny Istenséget, hogy ilyen emberfölötti tökéletességgel játszik, akkor ön fiatalon fog meghalni. Komolyan tanácsolom önnek, hogy minden este játsszék valamit rosszul, az esti imádság helyett, mielőtt aludni tér. Halandó ember nem engedheti meg magának, hogy ilyen tökéletesen játsszék.”

A Time magazin 1969. október 31-i számában Roger Kahn az előbbi felvételhez kapcsolódik, azt sugallva, hogy Heifetz „túl sokat engedett meg magának” és „emberiességével fizetett zsenialitásáért”.

Itt jegyezzük meg, hogy tanulmányunk elkészítésekor elsősorban Auer: My Long Life in Music (N.Y., 1923), H. R. Axelrod: Heifetz (Neptun City, USA, 1976 és 1981), Margaret Campbell: The Great Violinists (Granada Publishing, 1980) című műveire támaszkodtunk. Magyar nyelvű forrásmunkák: Rakos M.: Veszprémtől Szentpétervárig (1981), a Vár ucca tizenhét (Veszprém) c. negyedévkönyv jubileumi Auer-száma, 1995/1. (vendégszerkesztő: Rakos M., szerk.: Géczy J.), illetve a tanulmányunkban feltüntetett, egykori hazai tudósítások, írások, valamint hangversenyek műsorlapjai.

Henri Prunières (megj.: prünjér, francia zenetudós, Bartók nagy támogatója; lásd Bartók 1922 áprilisában, Párizsból írt leveleit) 1931. május 19-i, párizsi koncertekről szóló beszámolójában (Axelrod,

A Heifetz-család 1911 körül. A kép bal szélén Jascha, édesanyja közepén, tőle jobbra Pauline, előtte Elza, jobbra Ruvin Heifetz.

179-282. l.) mindazon kritikusok véleményét fogalmazza meg, akik Heifetz „hűvös” előadásmódját kifogásolják: „De milyen fagyos ez a káprázatos játék!” – írja.

Hogy Jascha Heifetz milyen hatással volt a hegedűjáték fejlődésére, azt Henry Roth, amerikai hegedűs-író így foglalta össze: „Ha Heifetz nem lett volna, a hegedűjáték szintje soha nem érthette volna el a tökéletességnek azt a magaslatát, amit ma magának tudhat – és ezt kollégái ellenvetés nélkül ismerik el mindenhol.” (Axelrod, 33. l.) Valóban, egész hegedűs nemzedékek emlegették és emlegetik áhítattal Heifetz nevét szerte a világon, és csupán a hegedűs szakma általános véleményét fogalmazta meg David Ojsztrah, amikor kijelentette: „Vannak hegedűsök, és aztán van Heifetz”.

Jascha Heifetzről mindmáig nem jelent meg részletesebb tanulmány magyar nyelven. Születésének 100. évfordulója is csendesen múlt el. A Zenekar című újság

tehát hézagpótló írás közlésére vállalkozik, amely – szerzőjének reményei szerint – talán hozzásegítheti a magyar muzsikosokat egy teljesebb, hitelesebb Heifetz-portré megrajzolásához.

Jascha Heifetz Vilnában (Vilnius), Litvániában született 1901. február 2-án. Édesapja, Ruvin Heifetz a vilnai szimfonikus zenekar koncertmestere volt.

A kis Heifetz 3 éves korában kapott egy negyedes hegedűt. Először édesapjától tanult, majd beírták a vilnai zeneiskolába, Elias Davidovics Malkinhoz, aki Auer tanítványa volt.

Még nem volt egészen öt éves, amikor már fellépett a zeneiskola hangversenytermében. Hét évesen a Mendelssohn koncertet játszotta Kovnóban, több mint 1000 főnyi hallgatóság előtt. Ezt követően vették fel a szentpétervári konzervatóriumba, ahol először Nalbangyanhoz

A 11 éves Jascha dedikált fényképe (1912 december)

A kis Heifetz 1913 táján

A Heifetz-testvérek 1915 körül: Pauline, Jascha és a kis Elza

(Auer-tanítvány), Auer Lipót tanársegédjéhez került, majd Auernál tanult.

Albert Spalding, neves amerikai hegedűművész, oroszországi turnéja alkalmával, 1913-ban részt vett Auer egyik tanítási óráján, és meghallgatta a kis Heifetz előadásában Ernst igen nehéz, fisz-moll koncertjét:

„A váltott ujjas oktávok első áradatának hanyag magabiztossággal gyürkőzött neki; tömör, szeretéradó hangon, hibátlan intonációval játszva azt. Egyfajta báj, benső kecsesség volt érezhető a frázis megformálásakor. Tökéletesen megfeledeztem a darab magakellető, mutatós jellegéről annak elegáns, egyéni tolmácsolása során... miközben a fiú játszott, Auer izgatottan járkált a szobában, időnként rám pillantva, hogy lássa, mit szólok hozzá. Sötét, élénk szemei táncoltak az elragadtatástól, amint a csodagyerek könnyedén siklott át a nyaktörő technikai problémákon. Legalábbis benuult elképedést várt tőlem – enélkül csalódott lett volna. Időnként magatehetetlen vállvonogatással fordult félre, mintha azt mondaná: „Létezett ilyesmi valaha is?” (Campbell, 168-169. l.)

A kis Jascha konzervatóriumi éve alatt fellépett Szentpétervárott, és más orosz városokban is. Egyszer Ogyesszában, egy szabadtéri hangversenyen 25.000 ember ünnepelte nagy ovációval.

Lássuk most, hogyan emlékszik vissza Auer Lipót azokra az évekre, amikor a kis Heifetz nála tanult (My Long Life in

Music, 155-157., 338-340. és 351-354. lap, illetve Axelrod: Heifetz, 567-568. l.).

Auer Lipót visszaemlékezéseiből

A birodalom egész területére érvényes, polgári törvényben foglalt azon kiváltság különösen becses volt a zsidó konzervatóriumi hallgatók számára, miszerint a konzervatóriumi diploma birtokában a birodalom bármelyik városában letelepedhettek, beleértve a két fővárost is. Egy rendelet értelmében a zsidók csak bizonyos körzetekben lakhattak, a „palánkon belül”. Szentpétervár és Moszkva zárva volt előttük, itt csak bizonyos feltételek mellett, külön engedéllyel telepedhettek le. Az ügyvédek, orvosokat, tudósokat és mindazokat, akiket főiskolákra, egyetemekre felvettek, természetesen beengedték a fővárosokba; viszont a cári színházak – általános szabályként – kirekesztették a zsidó származású színpadi művészeket és muzikusokat, és csak egészen kivételes esetekben hagyták figyelmen kívül származásukat. A magasabb szintű oktatási intézményekben, az Egyetemen, a Képzőművészeti Akadémián, a Műszaki Intézetben a zsidók a teljes hallgatói létszám öt százalékát nem léphették túl, miközben teljesen ki voltak zárva a nemesség gyermekei számára fenntartott két intézményből, a Liceumból és a Jogi Főiskoláról. Amit a zsidóság elveszített a mennyiséget illetően, azt megnyerte mi-

nőségi szempontból; annak az öt százaléknak, amit az egyetemekre felvettek, a legszigorúbb vizsgákon kellett megfelelnie, és csak azok kerülhettek be, akik a többszáz jelentkező közül a legjobb osztályzatokat kapták; és amint tanulmányukat befejezték, nagy valószínűséggel kimagasló alakjaivá váltak a tudományak, a művészetnek.

A szentpétervári konzervatóriumnak – vezetője, rektora kezdeményezésének köszönhetően – módjában állt felvenni bizonyos számú zsidó hallgatót, viszont szüleikre már nem voltak érvényesek a hallgatókat megillető előjogok, melynek következtében ezek a rendkívüli zenei tehetségek időnként szívettpőn drámai helyzetbe kerültek. Már említettem két vagy három ilyen esetet, ami nálam tanulónövényekkel fordult elő. Emlékszem egyre, ami elég mulatságos volt, és csak néhány évvel ezelőtt történt.

Jascha Heifetz, szülei és kishűgai voltak a történet szereplői. Rendkívüli tehetségére való tekintettel a fiút – aki akkor tíz vagy tizenegy éves lehetett – egyhangú döntés alapján vették fel a konzervatóriumba, de mi történjék a családdal? Valakinek eszébe ötlött az a szerencsés gondolat, hogy vegyem fel saját osztályomba Jascha apját, egy negyvenéves hegedűst, és így oldjam meg a problémát. Ezt tettem, s ezzel végül is alkalmazkodtam a törvény által előírtakhoz, ugyanakkor a Heifetz család sem szakadt szét, mivel a

Heifetz a mániákus fényképész. (1917 körül)

Jascha (1918 körül)

törvény nem engedte, hogy egy konzervatóriumi növendék feleségét elszakítsák férjétől, gyermekeit pedig apuktól. Mindamellet, mivel a hallgatóktól kivétel nélkül elvárták, hogy jelen legyenek a kötelező szolfézs-, zongora- és összhangzattan órákon, és mivel Heifetz papa alighanem egyikre sem járt ezek közül, s a vizsgákon sem játszott, örökösen hadakoznom kellett miatta az igazgatósággal. Így ment ez, míg utolsó igazgatómat, Glazunovot ki nem nevezték, aki ismerte a szituáció hátterét, és már nem jelentett további nehézséget számomra arról gondoskodni, hogy a fiú szülei felügyelete alatt legyen 1917 nyaráig, amikor a család Amerikába tudott utazni. (Megj.: Raaben, orosz nyelven megjelent Auer-életrajzában (Leopold Sz. Auer, Leningrád, 1962, 176. l.) említi, hogy Jascha Heifetz édesapja 1911-től 1916-ig volt hivatalosan a konzervatórium hallgatója, de osztályzatot sohasem kapott.)

Auer 1911-ben tart utoljára nyári kurzust Londonba. Ettől kezdve a Drezda melletti Loschwitzban, ebben az Elba partján fekvő kis falucskában tölti a nyarakat. Loschwitz 1913 és 1914 nyarán valószínűleg a világ legjobb hegedűs központja, ahol a világ különböző országaiból mintegy 30-40 fiatal hegedűs gyűlik össze Auernál, köztük van a kis Jascha Heifetz is.

tos bemutatkozó hangversenyeire Szentpétervárott és Moszkvában, a szimfonikus zenekari hangversenyeken, amelyet országos érdeklődés és hízelgő ajánlatok követték mindenhol, de ezek közül csak kivételesen fogadott el felkérést, mivel szülei nem szerették volna, hogy tanulmányait elhanyagolja.

1916 nyarán visszautaztam a hegyekbe, Christianiába (megj.: Oslo), ahová többek között a Heifetz- és a Seidel család is velem jött. Itt különös dolog történt. Toscha Seidel egy olyan országba tért vissza, ahol neve ismert volt, őszi hangversenyei már jóval korábban le voltak kötve. Azonban Jascha Heifetz neve a nagyközönség számára teljesen ismeretlen volt; viszont impresszáriója felfedezett az egyik legjelentősebb christianiai napilapban egy 1914-es berlini újságcikket, amely lelkesen számolt be Heifetz szenzációs berlini bemutatkozásáról, a Nikisch Artúr által vezényelt szimfonikus zenekari hangversenyen. A cikket egy nagy hírnévnek örvendő norvég muzikus írta, aki ekkor éppen Berlinben tartózkodott. A teljesen elfogulatlan forrásból származó újságcikk oly mértékben keltette fel a közönség érdeklődését, hogy Heifetz első hangversenyére telt ház előtt került sor, ami jóval kecsgetetett a továbbiakat illetően is. Érdemes megjegyezni, hogy a két fiút, Seidelt és Heifetzet nem riválisoknak tekintették, hanem egyformán élvezték a közönség jóindulatát. Számptalan koncertet adtak egymás után, és a lelkes közönség a terem valamennyi ülőhelyét elfoglalta.

A király és a királyné eljött mindkét hegedűs hangversenyére, és a királyné annak a kívánságának adott hangot, hogy a két fiút együtt szeretné hallani a palotában. Egy kellemes reggelen az orosz követ, M. de Goulkevitsch telefonon közölte a királyné kívánságát, és tanácsomat kérte, hogyan lehetne azt legjobban megszervezni. Ez először elég meglepő volt, de aztán elterveztük, hogy a fiúk két hegedűre frott művet fognak előadni, és a célra a jól ismert Bach kettősversenyt választottuk ki, ugyanazt, amit már 1914-ben, a loschwitzzi hangversenyen előadtak.

Mivel a fellépésre röviddel ezt követően került sor, szóltam a két virtuóznak, hogy mi vár rájuk, akik el voltak ragadtatva, hogy a királyi udvarban játszhatnak. Ami a program további részét illeti, a királyné úgy értette, hogy ezután neki fognak játszani különböző szóló-darabokat, egyik hegedűs a másik után, valahogy

„Minden nyáron egyszer egybe szoktam gyűjteni összes tanítványomat, szüleiket és néhány barátot egy délutáni hangversenyre. Ez mindig izgalmas esemény volt a kis kolónia életében. Ki szoktam bérelni egy folyóparti fennsíkon lévő, csodálatos fekvésű kis kastélyt, ahonnan nagyszerű kilátás nyílt az Elbára. A programot komoly művek alkották és mindössze három vagy négy műsorszám volt. Bach d-moll, kéthegedűs versenyműve általában szerepelt a műsoron. Emlékszem egy alkalomra, amikor nemcsak engem, de valamennyi vendéget – akik Drezdából, sőt Berlinből jöttek el, hogy megtiszteljék az eseményt – mélyen meghatotta az a romlatlanul tiszta és egyöntetű stílus, az a mélyről jövő őszinteség, nem is beszélve a technikai tökéletességről, ahogy a két kis matrózzruhas gyerek, Jascha Heifetz és Toscha Seidel játszották ezt a remekművet. A hatás olyan nagy volt, hogy amikor befejezték, és az egyik nem odavalósi vendég a színpadra lépett, könnyes szemmel juttatva kifejezésre háláját azért, hogy részese lehetett ennek a csodálatos művészi élvezetnek, csupán azt foglalta szavakba, amit valamennyi jelenlévő érzett, beleértve magamat is...

...A Heifetz család Oroszországban maradt, Jascha gimnáziumba ment és ezzel egyidőben folytatta tanulmányait a konzervatóriumban. Az 1915-16. évi hangversenyévadban került sor kápráza-

Heifetz (balra), Zimbalist feleségével és Kreisler (1919 táján)

úgy, mint amikor fiatal művészek kelnek versenyre egymással. Elfogadta a Bach kettősversenyre tett javaslatot, de ragaszkodott hozzá, hogy a fiúk szólódarabokat is vigyenek. Minthogy jó, szeretetre méltó cimborák voltak, vidáman beleegyeztek, nem akartak ünneprontók lenni. Amikor eljött a nagy nap, az orosz követ kocsival jött Madam Stein-ért (megj.: később Auer második felesége lett) és a művészekért, akiket ő gardírozott és kísért zongorán. A fiúkat ott vették fel, ahol szüleikkel laktak, és a kocsi elindult a királyi rezidencia felé, ami a városon kívül, egy fjordon volt, és csodálatos kert vette körül, ahol – mint később értesültem róla – a két fiú a szünetekben versenyt futott a királyi herceggel. A királyi pár igen szívélyesen fogadta a vendégeket; a hangversenyéről szóló tudósítástól volt hangos az egész város; és a főváros és az ország lakóinak lelkesedése játéukuk iránt, ha ez egyáltalán lehetséges, még tovább növekedett.

Sajnos, a háború még tovább folyt 1917-ben, és az Egyesült Államok végül is belépett a Szövetségesek oldalán hatalmas erejével. Amikor az utolsó alkalommal visszatértem Szentpétervárra, magammal vittem a velem maradt két amerikai, Thelma Givent és Sziszkovszkijt, az orosz Sztassevitschet és néhány angol lányt, akik megkockáztatták az utazást Norvégián keresztül Oroszországba, a német tengeralattjárók miatti veszély ellenére.

A nyár folyamán Jascha Heifetz amerikai szerződést írt alá, és családjával együtt Szibérián és Japánon keresztül utazva, Kaliforniában szállt partra.

Jascha Heifetz a gyakorlásról, pályája kezdetéről és Auer Lipótról

(A részlet Auer leghíresebb tanítványával, a 17 éves Jascha Heifetz-zel 1918-ban, az USA-ban készített interjúsorozat alapján készült, röviddel azután, hogy Heifetz 1917-ben befejezte tanulmányait Auernál Szentpétervárott, és családjával együtt kivándorolt az Egyesült Államokba.)

Heifetz és Ormándy Jenő (1937 táján). Blau-Ormándy Jenő hegedűsként diplomázott Hubaynál, 17 évesen már kinevezett professzor. 1921-től koncertmester New Yorkban, 1924-től karmester.

Gyakran kérdeznék a gyakorlásról. Korai ifjúságom idején nem voltam az „állandóan gyakorolni és nem játszani” elmélet híve. Nem hiszem, hogy egyáltalán tudtam volna fejlődni valaha is, ha napi hat órát gyakorolok. Először is, nem hittem sohasem a túl sok gyakorlásban... az éppoly ártalmas, mint túl keveset gyakorolni! És aztán annyi más dolgot szeretek csinálni. Szeretek olvasni, szeretem az olyan sportokat, mint a tenisz, a golf, a biciklizés, evezés, úszás stb. Gyakran előfordul, hogy amikor azt hiszik rólam, keményen gyakorolok, elmegyek hazulról a fényképezőgéppemmel felvételeket készíteni! Mostanra (1918 május) mániákus fényképész lettem. Éppen van egy új autóm, amit megtanultam vezetni, és ez sok időmet veszi el. Soha nem hittem a lélekölő robotban. Jobban mondván, úgy gondolom, ha valakinek nagyon keményen meg kell dolgozni azért, hogy egy bizonyos darabot kidolgozzon, ez meg fog látszani a darab előadásán.

Hogy a zenét jól interpretáljuk, szükség van a technikai nehézségek kiküszöbölésére és legyőzésére; a közönségnek nem szabad éreznie, hogy a művész valamilyen nehéznek tartott részlettel küzd. Intenzívebben kell gyakorolni a nehéz részeket és akkor majd nem lesznek nehezek, amikor a közönség előtt játszuk őket.

Általában alig gyakorolok többet napi három óránál és vasárnaponként rendszeresen.

Heifetz és tanára, Auer Lipót (1921 körül)

res pihenőt tartok, ámbár, néha még egy külön pihenőnapot is beiktatok. Amit egyesek mondanak rólam, hogy hat vagy hét vagy nyolc órát gyakorolok naponta, ez egyszerűen nevetséges. Képtelen lettem volna ilyen körülmények között élni.

Természetesen nem kell teljesen szó szerint érteni, amikor azt mondom, hogy napi három órát gyakorolok... vagy, hogy nem gyakorolok hat vagy hét órát. Van eset, amikor van egy új darab, ami nagyon érdekes, és az ember egyszerűen ennyit akar gyakorolni. Kérem, ne gondolja, hogy mivel nem vagyok a túl sok gyakorlás híve, soha nem gyakorolok sokat. Van úgy, hogy az ember sokat akar gyakorolni, nem pedig kell gyakorolnia.

Mindamellet, ami engem illet, soha nem tartottam szükségesnek napi három óránál többet gyakorolni ahhoz, hogy formában maradjak. Van arany középút.

Úgy gondolom, ha közönség előtt játszom, minden nagyon egyszerűnek tűnik. De csak azért tűnik egyszerűnek, mert ha valaha is pódiumra léptem, előbb nagyon, nagyon keményen dolgoztam. És természetesen, a gyakorlás könnyűvé teszi a nehéz darabot.

A gyakorlás számomra két dolog összekapcsolását jelenti. Először megtanulom a darabot. Ezt szellemi munkának nevezem. Azután elkezdem gyakorolni. Ezt fizikai munkának hívom. A kettőt kell kombinálnom bármilyen cél eléréséhez.

És ne felejtjük el, hogy amikor bizonyos energiát használunk el a gyakorlás során, utána –mint minden egyéb esetben – pihennünk kell. Így még akkor is, ha három órát gyakorolok egy nap, ez persze nem három óra megszakítás nélküli gyakorlás, hanem olyan három óra, amit gyakori pihenési szünetek szakítanak meg.

Ami a technikát illeti, az emberek azt mondják, a technikám a természet adománya, mivel úgy tűnik, mintha nem kellett volna keményen megdolgoznom érte. Ez nem igaz! Fejlesztmem, biztosabbá tennem, tökéletesítenem kellett. Ha valaki három éves korban kezd hegedülni, mint én, kis, negyedes hegedűn, úgy vélem, a hegedű második „énjévé” válik az idők folyamán. Már tanulmányaim első évében tudtam játszani mind a hét fekvésben, és el tudtam játszani a Kayser etűdöket. De ez távolról sem jelentette azt, hogy virtuóz hegedűs voltam!

Első tanárom apám volt. Jó hegedűs volt, a vilnai szimfonikus zenekar koncertmestere, Litvániában. Nem voltam még egészen öt éves, amikor a vilnai cári zeneiskola nagytermét zsúfolásig megtöltő közönség előtt első alkalommal léptem fel. A Pastorale fantáziát játszottam zongorakísérettel. Később, amikor hat éves lettem, Kovno-ban játszottam ugyancsak telt ház előtt Mendelssohn hegedűversenyét.

Egyáltalán nem éreztem lámpalázat ezen fellépések alkalmával. Tény, hogy soha nem volt lámpalázam. Természete-

sen előfordulhatott olyan, hogy valami kihozott a sodromból koncert előtt, és lehetek esetek, amikor nem voltam egészen nyugodt színpadra lépés előtt. Ilyesmi előfordulhatott akár időeltolódás miatt, vagy ha az ember nem étkezett megfelelően, nem volt rendben a gyomra, de ezt nem nevezném „lámpaláz”-nak.

A vilnai cári zeneiskolában, és azt megelőzően, én is ugyanazt tanultam, mint a többi hegedűs. Úgy gondolom, majdnem mindent játszottam. Nem dolgoztam nagyon keményen, de azért keményen. Apámnál végzett tanulmányaimat követően Ilya Davidovics Malkinnál, Auer professzor tanítványánál kezdtem tanulni.

Zeneiskolai tanulmányaimat hét éves koromban fejeztem be! Mivel Malkin Auer professzor tanítványa volt, amikor befejeztem a zeneiskolát Vlnában, Malkin elvitt Auerhez, hogy játsszam neki. Sokan azt gondolják, Auer azonnal felvett növendékei közé. Várnom kellett egy kis ideig, amikor végül saját növendéke lettem.

Auer professzor csodálatos, egyedülálló tanár volt. Nem hiszem, hogy akadna bárki is a világon, aki esetleg meg tudná közelíteni. Ne kérdezze tőlem, hogy csinálta, mert nem tudnám hogyan mondjam el önnek, hiszen minden növendék esetében egészen más volt. Talán éppen ez az egyik oka annak, hogy olyan nagyszerű tanár volt. Azt hiszem, körülbelül hat évig tanultam nála. Kaptam tőle hivatalos és

Heifetz (1925 körül)

Heifetz Hubay Jenővel (1933)

Születésnap Heifetzéknél 1940 febr. 2-án. A képen Heifetz és első felesége, Florence Vidor filmszínésznő és gyermekeik: Robert és Jozefa

magánórákat is, habár a vége felé hegedű-óráim már nem voltak olyan rendszerezettek. Gyakorlatokat vagy bármiféle technikai feladatokat soha nem játszottam a professzornak, de nagy műveken – a hegedűversenyeken és szonátákon –, és egyéb, rövidebb karakterdarabokon kívül, – amelyek tanulását megengedte – gyakran azt választottam, amit akartam.

Auer professzor rendkívül tevékeny és energikus tanár volt. Soha nem elégedett meg a pusztá magyarázattal, hacsak nem volt egészen bizonyos, hogy értjük. Mindig be tudta mutatni a feladatot, kezébe véve hegedűjét és vonóját. Rendkívüli képességű tanár volt. A professzor tanítványaitól elvárták, hogy technikailag kellően képzetek legyenek és csak azokra a csodálatos, a zenei előadásról szóló órákra kellett járniuk, amiket a professzor tartott. Mégis, mindig volt valamilyen technikai fortély a tarsolyában; bizonyos számú olyan apró, finom fortély mind a játékot, mind pedig az előadást illetően, amit, ha szükség volt rá, elmondott növendékeinek. A legfontosabb volt, hogy minél nagyobb érdeklődést és képességet áruolt el a növendék, annál többet adott magából a professzor. Rendkívül nagyszerű tanár volt!

Például vegyük a vonókezelést. Auer tanítási módszerében a vonókezelés igazi művészetének elsajátítása az egyik legfontosabb dolog. Tudom, hogy amikor először mentem hegedűórára a professzorhoz, olyan dolgokat mutatott nekem a vonókezelésről, amit Vilnában soha nem tanultam. Igen nehéz szavakkal leírni, hogyan tudok a jobb karomat olyan magasan tartva fesztelen kar- és csuklómozgással játszani, de gondolom, ezt ön is láthatja, ha játékomat megfigyeli.

De a vonókezelés – ahogy Auer professzor tanítja – egészen különleges dolog. A vonó mozgása fesztelenebbé, kecsesebbé és ruganyosabbá válik.

Auer professzor osztályában általában huszonöt-harminc növendék volt. Közben mindannyian egyénileg profitáltunk a professzor bíráló megjegyzéseiből és kiigazításaiból, érdekes volt hallani a többieket, akik előtte játszottak, amikor az ember sorra került. Így mi is megkaptuk azokat a tanácsokat, melyeket a professzor nekik mondott. Emlékszem, mindig nagy élvezettel hallgattam Poljakint, aki rendkívüli tehetségű hegedűs volt, Cecilia Hansent, aki ugyanakkor járt órára, mint én. A professzor könyörtelen, szigorú, rendkívül alapos munkát követelő tanár volt, de ugyanakkor igen rokonszenves is. Ha játékunk nem olyan volt, amilyennek lennie kellett volna, mindig elővette kedves humorát. Előre számítva szokásos kifogásainkra, így szólt: „Nos, feltételezem, most szöröztetted újra a vonódat!” vagy: „Bosszantó, ahogy ezek az új húrok szólnak” vagy: „Nem az időjárással van már megint valami problémád?” Vagy egyéb ezekhez hasonló.

Auer professzor vizsgái nem voltak könnyűek. Meg kellett mutatnunk, hogy nemcsak szólisták vagyunk, de nehéz anyagot is el tudunk játszani első látásra.

Azt nagyon nehezen tudnám elmondani önnek, hogy egyik vagy másik technikai probléma jelentett-e számomra gondot. Tudom, hogy nehézségeim voltak a staccato-játékkal. Jól staccatózni az első próbálkozásra, amikor tinédzser voltam – igen nehéznek tűnt számomra. Tényleg, valamikor igen gyengén staccatóztam. Aztán egy reggel, magam sem tudom ho-

gyan történt, Wieniawski fisz-moll koncertjének kadenciáját játszottam. Tele van staccato-val és kettősfogásokkal, s valahogy hirtelen megéreztem, hogyan kell csinálni, különösen, miután Auer professzor megmutatta nekem az ő módszerét. (Megj.: Eugene Fodor, Heifetz egyik legjobb tanítványa mesélte, hogy hegedű-órái alatt mindig játszott vele staccato-t tizenöt percig, mialatt a mester lassan körbe járta, gondosan figyelve, hogyan csinálja a lefelé staccatót, és így ő más növendékeknek is meg tudta azt tanítani. Heifetz ragaszkodott hozzá, hogy ugyanazt a kadenciát játssza a Wieniawski koncertből, amelyiken ő maga is staccatózni tanult. Ez annak bizonyítéka, hogy Heifetz elkötelezett, komoly tanár volt. Természetesen, Fodor híres felfelé- és lefelé vonóra játszott staccatójáról – teszi hozzá Heifetz életrajzírója, Axelrod. Itt jegyezzük meg, hogy Fodor 1974-ben 1. díjat nyert Moszkvában, a Csajkovszkij versenyen, ahol a döntőben Csajkovszkij és Sibelius koncertjeit játszotta. Mindkét versenyművet Heifetznél tanulta.)

Számomra a mesteri szintű hegedülés azt a képességet jelenti, hogy tökéletesen uralkodjunk a hangszeren, amit a művész hangszerjátékbeli jártassága és intelligenciája irányít, kikényszerítve, hogy a mozdulatok engedelmeskedjenek minden kívánságának.

A művésznek minőségben mindig hangszere felett kell állnia. Őt kell, hogy szolgálja a hangszer, amivel a művész azt tesz, amit csak akar.

Úgy tűnik, hogy a hegedűjáték technikájának mesteri elsajátítása nem is annyira mechanikai teljesítmény, mint inkább szellemi tevékenység eredménye.

Talán csak a tudósok tudnák elmondani, hogyan történik ez, amint kitartó munkával, az agynak sikerül előidézni az ujjak és a kar működésének eredményeként a felfoghatatlan rezgések végtelen változatosságát. A hang édessége, dallamossága, a legatók, oktávok, trillák, üveghangok, mind az egyéniség jegyét viselik magukon, ha valaki úgy bánik hegedűje húraival, mint saját hangszálaival. Amikor egy művész újra meg újra gyakorolja az üveghangokat, nem szabad türelmetlennek lennie és erőltetni a jó hangminőséget, vagy a tiszta intonációt. Elő kell csalogatni a hangszerből a hangot, megpróbálva többször is, és ehhez meg kell keresni a megfelelő ujjrendet, és az alkalmas vonóvezetést.

Néha talán maga is meglepődik, milyen hirtelen, amikor a legkevésbé várja, megszületik az eredmény! Nem csak egy út vezet Rómába!

A helyzet az, hogy amikor az ember megszerzi, az övé lesz, – ilyen egyszerű!! Teljes mértékben hajlandó vagyok felfedni a szakma számára a mesteri hegedűtechnika valamennyi „titkát”, de vannak-e egyáltalán „titkok”, abban az értelemben, ahogy azt a beavatatlanok egy része gondolja? Ha történetesen egy művész valamilyen különleges készséggel kimagaslik a többi közül, rögtön gyanítani kezdik, hogy „titkos” eszközökkel rendelkezik. De talán nem erről van szó. Egyszerűen azért csinálja úgy, mert az benne van, és – mintegy szabályként előfordulóan – sokkal inkább szellemi képességei révén viszi azt véghez, mint mechanikai készsége segítségével. Nem szándékozom csökkenteni a nagy tanárok értékét, akik bizonyíthatóan fontos tényezőt jelentenek egy muzsikusi életében; de gondoljunk csak a növendékek hatalmas seregére, akiket egyazon mester hoz a világra, és hallgassuk meg spiccatóik, oktáv- és legato-játékuk, és trilláik óriási változatosságát!

A hegedűtechnika sikeres elsajátításához engedjük, hogy minden művész gondosan vizsgálja meg saját egyéniségét, hagyjuk, hogy szellemi energiájára koncentráljon, azon a minőségi fokon, amit elérni szeretne, és előbb vagy utóbb megtalálja a módját, hogy kifejezze magát. A zene nemcsak az ujjakban vagy a könyökben működik. Benne van az ember titokzatos ego-jában; ez az ő lelke; és a teste semmi más, csak eszköz, akárcsak a hegedűje.

Természetesen, a nagy mesternek kell legyenek eszközei, amelyek a legmegfe-

Reiner Frigyes és Heifetz (New York, Carnegie Hall, 1947 körül)

lelőbbek számára, és amelyek szerencsés kombinációja sikerre vezet.

Minden egyes hegedűst fel lehet ismereni a hangok rezonanciájáról és árnyalatairól, ugyanolyan könnyen, mint ahogy az embereket felismerjük hangjukról. Ki tudná megmagyarázni, hogyan hozza összhangba egy művész ujjainak gyönyöző trilláját lelkének érzelmi állapotával? Úgy szól a hegedűm, ahogy belül érzek. Ez igen egyéni érzés. Egy nagy művész soha nem válhat naggyá csupán utánzás révén, és soha nem lesz képes a legjobb eredményt elérni másoktól átvett módszerek által. Saját magának kell kezdeményeznie, bár bizonyára profitálni fog mások tapasztalatából. Persze vannak bevett módszerek, hogyan közelítsünk a hegedűtechnika elsajátításához, de ezek elég ismertek ahhoz, hogy most hosszan időzzünk náluk. De a művészet kényes és bonyolult dolog, aminek belülről kell jönnie, és ez különbözteti meg a jó hegedűst a nagy hegedűstől. Lehet képezni hegedűst, de művészt nem!

A kritikusok figyelmüket mindig a repertoárra és a műsorokra irányítják. Természetesen, minden hegedűs szereti azokat a műveket játszani, amiket a legjobban kedvel. Minden műnek megvan a maga szépsége. Természetes, hogy az ember a legjobban azt szereti, amit a legjobban ért. Én szívesebben játszom a klasszikusokat, Brahmsot, Beethovent, Mozartot, Bachot, Mendelssohnt, stb. Ennek ellenére eljárt-

szottam 1913-ban, a lipcsei Gewandhausban, Nikisch vezényletével Bruch g-moll koncertjét, ahol elmondták, hogy rajtam kívül csak Joachim lépett fel ilyen fiatalon szólolistaként, zenekarral.

Aztán ott van a Csajkovszkij hegedűverseny, amit 1912-ben játszottam Berlinben, a Berliini Filharmonikusokkal, ugyancsak Nikisch dirigálásával. Ismét a Bruch versenymű, és sok egyéb. 1914-ben, Bécsben, Szafonov vezényletével a Mendelssohn koncertet adtam elő. Az elmúlt évadban (1917) Chicagóban játszottam a Brahms hegedűversenyt, Auer professzor igen szép és választékosan kidolgozott kadenciájával. Úgy gondolom, Brahms hegedűre írott koncertje bizonyos fokig olyan, mint Chopin művei zongorára, mert az technikailag és zeneileg valami egészen mást, eltérőt képvisel, mint a többi hegedűművek. Chopin a zongoramuzsikával tette ugyanezt. A Brahms-koncert technikailag nem olyan nehéz, mint mondjuk Paganinié, de előadását tekintve természetesen sokkal összetettebb feladat. Beethoven hegedűversenyében egyszerűséget és őszinteséget találok, egy olyanfajta tiszta szépséget, ami miatt sokkal nehezebb eljátszani, mint sok más, technikailag magasabb követelményt támaztó művet. A legkisebb törés, a legcsekélyebb hangmagasságbeli eltérés az intonációnál, és a mű szépsége sínlyi meg.

Természetesen van néhány orosz versenymű Csajkovszkijé mellett. A Glazu-

nov koncert és mások. Megtudtam, hogy Zimbalist (megj.: szintén Auer tanítványa volt) játszotta azt először ebben az országban, én pedig a következő évadban szándékozom előadni.

Persze nem tudok mindig versenyműveket és Bachot vagy Beethoven játszani. És ezért olyan nehéz a programok kiválasztása. A művész mindig képes élvezni a hangszerére írott nagy zeneműveket, de a közönség változatosságot kíván. Ugyanakkor, a művész nem játszhatja csak azt, amit a publikum többsége szeretne. Minden egyes koncertemen kérték, hogy játsszam el az Ave Mariát Schuberttől, vagy Beethoventól a „Dervisek kórusát” (Megj.: Auer átíratát az „Athén romjai”-ból, amit Beethoven a pesti német színház megnyitására komponált), de egyszerűen nem tudom állandóan ezeket játszani. Attól tartok, ha a műsor-összeállítás a közönségre lenne bízva, a programok jellegüket tekintve túlságosan is a népszerű irány felé mennének el. Persze a közönségek is éppoly különbözőek, akár az egyes emberek.

Nagyon törekszem arra, hogy műsoraimat kiegyensúlyozottság jellemezze, és mindenki találjon bennük valamit, amit megért, kedvét leli benne. Valószínűleg megtanulok néhány amerikai kompozíciót a jövő szezóra (ez 1919-ben lenne). Ő nem, nem udvariasságból, hanem mert igazán elsőrendűek főleg Spalding, Cecil Burleigh és Grasse kisebb darabjai.

Bármennyire is úgy tűnik, életem nagy részét a zenének szenteltem, és bármennyire is szeretem a zenét, az az érzésem, az életben nemcsak zene létezik. Igazán nem tudok elképzelni szörnyűbb dolgot, mint ha valaki állandóan zenét hallgat, mindig muzsikál, folyton ez jár a fejében! Annyi más van, amiről tudunk és amit becsülni érdemes, és úgy érzem, minél jobban megtanulok, megismerem más dolgokat, annál jobb művész leszek.

Jascha Heifetz: Kedvenc hegedűm (Axelrod: Heifetz, 136. l.)

Természetesen nem igaz a mondás, hogy a jó hegedű teszi a jó hegedűst, de van némi összefüggés a két dolog között. Még a legjobb művészek számára is komoly hátrányt jelentene egy rossz hangszer, miként egy zongoristának egy silány minő-

ségű zongora. Mi több, előnyben részesítenek bizonyos fajta hangszereket, mint ahogy a zongoristák is.

Egyszerű megérteni, amikor valaki azt mondja, hogy a hegedűk milyen rendkívüli mértékben különböznek egymástól hangban, és minden egyéb dologban. Néhány éven keresztül Stradivari hegedűm volt, és úgy tűnt, megvan benne mindaz, amire vágytam, míg el nem jött az ideje, hogy egy Gvarnerius után áhítozzak, amiről azt gondoltam, jobban megfelel számomra. Most egy ilyen hangszeren játszom.

De hadd térjek vissza a kezdethez, amihez – attól tartok – egészen kicsiny koromig kell visszamenni, mivel még csak 3 éves voltam, amikor hegedülni kezdtem. Nem mondom, hogy mindenkinek ilyen fiatalon kell kezdenie, de úgy látszik, az én esetemben ez nem volt ártalmas. Akkoriban negyedes hegedűm volt, aminek hossza csak néhány hüvelyk, mégis elég nagy ahhoz, hogy tartsam.

Apámtól kaptam az első hegedűórákat, és bár nem emlékszem rá, hogyan történt a gyakorlás, úgy gondolom, előfordult, hogy szívesebben csináltam volna valami játékosabb dolgot. Mondjuk úgy, hogy apám „rábeszél” a gyakorlásra, és örülök, hogy így tett. Első nyilvános fellépésemkor, hét éves koromban előreléptem: feles hegedűt kaptam. Két év múlva háromnegyedest, és 13 éves koromban egy egészes méretű hegedű büszke tulajdonosa lettem.

De ha ebből a szempontból fel is jutottam a fa csúcsára, más tekintetben ez nem következett be. Egy olyan hangszerre vágytam, amit azok a mesteri hangszerkészítők készítettek, akiknek művészetét évszázadokon keresztül irigyelte a világ, és valószínűleg fogja is. Dehát az áruk! És milyen nehéz rájuk akadni!

Bemutakozó fellépésemkor, New Yorkban egy Tononin játszottam. (Megj.: kb. 1670–1710 között működött Bolognában Felice Tononi, aki Amati stílusát követte. Fia, Giovanni szintén Bolognában dolgozott 1689–1713 között. Carlo Antonio Tononi Velencében működött 1689–1717 között.) Nem sokkal később, romantikus körülmények között, váratlan szerencse köszöntött rám. Valaki, aki megcsodálta játékomat, felkeresett, és elmondta: van egy Stradivarija, és örülne, ha kölcsönadhatná, és a hangszer nálam maradhatna, ameddig csak szeretném.

Igen hálásan mondtam neki köszönetet, és hosszú időn keresztül minden koncerten ezt a hangszeret használtam. Nagysze-

Heifetz Londonba utazik második feleségével, Frances Heifetz-zel. (1951. május 11. A dupla tokban a Stradivari és a Guarneri del Gesu.)

rű volt, mint minden Strad, és büszke voltam rá, hogy abban a kiváltságban részesültem, hogy rajta játszhatom. Két évre rá elhatároztam, hogy a továbbiakban nem bízom magam a kölcsönadó nagylelkű segítségére, és amint anyagi lehetőségeim engedték, megvásároltam a hangszeret. Telt-múlt az idő, és egyre inkább éreztem, – bár a Strad csodálatos volt –, hogy játéktílusomhoz, egyéniségemhez jobban illene egy Guarnerius. Úgy éreztem, több erőt, teltebb hangot kölcsönözne játékomnak, és még száz egyéb apróságot is figyelembe véve, tökéletesebben engedelmeskedne hangulatomnak és temperamentumomnak. Viszont manapság a Guarnerius hegedűkhöz ritkábban lehet hozzájutni, mint a Stradivarikhoz, mivel két- vagy háromszáz példánnyal kevesebb készült belőlük. Apám megnézett egy ilyen hangszeret Németországban, és végre táviratozhatott nekem New Yorkba, hogy sikerrel járt. Visszatáviratoztam, hogy ha látom a hangszeret, és meg leszek vele elégedve, szeretném megvenni. Amikor legközelebb Németországban jártam, megnéztem a Guarneriust, és tulajdonomba került. 1742-ben készült, és éveken át egy család páncélszekrényében hevert. Egykor Wilhelmj, a nagy hegedűs tulajdonában volt, aki átírt hegedűre néhány Chopin noktürnöt, illetve Schubert Ave Mariáját. Egy időben egy másik híres muzsikusé, Ferdinand Davidé volt ez a hangszer, és valójában róla is van elnevezve.

Heifetz a háromszoros Oscar-díjas Rózsa Miklós filmzeneszerzővel. Rózsa hegedűversenyét (op.24) Heifetz 1956 márc. 27-én mutatta be a Dallas Symphony Orchestra-val, Walter Hendl vezényletével.

Téma, variációk és Finale c. művét (csellón közr.m. Pjatigorszki) 1963 okt. 7-én adta elő.

Egy hegedűs számára a másik alapvető fontosságú dolog a jó vonó. Hetet vagy nyolcat használok, köztük egy Kittel-vonót, amit korábbi tanárom, Auer ajándékozott nekem. (Megj.: Nikolaus Kittel kb. 1839–1870 között működött Szentpétervárott. Az „orosz Tourte”-nak nevezték.)

Gyakran teszik fel nekem a kérdést, hogy szerintem az angolok muzikálisak-e. Hadd mondjak el erről egy történetet. Nemrégiben, egyik látogatásom alkalmával egy vezető novellistával ebédeltem, és javasoltam neki, hogy ezt követően menjünk el egy bizonyos hangversenyre. Döbbenet nézett rám, és mondta, hogy nem igazán kedveli a zenét, és inkább kimentené magát.

De én erőltettem, és jött. Az első szám alatt látszott rajta, hogy tényleg unja, a másodiknál halvány érdeklődést mutatott, a harmadiknál felegyenesedve figyelt, és a negyedik nagy izgalommal töltötte el. Remélem, kigyógyult a zene iránti ellen-szenvből és hiszem, hogy mostanra zene-kedvelővé vált.

Végül, íme egy történet arról, hogyan kínáltak fel egyszer számomra egy nagy szerződést Párizsban. A francia főváros egyik szerényebb kávéházában voltam egy este, amikor arra kértek, játsszak el egy hegedű szólódarabot. Nem akartam a kérésnek eleget tenni, de a zenekar vezetője odajött hozzám, és felajánlotta, hogy kölcsönadja hegedűjét. Kérdezte, ismer-

em-e valamelyik Chopin noktürnöt? Úgy tettem, mintha nem ismerném ezeket a darabokat, mire valóságos eksztázisba esett, hogy milyen szép művek ezek. Szónoklata végén mondtam neki, hogy eljät-szom Schubert Ave Mariáját. Azt hiszem, nagy hatást keltettem vele, mert a tulajdo-nos utána felajánlott esténként 100 fran-kot, hogy maradjak!

Két Rabinoff-sztori

Egyszer Heifetz azt mondta barátjának Benno Rabinoffnak (Auer kedvenc amerikai tanítványának), hogy a hegedűsöknek mindig boldognak kell lenniük. Benno erre megkérdezte Heifetzet: „Jascha, te nem vagy boldog, amikor játszol? Soha nem látni, hogy mosolyogsz!” – „Benno, minden hegedűs boldog kell legyen, ha játszik. Boldog, mert jól hegedül. Ha nem jól hegedül, akkor azért boldog, mert nemsokára véget ér a darab!”

Rabinoff egyszer elmesélt egy nem túlságosan közismert esetet Heifetz berlini bemutatkozó fellépéséről. A koncert után Arthur Abell zenekritikus és zenetudós meghívta a fiatal orosz hegedűst magához, vacsorára. Abell valamennyi jelentős hegedűst is elhívta, akik a városban voltak: Bronislaw Hubermant, Flesch Károlyt, Juan Manen-t, Willy Hesst, Jan Kubeliket és Fritz Kreisler-t.

Vacsora után Heifetz elhatározta, hogy eljät-szsa a Mendelssohn koncertet, de zavarba jött, mert elfelejtette magával hozni a zongorakíséretet. Egy előkelő megjelenésű, szemüveges úr erre felállt, és megszólalt: „Részem lehet abban a megtiszteltetésben, hogy kísérem önt?” Az említett úr Fritz Kreisler volt, aki zongorán is kitűnően játszott, és kotta nélkül lekísérte a művet. Amikor vége lett, áhítatos csend támadt, majd Kreisler felállt és így szólt: „Nos, uraim, most aztán mindannyian összetörhetjük a hegedűnket..”

Egy vallomás és egy „botlás”

„És most meg fogok vallani valamit. Volt egy időszak, amikor erőt vett rajtam a gyakorlás iránti ellenszenv. Egy new-yorki szólóest után W. J. Henderson, a „Sun” zenekritikusa kritikájában célzást

tett arra, hogy megaláztam a közönséget és őt, és jó lenne, ha vigyáznék, mit teszek. Bár ez elég keményen hangzott, a figyelmzetetés éppen időben jött. Kezdtém jól szemügyre venni magamat. Komolyan elkezdtem gyakorolni. Megzaboláztam fiatalkori túlzásaimat. Örökké hálás leszek Hendersonnak. Kizökkentett önelégültségemből és visszatérített a helyes útra. A kritikusok néha nagyon sokat tudnak segíteni.” (Axelrod, 65. l.)

Schuyler Chapin, Heifetz menedzsere ((Musical Chairs, 1977) leír egy esetet, amikor Heifetzet cserben hagyta a memóriája. Heifetz Dallasban, a helyi szimfonikus zenekarral, Walter Hendl vezényletével Sibelius hegedűversenyét játszotta. A második (Adagio di molto) tétel szólórészének 4. üteménél váratlanul abbamaradt az előadás. Chapin izgatottan rohant a színpad bejárati ajtajához, hogy lássa, mi történt. Meglepetésére Hendl karmester – akit egyébként Heifetz kedvelt és szívesen dolgozott vele – és a szólista nyugodtan beszélgettek a színpadon, majd a karmester – mintha mi sem történt volna – újra elindította a tételt előlről. A verseny-mű előadását a közönség nagy tetszéssel fogadta.

A menedzser utána, amint alkalom adódott rá, megkérdezte Heifetzet, hogy mi történt? „Semmi” – volt a válasz, „csak nem tudtam, mi következik”. Mivel az újságírók már kezdtek gyülekezni az öltöző közelében, Chapin érdeklődött Heifetzről, mi a szándéka velük. „Ha szabad mondanom, uram, úgy gondolom, meg kellene mondani nekik az igazat.” – „Pontosan ezt szándékozom tenni” – válaszolta Heifetz. Behívta őket és elmondta, mi történt.

Másnap az amerikai lapok fele címlapon hozta a sztorit: „Heifetznek memóriazavara volt.” Heifetz nem értette, miért kell ilyen nagy hűhót csapni emiatt. „Egyszerűen kihagyott az emlékezetem. Másokkal is megesik” jegyezte meg.

Dr. Herbert R. Axelrod amerikai hegedűs – akinek édesapja szintén Auer-tanítvány volt – 1978. február 3-án jelen volt Heifetz születésnapjának összejövételén. A színhely: Malibu Beach, Kalifornia. Az alábbiakban részleteket közlünk a Heifetz-zel folytatott beszélgetésből:

– Hogyan gyakorolt gyermekkorában? Csak akkor gyakorolt, ha ott volt az édesapja?

– Gyakorlási szokásaim saját titkaimat képezik. Alighanem, az akkori idők szigorú fegyelmeiből adódóan akkor gyakoroltam legtöbbet, ha apám otthon volt. De fellázdattam, és magamra zártam az ajtót, hogy egyedül gyakoroljak. Apám megértette ezt, és mondta, hogy rendben van. Még ma sem tudok úgy gyakorolni, ha valaki jelen van. Ez feszélyez. Nem tudok koncentrálni. Senki sem lehet ott, amikor gyakorolok.

– Mi a helyzet a vonókkal?

– Legjobban a Kittel-vonót kedvelem, amit Auer professzor adott ajándékba, hosszú évekkal ezelőtt. De nem mindig ezt használom. Van több. A Kittelnek pihennie kell. Elfárad... néha meg kell szőrtetni.

– Ön sok hegedűversenyt és kisebb darabot vett lemezre, de miért nem játszott lemezre néhány nehezebb versenyművet, mint a Paganini- és az Ernst koncert?

– Mint ön is tudja, játszottam ezeket hangversenyen, és jobban kedvelem a Paganini versenymű Wilhelmj-változatát. De sohasem éreztem technikámat annyira tökéletesnek, hogy nyilvános koncertemről felvétel készüljön. Abban az időben még nem létezett vágás!

– Emlékszik ön Poljakinra? Apám és Benno gyakran beszéltek róla.

– Igen. Nagyon jól emlékszem rá. Myron volt a keresztnéve. Találkoztam vele, amikor 1934-ben Oroszországban játszottam. Abban az időben tanult Auernál, amikor én. Guadagnini hegedűn játszott. Arra is emlékszem. De egy kicsit lusta volt. Mindig mentegetőzött Auernak, miért nem tudott felkészülni. Hol az időjárás miatt, vagy húrokra lett volna szüksége, vagy éppen akkor kapott új húrokat. Auer professzor mindig szokta kérdezni tőle: „No, most mi a baj?”

– Legutóbbi találkozásunk alkalmával ön említette, hogy készül újra koncertezni. Van valamilyen határozott terve?

– Azt hiszem, ideges lehettem legutóbbi találkozásunkkor. Miért ne adnák esélyt a fiataloknak, hogy koncertezzenek? Én már eleget koncerteztem. Nincsenek terveim a további koncertezést illetően.

– Önt különleges kapcsolat fűzte Auer professzorhoz. Tudna mondani erről valamit?

– Amint ön is tudja, Oroszországban a zsidók élete gettóik területére korlátozódott. Ezt csak külön engedéllyel hagyhatták el. Amikor játszottam Auernak és ő felvett tanítványának, még kisgyermek

voltam, kevesebb 10 évesnél. Nem élhettem egyedül Szentpétervárott. Így hát Auer professzor apámat is felvette tanítványának. Ezért engedélyt kaphattunk, hogy elhagyhassuk a gettót, és Szentpétervárott lakhassunk, így Auer professzornál tanulhattam. Nagyon félttem a professzortól, míg egy kicsit nagyobb nem lettem. Később, amikor a professzor tanársegédje, egy Nalbangyan nevű örmény eljött engem meglátogatni Amerikába, legalább részben visszaadhattam Auer professzornak tartozásomat azzal, hogy „kuponokat” küldtem neki, segítve, hogy Amerikába utazhasson. (Megj.: a zsidó emigránsok segélyegylete kuponokat bocsájtott ki az Oroszországból Amerikába történő utazáshoz, mert ha pénzt küldtek, az gyakran eltűnt a borítékból...)

– És hogy alakult kapcsolatuk később?

– Auer professzor egészen különleges ember volt.

– Meg szokta beszélni vele koncertműsorait? (Megj.: itt már a világszerte turnező Heifezről van szó.)

– Nem. Már előzőleg összeállítottam műsoromat, mielőtt felkerestem Auer professzort. A teljes programot végig szoktam játszani neki. Utána megebédeltünk, és megbeszéltük az elhangzottakat. Mindig voltak értékes észrevételei vagy javaslatai. Amikor még gyerek voltam, apám szokott elkísérni Auer professzorhoz, és bent szokott lenni az óráimon.

Heifetz Magyarországon

Jascha Heifetz többször is ellátogatott Budapestre 1914 és 1938 között.

Első fellépésére 1914. febr. 18-án, majd március 1-jén, vasárnap d.e. fél 12-kor került sor Budapesten, a Népoperában (ma Erkel Színház). Heifetz Bruch g-moll hegedűversenyét adta elő, a zenekart Reiner Frigyes vezényelte.

A műsor további részében Waldemár Liachowsky kísérte zongorán (Beethoven: G-dúr románc, Mozart-Burmester: D-dúr menüett, Popper-Auer: Fonódal, Vitali: Chaconne, Sarasate: Cigánydalok).

A Zeneközlöny 1914. márc. 15-i számában az alábbi ismertetés jelent meg Fodor gyula tollából, a kis Heifetz febr. 18-i hangversenyéről:

A neve, a piros plakátokon úgy hatott, mint egy inzultus. Nem emlékezünk rá, hogy valaha is lett volna ilyen vagy ha-

Heifetz a Stradivarival és a Guarneri del Gesu-val (1960 táján)

sonló nevű herceg. Művészfedelem sem.

Heifetz ...viccekben és orosz regényekben fordulnak elő hasonló hangzású nevek. Ő maga is, családjával egy orosz regényből lépett elő. A lengyel határról jött. Lelkére azonban nem öltött más mezt, mint amiben otthon – otthon? – járt és a nevét sem cserélte fel mással. Meglengeti, mint egy lobogót, viseli büszkén, mint egy érdemrendet. A neve mellé az impresszárió nyilván, hogy enyhítsen rajta, odatette: az orosz Paganini. ötven esztendő múlva az ő neve lessz az epiteton orns.

Ez a jól ápolt, piros-pozsgás kislány nem édes aranyos, drága gyermek. Komor és szigorú. A dobogón úgy áll, mintha ellenséggel nézne farkasszemet. Ellenséges és rosszindulatú tömeggel, amellyel szembe kell szállnia. Dávid. A parittyája: a hegedű. A kő: a hangja, amellyel szívében találja az egész világot.

A mozdulatai cézáriák. Diktál és nem tűr ellentmondást. (Mindenki érzi, nem is lehet néki ellentmondani.) Ez a tizenkét éves diktátor nem kómikus: Félelmetes. A tekintete hideg és éles. Az arca teljesen szenvetlen. A legkisebb megindulás nélkül játszik. Nem árulja el, hogy érez. Közönyös. És a szenvedélynek még sincsenek extátikusabb hangjai, mit az ő hegedülése.

A hallgatás közben ez a kép jut az eszünkbe: meztelen emberi szív, amely az élet viharában vonaglik.

A közönség tapsol és rajong. Ő áll és néz. Megindulás nélkül fogadja a hódolatot és csak akkor veszi ismét kezébe a

Heifetz tanítványa, Fodor, a Csajkovszkij hegedűverseny győztese 1974-ben, Moszkvában.

hegedűjét, ha minden lélegzet elállt. Fegyelmez. És hallatlan fölénység szüntelen érezteti. Tizenkét éves. Orosz-lengyel zsidó eredet. A szülei megkeseredett rideg emberek, nem érdekli őket más, csak a pénz. A fiút az sem. Egyáltalán nem árul el semmiféle érdeklődést. Nézd, figyel, hallgat. És hegedül. A hegedülését természetesnek találjuk. Ez az ő közlési módja. Rafael festett, Mozart zenét irt, Shakespeare szindarabokat. Heifetz hegedül. A játékát meg kell örökíteni. Így és csakis így lehet játszani. Ahogyan ő játszik, az: szabály. A kottához nem tesz hozzá egyetlen hangot sem és el sem vesz belőle. Önzetlen. Nem akar babérokat a komponista rovására. Tisztelt a kottát, mint a szentírást. Félelmetesen biztos és pontos. Tud, mindent tud. Mindent amit meg lehet tanulni és még azon kívül is sokat, amire csak lángész eszmél rá.

Az első benyomásunk ez róla: szemfényvesztés. Szeretnők kikutatni a termet: nem más hegedült-e? Az élő hegedűművészek között viszont nincs senki, aki még csak meg is közelíthetné, így tehát bele nyugszunk mégis, a legvalószínűbb, hogy így csak egy gyerek tud hegedülni, kis pogromvirág, aki Heifetznek hívják, Heifetz Jakabnak.

Azt mondták róla: elegáns, mint Marteau, nyugost, mint Burmester... de nem lehet hasonlítani

Ő: ő.

Mégis van valami, egy, amit nem tud. A mosolygást.

Oroszországról jött és elfelejtette.

A havonta két alkalommal megjelenő Nyugat c. folyóirat 1914. március 16-i számában Bálint Aladár az alábbi szép írással emlékezett meg Heifetz első budapesti fellépéséről:

Jascha Heifetz

Egy álmatag tekintetű gyerekarca és egy hegedű csodálatos zengése kapcsolódik e fülkarcoló groteszk névhez. E tizenhároméves fiú produkciója megcsúfolása a csodagyerekekről szóló elméleteknek, vézna testében érett férfilélek szenvedése muzsikál. Bruch g-moll hegedűversenyével vezette be a Népopera-ban tartott hangversenyét. E külsőséges effektusokra épített romantikus kompozíció inkább a technikai készség, az orchesterrel való összeilleszkedés próbája. Heifetz emberül állta a próbát, de csodálatos kvalitásai Beethoven G-dúr románcának előadásában bontakoztak ki igazán. Korát meghazudtoló elmélyedéssel interpretálta a halhatatlan mestert; ha nem látjuk bodros szőke haját, törekeny gyerektestét, behunyva szemmel valamelyik nemzetközileg elismert koncertkiválóság játékára eszméltünk volna. Popper és Sarasate egy-egy kompozíciójának előadásával pedig minden akadályt leküzdő technikáját ragyogtatta.

Heifetz már is olyan mestere a hegedűnek, hogy művészete a legmagasabb mértékkel értékelhető csupán. Megfejtethetlen rejtély, melynek nyitját hiába keressük; érzjük be az elszálló pillanatokot betöltő hangok igézetével.

Második alkalommal 1926-ban érkezett hozzánk, amikor a Rózsavölgyi cég rendezésében, a Zeneakadémián lépett fel először január 14-én, vasárnap este.

A Pesti Hírlap január 16-i számából megtudjuk, hogy „... vasárnap délután érkezett, este játszott, aztán tovább utazott és csak a jövő hó elején tér vissza ismét hozzánk... még a dobogón is szorongott a hallgatóság. Achron Isidor kísérte zongorán.” (Műsor: Beethoven: Kreutzer szonáta, Bach: Chaconne, Schubert: Ave Maria, egy Couperin-átirat, Ries: Perpetuum mobile, Chopin: Noctürn, Sarasate: Tarantella).

Következő koncertjét 1926. február 2-án adta Achron kíséretével, mely alka-

lommal egy Bach- és Beethoven mű, a Mendelssohn hegedűverseny, Saint-Saëns: Rondo capriccioso, egy-egy Debussy- és Hubay darab és két Sarasate mű alkották programját.

Utolsó (harmadik) hangversenyére 1926. február 5-én került sor a Vigadóban, ahol Beethoven és Glazunov hegedűversenyét játszotta.

Heifetz január 14-i fellépéséről lássuk most Péterfi István kritikájának részletét (Világ, 1926. január 26.):

Jascha Heifetz első hangversenye

Jascha Heifetz, az orosz csodagyermek, több mint egy évtizede járt Budapesten, azóta sokszor beutazta a világot és most nagyszerű hírnévvel, művészete csúcspontján jött el ismét a magyar fővárosba. Az Egyesült Államokban, ahová a dollárok az összes híres muzsikustakát vonzották, ma ő tartja a honorárium-rekordot. Közönségünk a Zeneakadémia zsúfolt nagytermében hihetetlen érdeklődéssel, ünnepi hangulatban várta első hangversenyét, és ez a szereplés nem hozott csalódást.

Heifetz játéktílusához nem könnyű az analógiákat megtalálni. Technikában Kreislerhez, Vecseyhez áll közel, bár nagyobb vonalú, mint Kreisler részleteket csillogtató virtuozitása. Nem száll le olyan mélyen a kompozícióba, nem borul hegedűjére összeolvadó fájdalommal, mint Huberman, kisebb darabjaiban megvillan néha Burmester széles vonója és kristályos tónusában sokszor visszazeng a mi felejthetetlen Pártos Pistánk. Heifetz játéka alatt a néző befolyásolja a hallgatót. A külsőségek: testtartása, mimikája, fölénysége és simasága a magyar hegedűs temperamentum lobogó megnyilvánulásával ellentétben a tartalom hidegségét, személytelenségét szuggerálja. Az objektivitás mindenestre élesen jellemző vonása az orosz művész játékának. De ez a tárgyilagosság sohasem lesz rideggé és nem veszi el emberi lüktetését. Gyönyörűen zengő kantilénája nemcsak óvatosan kerül minden szentimentalitást, hanem szemérmesen tér ki az erősebb érzés-effektusok elől is. Elegáns vonója alatt tisztán szól a szerzemény minden hangja, finom, előkelő tartózkodással, de nem hűvös szenvtelenséggel. Felülmúlhatatlanul tökéletes, eszményi technikája a bravúroskodásért nem téveszti szem elől a műhűséges magyarázatát, bár művészetének jellegét mégis inkább az interpretálás mű-

vészi külső formája adja és nem az alkotóhoz közelálló vívódása. Érthető, hogy műsorának második része, a sok briliáns kis darab ért el nagyobb hatást, a végén meg éppen tomboló sikert. Schubert, Ries (*Perpetuum mobile*), Chopin, Couperin-Press bizsuitnak utolsó hangjai frenetikus tapsokba fúltak és a ráadásoknak alig volt végük. A program nagy számai azonban a klasszikus hegedű-literatúra két remeke: Beethoven Kreutzer-szonátája (a közepes Achron zongoraművész társaságában) és Bach Chaconne-ja már nem ragadták magukkal ennyire közönségüket. Kifogást itt sem lehet találni, hiszen Heifetz mindent megtanult, hegedűje dalol és kacag, susog és zengőn szól, de a muzsikának van még egy titkos hangja, ez az egyetlen hang hiányzik Heifetz gazdag skálájából és ez a hang biztosan nem a legértéktelebbről: meg kell tanulni – sírni...

A Zenei Szemle 1926 márciusi száma (X. évf. 5. szám, 151. l.) ezt írja:

A „világ legnagyobb hegedűse”, Heifetz Jascha két szólóestet adott, egyet pedig zenekarral. Hegedűjátéka eszményien tökéletes: a görög szobrok klasszikus formatehetsége, abszolút nyugalma – és abszolút merevsége jellemzik. Ilyen mellézkörej nélküli tónust, lekerekített, gyöngyszemhez hasonló hegedűhangot, ily bámulatos technikai tökélyt valóban egy hegedűsnél sem találunk! De mint Lhewinne (megj.: orosz származású, amerikai zongoraművész), ő sem a nagy romantikus mesterek gárdájához tartozik: ez a hallatlan nyugalom nem „hidegség” talán nála (de nem is a leszűrdöttség, mint a Szigetié), nem érzéketlenség (ha nem is a Lhewinne érzékföltötti tisztasága). Heifetz átmeneti korban élhet most, mikor a külső formák csiszolása köti le minden figyelmét s nem marad energiafőlöslége, hogy a belső átélést az eszközök háttérbe ne szorítsák. De ez a fagyos nyugalom, mely játékának alaptónusát képezi, zenekari koncertjén már alig volt észlelhető (a Beethoven-verseny); zsúfolt termék ünnepezték mindhárom hangversenyén.

1926. november 24-én este ismét szólóestet adott a Vigadóban, Izidor Achron zongorakíséretével (Locatelli: Szonáta, Wieniawski: d-moll hegedűverseny, Paganini capriccio-k, Sarasate-művek, stb.).

Második hegedűestje december 4-én volt a Vigadóban (Vitali: Chaconne, Lalo:

Az utolsó fellépés előtt (1972 okt. 23.)

Spanyol szimfónia, Castelnuovo-Tedesco: Ritmi, Zsolt Nándor: Satyr és a dryádok, Debussy-Hartmann: La fille aux cheveux de lin, Grieg-Joseph Achron: Scherzo impromptu, Paganini: I Palpiti.)

1828. okt. 28-án a pesti Vigadóban játszott I. Achron zongorakíséretével (Brahms: d-moll szonáta, Bach: Adagio és Fuga, Ravel: Habanera, Gaubert: Une chasse.. au loin, De Falla: Iota, Grieg-Achron: Puch (Kobold), Ponce-Heifetz: Estrellita, Wieniawski: Scherzo Tarantella).

1932. április 6-án is a Vigadóban lépett fel, zongorán I. Achron kísérette. (C. Franck: Szonáta, Mozart: A-dúr hegedűverseny, Debussy-Heifetz: Egy faun délutánja, Schubert-Achron: A-dúr keringő, R. Strauss: An einsamer Quelle, Dinicu-Heifetz: Hora staccato, Ravel: Tzigane.)

1933. január 26-án ismét a pesti Vigadóban lépett fel, kísérelje ezúttal is I. Achron volt. (Bruch: g-moll hegedűverseny, Bach: Chaconne, Paganini: D-dúr Koncert (Wilhelmj-változat), Clerambault: Largo, Hummel-Heifetz: Rondo, Castelnuovo Tedesco-Heifetz: Tengerzúgás, Rimszkij Korsakov-Heifetz: Dongó.)

1934. március 14-én este a Zeneakadémián, a Budapesti Hangverseny-Zenekarral, Zsolt Nándor vezényletével játszotta Brahms D-dúr hegedűversenyét.

Március 18-án a pesti Vigadóban kerlt sor hegedűestjére, zonorán kísért Sándor Árpád (S. Árpád, Sándor Frigyes és S. Renée testvére, 1933-ban az USA-ba költözött).

Műsor: Vieuxtemps: IV. koncert, R. Strauss: Szonáta, Schubert: Szonatina, valamint Brahms-, Albeniz-Heifetz-, Wieniawski-, és Castelnuovo Tedesco-Heifetz-művek.

Jascha Heifetz utoljára 1938-ban járt Budapesten, a Kun Imre igazgatásával

működő Koncert Hangversenyrendező Vállalat meghívására.

Március 11-én, pénteken este a Vigadóban játszott Emanuel Bay zongorakíséretével (műsor: Händel: E-dúr szonáta, Bach: C-dúr szólószonáta, Mozart: D-dúr hegedűverseny, Mendelssohn: e-moll koncert, Debussy: La plus que lente, Debussy: Golliwogg's Cake-Walk (Heifetz átíratában), Wieniawski: D-dúr Polonaise). Március 12-én este pedig a Városi Színházban (Erkel Színház) lépett utoljára a bu-

dapesti közönség elé, a Filharmóniai Társaság Zenekarával, Paul Breisach vezényletével.

A hangversenyek rendezője, Kun Imre így emlékszik vissza Heifetz utolsó budapesti látogatására (Harminc év művészek között, Bp., 1960, 120-121. l.):

Egy történelmi dátumú Heifetz-hangverseny

Jascha Heifetz 1938. március 10-én játszott a Koncert rendezésében először – és utoljára Budapesten. (Megj.: ez a hangverseny márc. 11-én volt.) Megérkezésekor hűvös és szótlan volt. Hangversenyéig nem is mutatkozott. Megtiltotta, hogy bárkit beengedjünk a művész-szobába. A Vigadó teljesen zsúfolt, egybenyitott nagy- és kistermének közönsége mintha megérezte volna a pódiumról feléje áradó hűvösséget, maga is inkább udvarias volt eleinte, mint lelkes. Heifetz műsorának első része három szonátából állott és ezeknek mérsékelt sikerű fogadtatására Heifetz nagyon izgatottan járkált fel-alá a művész-szobában.

A második résznél aztán a közönség feloldódott és egyre fokozódó tapsokkal ünnepezt minden számot.

Ekkor történt, hogy Heifetz két szám között pár percre elhagyta a pódiumot, ezalatt pedig dr. Spitzer Pál, a „Pester Lloyd” zenekritikusa belépett a terembe, sápadtan a helyére ment és a mellette ülő Tóth Aladárnak súgott valamit. A hozzájuk közel ülők körében nagy izgalom támadt. Ekkor Heifetz Debussy „Plus que lent” című darabját, majd saját átíratú „Cake walk”-ját játszotta. A közönség egy része lélegzetvisszafojtva hallgatta a

csodálatosan gyönyörű hegedűszólót, de az első sorokban ülők sápadtan, dermedten meredtek maguk elé. Akkor még nem értettem, miről lehetett szó. Csak nem Béccsel történt valami baj? – gondoltam, hiszen Hitler tervezett bécsi bevonulásáról beszélt már akkor mindenki. Ekkor, a muzsikálás közben, szomszédom odasúgta:

– Hitler megszállta Ausztriát, bevonult Bécsbe...

Heifetz mit se tudva tovább játszik, most Wieniawski Polonaise-ét játssza utánozhatatlan lendülettel, bravúros virtuozitással. A tömeg nemcsak tapsol, hanem kiáltozva követel ráadást. Heifetz is feloldódik, egyik ráadást a másik után játssza, utolsónál Gounod Ave Maria-ját saját átíratában.

Ahogy befejeződik a száma, a pódium előtt ülő egyik hölgy zokogni kezd és a pódiumra borul. Heifetz azt hiszi, hogy játéka váltotta ki belőle ezt a hatást. Jókedvűen megy be szobájába. Utána sietek, gratulálok neki, aztán elmondom, mit hallottam...

Természetesen vége szakadt Heifetz jókedvének. Kísérőjével együtt kezeit tördelte, vele érkezett felesége, Florence Vidor filmszínésznő alig tudta lecsillapítani. – Micsoda szerencsétlenség! – kiáltotta. Hosszú időbe telt, amíg annyira megnyugodott, hogy haza tudott menni a Dunapalotában lévő szállására.

Heifetz csomagolni akart, hogy azonnal elutazzék. Nagynehezen bírtam rá, hogy itt maradjon és megtartsa másnapra, március 12-re hirdett zenekari hangversenyét. Ezen a hangversenyen úgy játszotta a Beethoven-koncertet, mint talán még soha. Ő maga mondotta, hogy ez volt életének legszebb, letragikusabb Beethoven-interpretációja. (Utána a Wieniawski-koncert következett.) (Megj.: Vieuxtemps d-moll koncertjét játszotta.)

A hangverseny után a Heifetz-házaspár megkért engem és feleségemet, hogy maradjunk velük, nem tudnak lefeküdni. Budára mentünk egy kiskocsmába. Cigánymuzsika mellett megvacsoráztunk. Heifetz megivott pár pohár bort, aztán kivette a cigányprímás kezéből a hegedűt és Hubay Csárdajelenetét játszotta. (Ezt az esetet akkor a napisajtó és hetilapok több riportban megírták.) Később megint a prímás vette át a hegedűt és olyan tüzes csárdást húzott, hogy Heifetz és felesége föl pattant és hajnalig ropta a csárdást. Így telt el az éjszaka, ivással, sírással, muzsikával, tánccal...

Heifetzék még egy napig maradtak Pesten, ezt a napot a Svábhegyen töltöt-

ték. Jóval később kaptam tőlük Párizsból egy levelet és egy dedikált fényképet az „izgalmas napok és órák emlékezetére...”

Heifetz 1917. október 27-i, new yorki, Carnegie Hall-beli bemutatkozó koncertjének szünetében a híres hegedűs, Mischa Elman (szintén Auer-növendék) így panaszkodott Leopold Godowsky zongoraművésznek: „Meleg van ma este.” – „De nem a zongoristáknak van melegük” – hangzott a válasz.

Heifetz honoráriuma ezt követően egyre növekszik. 1919 decemberében minden, Amerikában komolyzenei fellépésért valaha is kifizetett honoráriumnál többet, 2250 dollárt kap koncertenként. Három héttel korábban még Kreisler tartja a „rekordot” 2000 dollárral.

1950 februárjában egy fellépésért 9500 dollárt fizetnek neki, egy hónappal később a zongorista sztár, Artur Schnabel fellépti díja 8000 dollár.

Első angliai szereplését (1920) megelőzően 70 000 Heifetz-lemezt adnak el Nagy-Britanniában. Állandóan telt házak előtt játszik, híre valamennyi kontinensre eljut, mintegy 200 hangversenyt ad évente.

Flesch Károly írja róla: „Heifetz művészetünk jelenkori fejlődésének betetőzését személyesíti meg”, – majd hozzáteszi, hogy technikai hozzáállásának tévedhetlensége jelenti a legnagyobb veszélyt számára. „Ő az élő példa rá, milyen viszonylagosnak tekinthető egy kiváló tulajdonság, amely, ha háttérbe szorít valami lényegesebbet, hiányosságnak tűnhet számunkra.”

Heifetzről gyakran írták, hogy olyan, mintha maszkot viselne. Régi barátai viszont történeteket meséltek a társaságban tanúsított remek humorérzékéről, huncut arcjátékáról. Ha anekdotázó kedve volt, élvezettel mesélt vele megtörtént, humoros dolgokról is.

Sokféle dolog érdekelte. Kezdetben mániákus fotós volt. Szeretett teniszezni és asztaliteniszezni. Mohón gyűjtötte a könyvritkaságokat, nagy könyvgyűjteménye volt.

1972. október 27-én lépett fel utoljára Los Angelesben, ezt követően csak barátjaival jött össze kamarazenélni.

A kiváló amerikai hegedűs, Eugene Fodor 1968-ban egyéves ösztöndíjat kapott, és Heifetznél tanulhatott a University of Southern California egyetemen. Heifetz nagy tanítvánnyal foglalkozott, egy nő-

vendékre hetente 2-3 óra jutott. Fodor 1974-ben megnyerte Moszkvában a Csajkovszkij hegedűversenyt. Heifetzről mondta:

„Nem a szó hétköznapi értelmében tanít, hanem megosztja a növendékkel a pódiumra lépéssel, egyedülálló előadóművészetével kapcsolatos életfilozófiáját. Ezt lehetetlenség leírni, ez olyasmis, amit nem lehet tanulni. Megsejteni, megérezni kell.”

Fodor meggyőződéssel vallja, hogy a legfontosabb, amit Heifetzről tanult: hogyan tartalékolja az idegesség következtében felhalmozódott energiát, és hogyan szabadítsa fel azt a játék során. Ez olyan dolog, amit Heifetz bizonyára egy életen át fejlesztett ki és alkalmazott. A nyilvánosság előtt való szereplés óriási erőbedobást igényel mind pszichikailag, mind pedig fizikai szempontból. Fodor szerint a közönség számára félrevezető az a merev, szfinx-szerű arckifejezés, ami a koncertek során megfigyelhető nála.

„Játéka számomra frissítőleg hat. Valamennyi érzélem a zenében összpontosul. Nem engedi meg magának azt a luxust, hogy arcjátékával színleljen, vagy ide-oda forogjon – ami talán arra lehet jó, hogy valamiről elterelje a figyelmet, amit a kezek nem tudnak tökéletesen. Arra tanított, hogy játék közben mindig a kezeim felé forduljak. Így nagyon nehéz mozogni. Jó nézni egy magas fokon képzett muzsikus mechanizmusát: a valódi, igazi technika sokkal inkább nyújt kielégülést, mint az eltúlzott érzelmek.”

Jascha Heifetz 1987. december 10-én, 86 éves korában hunyt el Los Angelesben, a világtól félrevonulva. Valamikor „az angyalok királynője városának” nevezték ezt a helyet.

Éppen 70 esztendővel korábban látta meg először Kalifornia partjait, melynek földjére 16 évesen, reményekkel telve lépett. Később a hegedűsök királya lett, neve legendává vált.

Auer Lipót iskolájának legnagyobb gyümölcse volt – emlékezett rá Budapesten, jó két évtizeddel ezelőtt, Leonyid Kogan.

A gyümölcsöt termő fa Magyarországon sarjadt ki és indult növekedésnek, hogy aztán termőre fordulva talán évszázadokra határozza meg a hegedűjáték fejlődésének irányát. Heifetz életművét hanglemezei őrzik, és adják tovább a jövő hegedűsei számára. *Rakos Miklós*

Dr. Pásztor Zsuzsa

Felkészülés a szereplésre

Kovács módszer, a szelíd mozgás

Negyedik rész

A lámpaláz életműködései

A pontosság kedvéért hadd tisztázzam előljáróban, hogy lámpaláznak azt a felfokozott szereplési izgalmat nevezem, amely nem javítja, hanem rontja az előadást.

A lámpalázat sokan legyőzhetetlen el-lenségnek tartják. Valóban nehéz vele megbirkózni akkor, ha kizárólag tudati úton, pszichés módszerekkel akarják megközelíteni. Ugyanis a lámpaláz működései az akarattól független idegrendszeri és hormonszabályozás birodalmában játszódnak le, és ez a terület a tudat számára csak közvetetten elérhető. Viszont jól lehet kezelni a lámpalázat olyan fizikális hatásokkal, melyek közvetlenül hatnak a vegetatív folyamatokra. Ahhoz, hogy ezt a hatásmechanizmust kézben tarthassuk, ismernünk kell a szerepléskor végbemenő életműködéseket.

A jól edzett és jól bejáratott szervezet virtuóz összjátékkal készül föl a szerepléssel járó fokozott igénybevételre. Az agykéregből kiinduló idegingerületek mozgósítják az agytörzsben lévő ősi vegetatív központokat, az éberséget és a figyelmet szabályozó arousal rendszert, az érzelmi szférákat, valamint az akarattól független működések vezérlő központját, a hipotalamuszt. Innen az egész szervezetbe elektromos és kémiai parancsok futnak ki, melyek a szükséges készenléti reakciókat megszervezik. Idegrostok útján üzenetet kap a mellékvesevelő, mely azonnal megkezdí hatalmas erejű mozgósító hormonjának, az adrenalinak elválasztását és bebocsátását a vérkeringésbe. A hipotalamuszból a vérárammal küldött hormonparancs útján másodpecek alatt értesítést kap a hormonrendszer „karmestere”, az agyalapi mirigy (hipofízis), majd innen egy másik fontos hormonszerv, a mellékvesekéreg, ahol megindul a

stresszhormonok (kortikoidok) kiválasztása. A hipotalamusz-hipofízis útvonalon a pajzsmirigyhez is mozgósító parancs érkezik. Ennek a szerepe az anyagcserét felgyorsító jódtartalmú hormonok (tiroxin és rokonvegyületei) termelése és bejuttatása a vérbe. A hipotalamusz a fennhatósága alá tartozó vegetatív idegrendszer serkentő (szimpatikus) hálózatát is aktivizálja, amely az érintett szervek sejtjeiben azonnal beindítja a fokozott energialebontást. Ennek a csodálatosan összehangolt, bonyolult működésnek az eredménye az összes életfunkciók felélénkülése és az egész szervezet fokozott aktivitása. A szív, a tüdő, a máj, az izomrendszer, az idegrendszer és valamennyi szerv tápanyagforgalma felfokozódik, anyagcseréje felgyorsul. Ennek következtében a közérzet friss, a figyelem élénk, a hangulat lelkesült, az izomzat rugalmas, a kéz meleg. Küzdőképesség és aktív az egész személyiség. Ez a kedvező szereplési izgalom vágyott állapota, amelyben az előadás a legszebben sikerülhet.

Ez azonban csak akkor történik így, ha az idegi és hormonális serkentés kedvező mértékű. Abban a pillanatban, amikor a vegetatív mozgósítás túlzottan sikerül, a szervműködések egyensúlya felborul és a muzsikáló cselekvések dezorganizálódnak. Ilyenkor a szív működés rohanó, a légzés szapora és felületes, a túlzott verejték-kiválasztás síkossá teszi a kezét. A megzavart hőszabályozás miatt pillanatok alatt kihűl a kéz. Az izomtónus felfokozódik és keményé, görcsössé, egyenetlenné válik a játék. Megjelennek a kényszer-mozgások, a remegés, a fölösleges feszítések a különféle izmokban. A közérzetet elrontják a belső szervek, az emésztő és kiválasztó rendszer izgalmi tünetei. A mozgások koordinációja elromlik, technikai zavarok keletkeznek. A figyelem szétzórta, kihagyóvá válik, a memória biz-

tonsága meginog. Az érzelmi állapot nyugtalan, szorongó lesz, a zenei kifejezés elszürkül, eltorzul. A játékos teljesen elvesztheti uralmát a cselekvései fölött a legalaposabb felkészülés ellenére is.

Már most az a kérdés, mi okozza azt, hogy egyik játékosnál a szereplési izgalom megmarad a kedvező normál szinten, a másiknál pedig végletesen felfokozva jelentkezik.

A lámpaláz hajlam jellemző mutatói

A Kovács módszer sok évtizedes tapasztalatai nyomán világos válasz alakult ki erre a nagyon sok zenészt érintő problémára. Több ezer szereplő munkaalkalmasságának vizsgálata azt mutatta, hogy a romboló lámpaláz talaja az eleve labilis, szereplésen kívül is feszült idegállapot és a leromlott fizikai státus.

A lámpaláz embereknél rendszerint nyugalomban is szapora a szív működés és csekély terhelésre túlzottan felszökik a pulzusszám. A tenyér mindig nyirkos, szobahőmérsékleten is hideg a kéz. Jellemző a túlzott mozgásosság az arcjátékban, taglejtésben. Kényszermozgások, pótcselekvések jelentkeznek. A beszéd néha túl gyors, hadaró, gondolatlorlódásokkal, akadozásokkal küszködő. A tekintet túl élénk, a szem néha kissé kidülled, a nyak a pajzsmirigy területén enyhén párnás. Gyakoriak a figyelemzavarok a munkában. Az érzelmi szférára jellemző a nyugtalanság, szorongásosság.

Az idegrendszeri labilitás a szakmai munkában is megmutatkozik. A lámpaláz szereplők aránytalanul hosszú bejátszási időt igényelnek, sokára jönnek bele a játékba. Sokkal több gyakorlást tartanak szükségesnek, mint amennyi számukra elegendő volna a jó eredményhez. Bármennyit gyakorolnak is, mindig felkészü-

letlennek, bizonytalannak érzik magukat. Súlyosan érinti őket a tréningkihagyás. Kevés gyakorlás-kiesés után már teljesen produktióképtelennek érzik magukat. Szélsőséges ingadozásokat mutatnak zenei teljesítményeikben. Ritkán vannak jó formában. Produkcióik kiszámíthatatlanok és függetlenek a felkészüléstől.

Ez a nagyon jellegzetes tünetcsoport természetesen nem mindig jelenik meg ilyen klasszikus teljességben. Azonban már néhány jelzés is világosan utal arra, hogy a szervezet folyamatosan túlerkentett, feszült állapotban van. A vegetatív idegrendszer szimpatikus és paraszimpatikus működéseinek egyensúlyában az előbbi dominál állandó jelleggel (szimpatikotónia). Ezzel már el is érkeztünk a túlzott szereplési izgalom okának megfejtéséhez. Magától értetődő, hogy ha erre az állandósult magas izgalmi szintre a szereplési helyzetből természetesen adódó izgalom rátevéődik, extrém lámpaláz keletkezik.

A túlzott lámpaláztól szenvedő emberek olykor megpróbálnak nyugtatókkal segíteni magukon, ennek a hatása azonban kiszámíthatatlan, emellett a problémát sem oldja meg. A lámpaláz alapját képező vegetatív labilitás ugyanis nem valami fatális betegség, hanem átmeneti állapot, szükségszerű válasz, mely a szervezetet érő kedvezőtlen hatásokra alakul ki. Az oki terápiát tehát nem a tünetek elnyomása, hanem az alapállapot normalizálása jelenti. Ezt bárki maga is véghez tudja vinni, ha tisztában van vele, mi idézte elő az idegállapot leromlását.

A vegetatív labilitás okai

A zenével foglalkozók átlagos életkörülményei között sok ártó hatás éri a szervezetet. Egyfelől hiányok, másfelől túlterhelések veszélyeztetik az idegrendszer működési egyensúlyát.

Túlterhelő a megerőltető munkamenyiség, a feszített munkatempó, a pihenés nélküli hosszú munkaszakaszok, a hangszerjáték természetellenes tartásai és mozgásai, a szem megerőltető igénybevétele, a testre közvetlenül és közvetve ható rezgések, az egészségtelen munkakörülmények, rossz levegőjű próbatermek, huzatos zenekari árkok, hideg templomok, lámpáktól forró stúdiók. Az idegrendszert pszichés hatások is támadják, mint pl. a koncentráció feszültsége, a zene érzelmi doppinghatása, a túlmotiváltság, a versenyszituációk izgalmai. Kinek-kinek sa-

ját élete is hoz újabb és újabb megpróbáltatásokat nap nap után. Ezzel szemben hiányoznak azok a hatások, melyek kiegyensúlyoznák a megterheléseket, azaz erősítenék a szervezet teherbírását. A túlterhelt emberek nélkülözik a szabad levegőt, a napfényt, a mozgást. Elégtelen az alvásuk, gyakran rendezetlen a táplálkozásuk. A szervezet élettani szükségletei teljességgel elhanyagolódnak.

Megtévesztő az, hogy a szervezet rendkívüli kompenzáló képességgel rendelkezik, hosszasan tűri a kizsákmányoló igénybevételt és az elemi szükségletek ellátatlanságát. Feltűnő jelzések nélkül, saját belső intézkedéseivel igyekszik fenntartani működési egyensúlyát. Ennek azonban ára van. Az egészséges, normálisan reagáló szervezetben az ellenállás csakis egyféle módon lehetséges: stresszfolyamatok beindításával és fenntartásával. Ez azt jelenti, hogy a szervezet automata szabályozásának mérlege eltolódik a serkentés irányába. Ez a készenléti állapot mindaddig fennmarad, amíg a tartalékokból futja. Egyéni adottságoktól, a szervezet energiakészleteitől függ az, hogy ki meddig győzi a védekező ellenállást, és mikor jelentkezik a kimerülés jelzései. A stresszreakciók megnyilvánulásai olykor annyira csekélyek, hogy a mindennapi tevékenységekben nem okoznak zavarokat, a különlegesen kényes és finom zenei cselekvéseket azonban teljesen tönkreteszhetik.

A lámpalázat okozó vegetatív labilitás tehát voltaképpen stresszállapot, felfokozott, állandósult védekező reakciók összessége, mely a szervezet erőn felüli megterheléséből, nem „rendeltetésszerű használatából” adódik. Mivel létrejöttében sokféle ok játszik közre, ezért az elhárítás is komplex segítséget igényel. Kézenfekvő lenne a terhelések csökkentésével próbálkoznunk, de ez általában megoldhatatlan, mert körülményeinket létkényszerek alakítják. Nincs más megoldás, mint hogy szervezeteink ellenálló erejét, teherbírását fejlesszük olyan mértékig, amely a bennünket érő terhelésnek megfelel. Az edzett szervezet erőlködés nélkül viseli el a nagyobb igénybevételeket és nem kényszerül rendkívüli védekező akciók bevetésére.

Felkészülés szereplésre

A jó szerepléshez nemcsak zeneileg kell alaposan előkészülnünk, hanem szervezeteinket is alkalmassá kell tennünk a feladat elvégzésére. A zenei munkaképesség

gondozása mindinkább létkényszerré válik a szakmai követelmények emelkedésével és a verseny kiéleződésével. Ma még a szakmai oktatásból hiányzik a masszív idegi, fizikai kondíció megszerzésének és fenntartásának ismeretanyaga, jóllehet már készen kidolgozva rendelkezésre áll. Valószínű, hogy a szükségletek és igények a jövőben megteremtik majd a megoldás feltételeit is. A fizikai gondozás éppen olyan integráns része lesz a zenei felkészülésnek, mint ahogy ma elképzelhetetlenek tartjuk egy diplomás zenész pályára bocsátását zenetörténeti, vagy zeneelméleti képzettség nélkül. Addig azonban egyénileg kell a szükséges tudást megszerzeni, és az alkalmakat megszervezni. Ebben a rövid cikkbe mindezekről csak vázlatos tájékoztatás fér bele, de az elinduláshoz remélhetőleg elegendő segítséget nyújt. Mivel a szervezetben az életkörülmények túlterhelő hatásai nyomán alakult ki az ideges állapot, biztosak lehetünk benne, hogy az életrend normalizálásával ez meg is fog szűnni. Az idegállapot változása olyan filmszalag, melyet visszafelé is le lehet forgatni. A zenei tevékenység kényes természete úrhajós idegzetet és vasgyűrő fizikumot kíván. Ezt keményen sportszerű, vagy még inkább „zeneszerű” életmóddal lehet csak megszerezni, illetve fenntartani. A szereplésre való felkészülés időszakában edzőtábori alapossággal kell néhány alapvető penzumot teljesíteni.

A teljes alvási szükséglet kielégítése elengedhetetlen. A kialvatlan szervezet munkára kényszerítése a vegetatív idegrendszer egyensúlyát a serkentés (szimpatikus aktivitás) irányába mozdítja el és fenntartja a feszült alapállapotot.

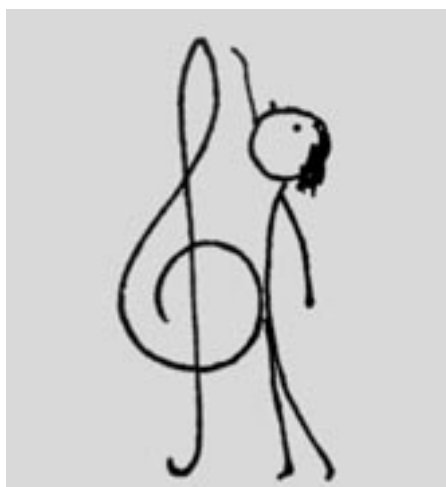
A mozgásellátásról szakszerűen gondoskodni kell. A mozgásedzés az idegrendszer stabilizálásának semmivel nem pótolható eszköze. Azonban nem mindegy, hogy milyen mozgást használunk, mint ahogy nem mindegy az sem, mit és hogyan gyakorolunk. A mozgásnak egyénre szabottnak és a zenei feladatokhoz igazodónak kell lennie. A zenei munkaképességet gondozó mozgás komplexen tartalmazza az idegrendszer nyugtatását, a hormonháztartás kiegyensúlyozását, az izmok erősítését és lazítását, az ízületek mozgékonyosságának ápolását, a mozgáskoordináció finomítását, a légzőrendszer fejlesztését, a keringés erősítését, a belső szervi működések normalizálását, a tartás javítását, a színpadi megjelenés és mozgás szépítését. A napi mozgás meny-

nyisége és elosztása az időrendben egyéni állapottól függő és részben a gyakorlás-hoz kapcsolódik. A gyakorlást mozgásos bemelegítés vezet be, és sűrű mozgáspihenők szakítják meg, hogy ne alakulhasson ki a légzés és keringés takarékküzemlése, mely a védekező reflexek kiváltásával veszélyezteti az idegrendszer egyensúlyát. A megtervezett munkaképesség-gondozó mozgás mellett fontos szerepet kapnak a szórakozó jellegű sportolások is.

A légzés kedvező üzemszintjének fenntartása állandó feladat a felkészülés során. A labilis idegállapot velejárója a fokozott oxigénigény. Elegendő oxigén bevitel gazdag kínálatot teremt és megszünteti az oxigénhiányból eredő idegfeszültséget. A légzéstréning fontos része a napi friss levegő program.

A víz ősidőktől ismert jótékony edzőhatásainak fontos szerep jut a szereplési stabilitás megszerzésében. Az úszótréningtől az egyszerű otthoni fürdőkúrákig sokféle variációs lehetőség áll rendelkezésre. A napfény mértékletes, rendszeres adagolása a jó fizikai állapot hosszú távú programjának nélkülözhetetlen összetevője, a vegetatív idegműködések, a hormonháztartás, az immunrendszer, a csontanyagcsere kedvező rendjének fenntartója. A táplálkozás ésszerűségét a nagy próbatételek előtt különösen szem előtt kell tartanunk. Az idegi, fizikai teherbírást döntően befolyásolja az, hogy mi kerül be a szervezet vegykonyhájába. A különféle tápanyagok megfelelő mennyisége és aránya meghatározó az idegi kondíció tekintetében. Az élvezeti cikkekkel fölvetett doppingerek és narkotikumok, valamint egyéb méreganyagok súlyosan veszélyeztetik az idegrendszer egyensúlyát. A fenti egyszerű, természetes edzésmódszerek bárkinek használhatók, kevés szakértői segítséggel mindenki felépítheti egyéni programját. Ami ebben nehéz, az inkább a megvalósítás a szokásos életkörülmények között. A tervszerű zenész életmód megszervezése néha egészen körmönfont diplomáciát kíván. Az eredmény azonban megéri a ráfordított fáradozást.

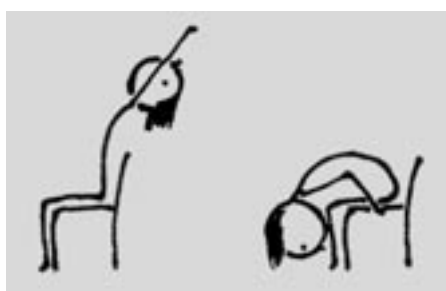
Bemelegítés szereplés előtt. Közvetlenül a szereplés előtt végzett mozgásos bemelegítés normalizálja a keringést és a légzést, ezáltal enyhíti az idegrendszeri feszültséget. Pszichés vonatkozásban is jól tesz, mert leköti a figyelmet. Minden mozgás után ülünk le egy székre, kezünket tegyük a hasunkra és végezzünk egy nyugodt mélylégzést kilégzéssel kezdve.

Rajzoljunk óriási violinkulcsot a levegőbe váltott kézzel többször. Nyúlunk magasra fej fölé és le egészen a földig. Mélylégzés.

Szék mellett állva, fél kézzel fogódzkodva láb-lendítés lazán oldalt és test előtt keresztbe, lábanként 8-10-szer. Mélylégzés.

Széken ülve nyújtózunk magasra és homorítsunk, utána hajolunk előre mélyen 5-ször. Mélylégzés.

Széken ülve két törzshajlítás oldalt és két vízszintes kaszálás. Ismétlés 4-5-ször. Mélylégzés.

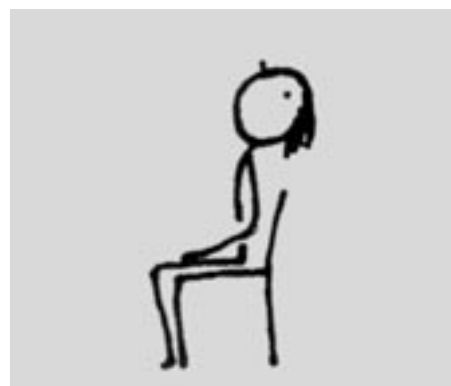
Székre támaszkodva nyusziugrás kedvünk szerint, jólesően. Mélylégzés.

Helyben futással ugráljuk ki egy dal ritmusát. Pl. Kis kece lányom: tá-ti-ti-tá-tá stb. Ismétljük többször is, ha jólesik. Mélylégzés.

Mellső mérlegállásban jobb, majd bal lábon állva két kézzel vezényeljük méteres mozdulatokkal lassú négynegyed. Mélylégzés.

Széken ülve fejkörzés jobbra-balra 4-5-ször. Mélylégzés.

Váljék egészségükre!

THE MALAYSIAN PHILHARMONIC ORCHESTRA

Kees Bakels, Music Director

Announces AUDITIONS for the following vacancies:

Violin	Titled and Tutti
Viola	Tutti
Cello	Tutti
Oboe	Sub-Principal
Cor Anglais	Principal
Bassoon	Sub-Principal
Trumpet	Principal

Live Auditions will be held at the following cities on the following dates:

Manchester	April 19
London	April 20/21
Oslo	April 22
Copenhagen	April 23
Berlin	April 24
Munich	April 25
Budapest	April 26
Amsterdam	April 27/28

- Season: August 16 to July 15 (52 weeks with 8 weeks paid vacation.)
- Schedule: maximum of 140 working hours each 28-day period, including educational/outreach activities. At least 6 non-working days per period.
- Contract: Six-month trial period. Completion of a two-year contract offered to successful candidates, with renewal option.
- Salary: US\$42,361 annual, base for tutti positions.
- Additional benefits: Monthly housing allowance, medical coverage, relocation package for musicians (and dependants where applicable)
- Highly qualified applicants are invited to apply. The audition committee reserves the right to dismiss a candidate at any point in the audition process.
- Applicants must send a Resume/CV with a refundable deposit: 30 Euros or 20 British Pounds or equivalent local currency. Deposit will be returned to candidates who attend the auditions. Drafts/cheques must be payable to *Malaysian Philharmonic Orchestra*. DO NOT SEND CASH.
- Resume/CV must include basic personal information: full name, full postal and email addresses, telephone and fax numbers (including country code), country of passport, date of birth; as well as particulars of education and musical experience, including information on doubling, if applicable. Request for audition city must be included.
- For information on audition repertoire and other inquiries, please contact the Orchestra Manager via email: mervyn@petronas.com.my or fax 603 2051 3216.
- Send applications, with refundable deposit cheque/draft, clearly marked AUDITIONS (on the front of the envelope) to:
 - Orchestra Manager
 - Malaysian Philharmonic Orchestra
 - Level 2 Tower 2,
 - PETRONAS Twin Towers (KLCC)
 - 50088 Kuala Lumpur, MALAYSIA
- Clearly state in which city you wish to audition.
- *Please note that audition time is limited. Late applications/applicants may not be heard.*

Hangszerkereskedelmi és szolgáltató Kft.

1074 Budapest,
Dohány u. 86.
Tel./fax:
342-3623
Nyitva:
hétfő–péntek
9.30-tól
18.00 óráig
Szombat
9.30–13.00

Új és használt hangszerek vétele, eladása,
igazságügyi szakértő véleményezése, szakbecslése.

Alkatrészek, tartozékok, kiegészítők forgalmazása:
húrok, vonók, tokok, huzatok, állványok stb.

Thomastic, Pirastro, Corelli és Jargar húrok

Minden ami a fűjához kell!

A zenei hagyományok méltó megőrzése jegyében, a Fon-Trade Music Kft. Magyarországon egyedülálló hangszerkészlettel és szolgáltatásokkal áll a muzsikusok, zenei intézmények és kereskedő kollégák rendelkezésére.

• a világ vezető fúvós márkáinak széles skáláját kínáljuk: nálunk ezeket nem csak megrendelheti,

kézbe veheti, kipróbálhatja, összehasonlíthatja.

- ritmus- és ütőhangszerek teljes tárházát, az Orff-hangszerektől a jazz- és rock szereléseken át a szimfonikus hangszerekig.
- szavatolt minőséget a tanuló hangszerektől a professzionálisig, melyek a világ legnevesebb hangszergyártó cégeitől közvetlenül kerülnek üzletünkbe.
- a fúvós hangszerek szakszerű javítását, karbantartását: javítóműhelyeinkben a legmodernebb és tradicionális technikák ötvözésével, elismert mesterek irányításával, eredeti gyári alkatrészek felhasználásával folyik a munka. **Így magától értetődő a garancia...**

1081 Budapest, Kiss József utca 10-14., Telefon: 06 1 210 2790, Fax: 06 1 303 1158, E-mail: fontrade.music@axelero.hu

HIRDESSEN

Lapunk eljut minden zenészhez, zenekarhoz, zenei szervezethez, zenei műhelyhez, iskolához, hangszerészhez, valamint minden zenével foglalkozó intézményhez, hivatalhoz éppúgy, mint a zeneszerető közönséghez.

Terj. (oldal)	Forma	Méret	Áfa nélküli áraink	
			fólián beküldve	szerkesztéssel
1/1	belső	185x265	44 000,- Ft	49 500,- Ft
1/1	hátsó borító	185x265	66 000,- Ft	71 500,- Ft
1/2	fekvő	185x127	33 000,- Ft	36 300,- Ft
1/3	fekvő	185x 83	22 000,- Ft	24 750,- Ft
1/4	fekvő	185x 61	16 500,- Ft	18 700,- Ft
1/4	álló	127x 90	16 500,- Ft	18 700,- Ft
1/8	fekvő	61x 90	8 250,- Ft	9 900,- Ft
1/8	álló	127x 42	8 250,- Ft	9 900,- Ft

Apróhirdetés magánszemélyeknek 1/8 oldal terjedelemben ingyenes. Folyamatos hirdetőik árkedvezménye öt számra 25%, három számra 10%

LEGYEN PARTNERÜNK, HIRDESSEN VELÜNK!

Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége

1068 Budapest Városligeti fasor 38. • Tel: 342-8927 • Fax: 227 1380 • E-mail: zenekar@mail.datanet.hu

Tessék választani

A rejtvény tizenegy vízszintes sorához három-három meghatározást adunk. Válassza ki közülük a megfelelőt, írja a hozzá tartozó megfejtést az ábrába, majd keresse meg azt a betűt, amelyikben a beírt szó különbözik a másik két definícióra adott válaszból! (Pl. ha az alom, álom és ólom szavak közül az álom kerül a hálózatba, akkor az á betűt kell figyelembe venni.) Az így kapott betűket sorban összeolvasva egy zenei berkekben jól csengő név tűnik elő.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1						■							
2							■						■
3								■					
4	■						■						
5		■		■						■		■	
6			■						■				
7					■		■						
8					■						■		
9		■		■						■		■	
10							■						■
11						■							
12	■						■						
13								■					

katonai parancsnok – Phileas ...; Verne regényhőse – kéziszerszám – csökken a mennyisége. **7.** Szint, sztrátum – gyakori női név. **8.** Hamisan játszik – megnyitva víz jön belőle – ruhakapocs – tenyér – fehér, ernyős virágú parlagi növény – Banya megyei helység Mohács közelében – sorszámok előtti idegen rövidítés. **9.** Ízesítésre szolgáló édeskés folyadék. **10.** Perem guriga – Anna ...; dán származású francia színésznő – Kossuth-díjas karmester (Vilmos, 1895-1971) – popénekes (László) – ... Moped; robogó. **11.** Légi szellem Shakespeare Vihar című drámájában – késve rajtol. **12.** Ecet, németül – holmival, tárggyal kapcsolatos. **13.** Vízben kalimpál, a gyermekek szavával – göndör – az ár igéje – viselkedési forma.

FÜGGŐLEGES. **1.** Vecsernye kezdete! – kicsi Márton. **2.** Előkelő – lyuk – görög harcisten, latin írásmóddal. **3.** Népszerű énekes – a Krím félsziget római kori neve. **4.** Keleti uralkodó – játszma, eredeti írással – tavacska az Olasz-Alpokban. **5.** Egy helyben téblábol – erősen folyik. **6.** A földre csüng – melléknévi alany, röv. – libabeszéd! **7.** ... Okudzsava; orosz költő, író. **8.** Intéző Bizottság – olasz elöljáró (-val, -vel) – megakad. **9.** Rágalmaz – az országút vándora. **10.** Másik széken foglal helyet – a Szovjetunió utódállama – Saint ...; francia kikötőváros. **11.** Francia hadvezér, Hollandia kormányzója (Gabriel Joseph, 1770-1849) – 1969-ben Zalaegerszeghez csatolt település. **12.** Norman Mailer A hóhér dala című regényében szereplő Utah-állambeli város – borókaízű pálinka – nemzeti park Észak-Norvégiában, a svéd határ közelében. **13.** Keserves, nyomorúságos – neked, németül.

Zábó Gyula

VÍZSZINTES: **1.** Kivágja a ...; kitesz magáért – irányít – ... fog; parolázik – mindent maga elé rak, ami a szekrényben volt. **2.** Széthull, régiesen – együgyű, buta – nem ijed meg az árnyéktól – szobaberendezési tárgy. **3.** Muzsikál a tücsök! – hallgatózik – rejtvényűjság – szlovák neve Filakovo. **4.** Raktároz – minden bábut ledönt – büntet – terület és hegycsúcs Mexikóban. **5.** Szárgul – dübörögve halad – leng. **6.** Arrafele! – egykori japán

lyet – a Szovjetunió utódállama – Saint ...; francia kikötőváros. **11.** Francia hadvezér, Hollandia kormányzója (Gabriel Joseph, 1770-1849) – 1969-ben Zalaegerszeghez csatolt település. **12.** Norman Mailer A hóhér dala című regényében szereplő Utah-állambeli város – borókaízű pálinka – nemzeti park Észak-Norvégiában, a svéd határ közelében. **13.** Keserves, nyomorúságos – neked, németül.

Zábó Gyula

PRÓBAJÁTÉK

A Nemzeti
Filharmonikus
Zenekar

zeneigazgató:
Kocsis Zoltán

próba-játékot

hírdet
az alábbi állásokra:

I. HEGEDŰ

Mozart: KV. 219 A-, KV.218 D- vagy KV. 216 G-dúr hegedűverseny kadenciával és egy szabadon választott mű

II. HEGEDŰ

Mozart: KV. 219 A-, KV. 218 D- vagy KV. 216 G-dúr hegedűverseny kadenciával és egy szabadon választott mű

BRÁCSA

Hoffmeister vagy Stamitz brácsaverseny és egy szabadon választott mű

A kötelező zenekari anyagok 2002. március 11-től átvehető a Nemzeti Filharmonikusok Kottatárában (V., Vörösmarty tér 1. II. emelet 214., telefon: 411-6682)

A próba-játék 2002. április 8-án és 9-én kerül megrendezésre.

Kérjük, hogy jelentkezését és szakmai önéletrajzát 2002. március 11-ig juttassa el az alábbi címre:

Nemzeti Filharmonikusok

1051 Budapest, Vörösmarty tér 1.

Telefon: 411-6600 Fax: 411-6699

E-mail: probajatek@filharmonikusok.hu

DEBRECENI FILHARMONIKUS ZENEKAR**Február 18. 19.30 Bartók terem**

Műsor: Launy Gröndahl: Concert pour Trombone et Piano an Orchestre, Kettősverseny harsonára, zongorára és zenekarra
Előadja: Erdei Csaba – harsona
Grünwald Béla – zongora
Grieg: Peer Gynt I. szvit
Sibelius: II. szimfónia, D-dúr, Op. 43
Vezényel: Enrique Batiz (Mexico)

Február 19. 19.00 DE Aulája

Műsor: Skandináv est
Vezényel: Enrique Batiz (Mexico)

Március 1. 17.00 Budapest**Fiatalok Színháza****a Magyar Honvédség Művelődési Házában**

Műsor: Velencei éjszaka
Debreceni Filharmonikus Zenekar
Vezényel: Pfeiffer Gyula

Március 12. 19.00 DE Aulája

Műsor: Bach: János-passió
Km: Monteverdi Kórus
Karigazgató: Pazár István
Vezényel: Pazár István

Március 15. 19.00**Csokonai Színház Díszhangverseny nemzeti ünnepünk alkalmából**

Műsor: egyezetés alatt
Vezényel: Kollár Imre

Március 18. 19.00 Bartók terem

Műsor: Csajkovszkij: Rómeó és Júlia – nyitányfantázia
Schumann: a-moll csellóverseny, Op. 129
Előadja: Onczay Csaba – cselló
R. Strauss: Hósi élet – szimfonikus költemény, Op. 40
Debreceni Filharmonikus Zenekar
Vezényel: Eraldo Salmieri (Olaszország)

Március 22

Műsor: Farkas Ferenc
CD-lemez bemutató
Szimfonikus nyitány (1952)
Kálloi táncok (1931)
Capriccio all' ungherese (1939)
Két magyar tánc (1940)
Kárpáti rapszódia (1941)
Erdélyi tánc (1954)
Mátrai táncok (1968)
Divertimento (1930)
Vezényel: Farkas András (Svájc)

Március 25. 19.30**hangverseny a Bartók teremben**

Műsor: Haydn: Stabat Mater
Rossini: Stabat Mater
Közreműködik: a Debreceni Kodály Kórus
Karigazgató: Szabó Sipos Máté
Debreceni Filharmonikus Zenekar
Vezényel: Juan Rodriguez Romero

Március 29. 17.00 Csokonai Színház

Műsor: C.Orff: Carmina Burana (opera és balett)
M. Ravel: **Bolero** (balett)
Vajda János-Bókkon Gábor: **Mario és a varázsló** (opera egy felvonásban)
Vezényel: Kaposi Gergely
Rendező: Tóth János

Március 30. 19.00**Budapest Fiatalok Színháza****Magyar Honvédség Művelődési Házában**

Velencei éjszaka
Debreceni Filharmonikus Zenekar
Vezényel: Pfeiffer Gyula

Április 2. 19.00 Eger

Műsor: Haydn: Stabat Mater
Rossini: Stabat Mater
Közreműködik: a Debreceni Kodály Kórus
Karigazgató: Szabó Sipos Máté

Április 15. 19.00 Bartók terem

Műsor: Smetana:
Moldva – szimfonikus költemény
Saint Saëns: a-moll csellóverseny, Op. 33
Előadja: Fenyő László – csellóművész
Brahms: I. szimfónia, c-moll, Op. 68
Debreceni Filharmonikus Zenekar
Vezényel: Klaus Eisenmann

DOHNÁNYI ERNŐ SZIMFONIKUS ZENEKAR**Február 3. vasárnap**

William Wallace: Szimfonikus variációk
Szentpáli Roland: Concerto szaxofon quartetre és zenekarra
Orff: Carmina Burana
Budapest Saxophone Quartet
Budapesti Akadémiai Kórustársaság
Honvéd Férfikar
Vezényel: Hollerung Gábor

Február 25. hétfő

Brahms: Akadémiai ünnepi nyitány
Dohnányi: II. hegedűverseny
Schumann: II. szimfónia
Szabadi Vilmos – hegedű
Vezényel: Jörg-Peter Weigle

Április 24. szerda

Farkas Ferenc:
Dohnányi: Hárfaverseny
Liszt: Faust szimfónia
Gál Erzsébet – hárfa
Honvéd Férfikar
Vezényel: Hollerung Gábor

Május 17. péntek

Copland: Appalachian Spring
Prokofjev: I. hegedűverseny
Rachmaninov: Szimfonikus táncok
Kelemen Barnabás – hegedű
Vezényel: Michael Stern

Vox Humana bérlet

5 + 1 ajándékhangverseny
a Zeneakadémián és a Pesti Vigadóban

Február 2. Zeneakadémia

William Wallace: Szimfonikus variációk
Szentpáli Roland: Concerto szaxofon kvartetre és zenekarra
Orff: Carmina Burana
Budapest Saxophone Quartet,
Budapesti Akadémiai Kórustársaság,
Honvéd Férfikar
Vezényel: Hollerung Gábor

Február 24. Pesti Vigadó

Gospel-Jazz est
Octovoice, Four Fathers
Budapest Saxophone Quartet
Budapesti Akadémiai Kórustársaság
Vezényel: Hollerung Gábor

Április 3. Zeneakadémia

Puccini: Messa di Gloria
Rossini: Stabat Mater
Fővárosi Fiatalok Egyesített Kórusa
Vezényel: Hollerung Gábor

Városházi Hangversenyesték 6+1 ajándékhangverseny péntek esténként 7 órakor a Budafoki Városházán**Február 22.**

Gospel-Jazz est
Közreműködik: Four Fathers, Octovoice,
Budapest Saxophone Quartet,
Budapesti Akadémiai Kórustársaság

Április 12.

Mozart: Postakürt szerenád
Haydn: B-dúr szimfónia No. 98
Vezényel: Pusker Imre

Január 18. Ajándék koncert

Születésnap koncert Jandó Jenő
50. születésnapja alkalmából.
Chopin zongoraest

A megérthető zene**Ifjúsági hangversenysorozat karmesteri magyarázattal vasárnap délelőttönként a Pesti Vigadóban Hollerung Gábor vezényletével****Március 3.**

A féktelenség korlátai
Schumann: II. szimfónia

Április 7.

Egy teátrális ima
Puccini: Messa di Gloria

A Zene Titkai**Muzsikáló zenetörténet****Öt hangverseny a Budafoki Városházán szombat délelőttönként 11 órakor****Február 23.**

A jazz világa

Április 13.

Játsszunk zenét!

Zeneértő leszek**Ajándékhangversenyek szombat délutánoként 15 órakor a Rózsavölgyi Közösségi Házban**

(1221 Bp. Ady Endre út 25.)
a 6-8 éves korosztály számára

Április 13.

Helyszín: Budafoki Városháza
Játsszunk zenét!

BM DUNA SZIMFONIKUS ZENEKAR**Február 15. 19.00 Duna Palota**

Tavaszi bérlet 1.
Kamarazenei est
Km.: a zenekarból alakult kamarazenei együttesek

Február 17. 9.30 és 11.00 Duna Palota

Ifjúsági bérlet 5.
350 Született Arcangelo Corelli. A barokk mester művei és kortársai legszebb darabjai
Műsorvezető: Zelinka Tamás

Március 8. 19.00 Duna Palota

Tavaszi bérlet
Beethoven: Coriolan nyitány Op. 62
Beethoven:
4. (G-dúr) zongoraverseny Op. 58
Respighi: Antik táncok III. szvit
Schubert: 2. (B-dúr) szimfónia
Vez.: Notis Georgiou
Km.: Martinos Tirinos (Ciprus)

Március 22. 19.00 Duna Palota

Tavaszi bérlet 3.
Rossini: Bruszkinó úr nyitány
R. Strauss: Oboaverseny
Dvořák: 7. (d-moll) szimfónia Op. 70
Vez.: Deák András
Km.: Kovács Zsolt

Március 23. 20.00 Duna Palota

Duna Koncert
Vez.: Deák András

Március 24. 9.30 és 11.00 Duna Palota

Ifjúsági bérlet 6.
Szimfóniák érdekes elnevezésekkel
Műsorvezető: Zelinka Tamás

Március 30. 20.00 Duna Palota

Duna Koncert

BUDAPESTI FILHARMÓNIAI TÁRSASÁG ZENEKARA**Február 18. és 19. Operaház**

Kodály ill. Mahler bérlet
Rachmaninov: II. Zongoraverseny
Csajkovszkij: e-moll V. szimfónia, Op. 64
Vez.: Győriványi-Ráth György
Km.: Bogányi Gergely

Március 18. 19.30 Operaház

Tavaszi Fesztivál
Mendelssohn:
IV. (A-dúr, Olasz) szimfónia, Op. 90
Orff: Carmina Burana
Vez.: Rico Saccani
Km.: Bazsinka Zsuzsanna, Derecskei Zsolt, Busa Tamás és a Magyar Állami Operaház

Énekkara (karig.: Katona Anikó) és
Gyermekekara (karig.: Gupcsó Gyöngyvér)

Március 19. Operaház

Mendelssohn: IV. (Olasz) szimfónia
Orff: Carmina Burana
Vez.: Rico Saccani
Km.: Magyar Állami Operaház Énekkara,
(Karig.: Katona Anikó
és Gubcsó Gyöngyvér)

Április 29. és 30. 19.30 Operaház

Dohnányi ill. Mahler bérlet
Dvořák: Scherzo capriccioso
Dvořák: Hegedűverseny, a-moll, op. 53
Dvořák: IX. szimfónia
„Az új világból” e-moll, op. 95
Vez.: Rico Saccani
Km.: Livia Sohn

Május 20. és 21. 19.30 Operaház

Kodály ill. Mahler bérlet
Brahms: II. zongoraverseny, B-dúr, op. 83
Mahler: I. szimfónia
Vez.: Rico Saccani
Km.: Jeffrey Siegel

GYŐRI FILHARMONIKUS ZENEKAR**Február 18. 19.00 Richter Terem**

Maros R.: Euphonia No.
Durkó Zs.: Zongoraverseny
Jereb E.: Trombitaverseny
Jeney Z.: Contrafactum
Vez.: Kovács János
Km.: Körmendi Klára, Geiger György

Február 25. 19.00**Richter Terem**

Rossini: A selyemlétra nyitány
Mendelssohn: e-moll hegedűverseny
Schubert: VII. (C-dúr) szimfónia
Vez.: Medveczky Ádám

Március 4. 5. 6. 7. Győri iskolák

Kodály: Háry János – részletek
Vez.: Medveczky Ádám
Km.: Sántha Jolán, Bede F. Csabaus

Március 6. és 21. 19.00**Győri Nemzeti Színház**

Verdi: Othello
Vez.: Medveczky Ádám

Március 18. 19.00 Győr Richter Terem

Schumann: Manfred – nyitány
Chopin: f-moll zongoraverseny
Csajkovszkij: V. szimfónia
Vez.: Philippe de Chalendar
Km.: Falvai Sándor

Március 27. 19.00**Győri Evangélikus Öregtemplom**

Húsvéti hangverseny
Mozart: c-moll mise KV. 427
Vez.: Gál Tamás
Km.: énekes szólisták, fesztiválkórus

Április 8. 19.00**Győri Evangélikus Öregtemplom**

Április 9. 19.00 Sopron
Április 10. 19.00 Veszprém
Duke Ellington: Sacred Concert
Vez.: Antal Máttyás

Km.: Margarete Jalbeas, Állami Énekkar,
Festival Vig Band

Április 11. 19.30 Zeneakadémia

Zeneszerzős diplomakoncert
Vez.: Medveczky Ádám

Április 22. 19.00 Richter Terem**Április 23. 19.00 Zalaegerszeg**

Csajkovszkij: b-moll zongoraverseny
Puccini: Szoprán áriák
Ravel: Bolero
Vez.: Medveczky Ádám
Km.: Drágyi Kálmán, Fekete Veronika

MATÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR**Február 15. MTA – Koraesti/4**

Mendelssohn: Szentivánéji álom-szvit.
Brahms: 4. Szimfónia
Vezényel: Héja Domonkos

Február 19. D/1. – ZAK

Schubert: Rosamunda nyitány
Liszt: Magyar fantázia
Brahms: 1. szimfónia
Szólista: Tóth Péter
Vezényel: Ligeti András

Február 28. A/5. – ZAK

Mahler: 3. szimfónia
Szólisták: Csordás Klára
Nemzeti Énekkar női kara
MR Gyermekkar
Vezényel: Ligeti András

Március 1. C/4. – ZAK

Mahler: 3. szimfónia
Szólisták: Csordás Kára
Nemzeti Énekkar női kara
MR Gyermekkar
Vezényel: Ligeti András

Március 8. MTA-Kamara/4

Bach: 4. szvit.
Mozart: Sinfonia concertante
Haydn: „Surprise” szimfónia, No.94
Vezényel: Héja Domonkos

Március 12. D/2. – ZAK

Schubert: 3. szimfónia
Liszt: Haláltánc
Brahms: 2. szimfónia
Szólista: Jandó Jenő
Vezényel: Rico Saccani

Március 22. Ifj.I./4.

Évszakok a zenében

Március 23. Ifj.II/4.

A 20. század zenéje

Március 28. Tav. Feszt. – ZAK

Debussy: TavaszBérleten kívüli ea.
Bartók: Két kép (Falú tánca, Virágzás)
Stravinsky: Tavaszí áldozat
Vezényel: Ligeti András

Április 4. C/5. – ZAK

Mozart: D-dúr divertimento KV. 136
Mozart: C-dúr zongoraverseny KV.467
Mozart: Esz-dúr szimfónia
Szólista: Alessio Bax
Vezényel: Lukács Ervin

Április 5. MTA – Koraesti/5.

Mozart: D-dúr divertimento KV. 136
Mozart: C-dúr zongoraverseny KV.467
Mozart: Esz-dúr szimfónia
Szólísta: Alessio Bax
Vezényel: Lukács Ervin

Április 11. B/6. – ZAK

Wagner: Bolygó Hollandi-nyitány opera-részletek
Bruckner: IV. szimfónia
Vezényel: Kovács János

Április 18. A/6. – ZAK

Verdi: Requiem
Szólísta: Bátorfi Éva
Fekete Attila
MR Énekkar
Vezényel: Ligeti András

Április 23. D/3. – ZAK

Schubert-nyitány
Liszt: A-dúr zongoraverseny
Brahms: 3. szimfónia
Szólísta: Farkas Gábor
Vezényel: Ligeti András

MAGYAR RÁDIÓ ÉS TELEVÍZIÓ SZIMFONIKUS ZENEKARA**Február 19. 19.30 MR 6-os stúdió**

Bozay Attila: Kórusok gyermekkarra
Bozay Attila: Pezzo concertato, no. 1
Bozay Attila: Pezzo sinfonico, no. 2
Vez.: Tihanyi László és Thész Gabriella
Km.: Máté Győző

Február 27. 19.30 Zeneakadémia

Mozart-Mendelssohn bérlet
Mendelssohn: Éliás – oratórium
Vez.: Vásáry Tamás
Km.: Kolonits Klára, Lukin Márta, Timothy Bentsch, Kálmándi Mihály és az MR Énekkar

Március 13. 19.30 Zeneakadémia

Mozart-Mendelssohn bérlet
Mozart: C-dúr (Linzi) szimfónia K. 425
Mozart: Esz-dúr sinfonia concertante, K. 364
Vez.: Vásáry Tamás
Km.: Ágoston András, Máté Győző,

Március 18. 19.30 Zeneakadémia

Tavaszi Fesztivál
Az Európai Rádiós Unió ünnepi hangversenye
Csajkovszkij:
Rómeó és Júlia – nyitányfantázia
Lendvay Kamilló: Zongoraverseny
Rachmaninov: I. (d-moll) szimfónia, Op. 13
Vez.: Vásáry Tamás
Km.: Baranyai László

Április 4. 19.30 Olasz Kultúrintézet

Rossini: Olasz nő Algírban – nyitány
Bizet: Róma – szvit
Berlioz: Harold Itáliában
Vez.: Philippe de Chalendar
Km.: Pierre Lenert

Április 9. 12.00 Nemzeti Galéria

Beethoven: F-dúr románca
Beethoven: G-dúr románca szimfónia

Beethoven: V. szimfónia
Vez.: Gál Tamás
Km.: Falvay Attila, Modrián József

Április 16. 19.30 Olasz Kultúrintézet

Magyar Zeneszerzőportrék
Sugár Rezső: Savonarola – oratórium
Vez.: Kovács László
Km.: MR. Szimfonikus Zenekar, Énekkar és Gyermekkórus

Április 21. 19.30 Zeneakadémia

Mozart-Mendelssohn bérlet
Mendelssohn: Hebridák – nyitány
Mendelssohn: e-moll hegedűverseny
Mozart: Esz-dúr kürtverseny
Mozart: D-dúr (Haffner) szimfónia, K. 385
Vez.: Vásáry Tamás
Km.: Kelemen Barnabás, Varga Zoltán

Április 28. 19.30 Zeneakadémia

Schumann: IV. szimfóniál
Debussy: Három noktürn
Durkó Zsolt: A jelenések könyvének margójára
Vez.: Lionel Friend
Km.: Meláth Andrea, Kiss B. Attila, Massányi Viktor

MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR**FARSANGBÚCSÚZTATÓ**

Február 16. szombat 19.30
Bérleten kívüli előadás
Válogatás Johann Strauss, Franz von Suppé és Lehár Ferenc műveiből
Közreműködik: Kertesi Ingrid, Kováczházi István
Vezényel: Gál Tamás

Február 21. csütörtök 19.30

Erdélyi Miklós bérlet/5.
Haydn: G-dúr (Oxford) szimfónia Nr. 92
Haydn: Mariazzelli mise
Közreműködik a Purcell Kórus
Vezényel: Vashegyi György

Február 23.

UTAZÁS A TROMBITA KÖRÜL
Közreműködik: Kovács Kálmán és a MÁV Szimfonikus Zenekar trombitaművészei
Vezényel: **Csurgó Tamás**

Március 2. szombat 19.30

Erdélyi Miklós bérlet/6.
Csajkovszkij est
Rómeó és Júlia – nyitányfantázia
Variációk egy rokokó témára
V. szimfónia
Közreműködik: Fenyő László – gordonka
Vezényel: Lukács Ervin

Március 14. csütörtök 19.30

Lukács Miklós bérlet/6.
Erkel: Hunyadi László – nyitány
Bartók: Két arckép
Liszt: Faust-szimfónia
Közreműködik: Trejer István – hegedű és a Honvéd Férfikar
Karigazgató: Tóth András
Vezényel: Jurij Szimonov

Március 23.**UTAZÁS A GORDONKA KÖRÜL**

Közreműködik: Mezey Erzsébet és a MÁV Szimfonikus Zenekar gordonkaművészei
Vezényel: **Werner Gábor**

Április 6. Zeneakadémia**ZENÉS UTAZÁS A VILÁG KÖRÜL**

Suppé: Költő és paraszt nyitány
Fischer: Az Alpoktól délre
Morricone: Volt egyszer egy vadnyugat
Grofé: Grand Canyon – szvit
Vezényel: Medveczky Ádám
A sorozat szerkesztője és műsorvezetője **FENYŐ GÁBOR.**

Április 9. kedd 19.30**Erdélyi Miklós bérlet/7.**

Suppé: Költő és paraszt – nyitány
Chausson: Poème
Fischer: Az Alpoktól délre
Morricone: Volt egyszer egy vadnyugat
Grofé: Grand Canyon – szvit
Közreműködik: Szecsódi Ferenc – hegedű
Vezényel: Medveczky Ádám

Április 17. kedd 19.30**Erdélyi Miklós bérlet/8.**

Mozart: C-dúr (Linzi) szimfónia K. 425
Debussy: Szent Sebestyén vértanúsága – oratórium
Közreműködik a Nemzeti Énekkar
Karigazgató: Antal Mátyás
Vezényel: Kovács János

Április 25. csütörtök 19.30**Lukács Miklós bérlet/7.**

Beethoven: Coriolan – nyitány
Bartók: Brácsaverseny
Schumann: III. szimfónia
Közreműködik: Gál Zoltán
Vezényel: Gál Tamás

Május 23. csütörtök 19.30**Lukács Miklós bérlet/8.**

Rachmaninov: Szimfonikus táncok
Dvořák: Szláv táncok
Grieg: Norvég táncok
Brahms: Magyar táncok
Vezényel: Kovács László

UNOKÁK ÉS NAGYSZÜLŐK**HANGVERSENYEI**

Négy hangverseny a **Stefánia Palotában** (Budapest XIV., Stefánia út 34) **szombati napokon 11 és 14.30 órakor** és egy hangverseny a **Zeneakadémián 11 órakor**

MISOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR**Február 11. Mesterbérlet Miskolci Nemzeti Színház**

Weber: Oberon-nyitány
Saint-Saëns: a-moll csellóverseny Nr.1.
Schumann: II. C-dúr szimfónia op.61.
Vezényel: Kovács László
Cselló: Fenyő László

Február 18. Népszerű bérlet**Miskolci Nemzeti Színház**

Petrovics: IV. Kantáta
Mozart: A-dúr zongoraverseny Kv.488.
Respighi: Római ünnepek
Vezényel: Kovács László
Zongora: Tóth Marianna

Február 19. Sárospatak

Előző napi műsor

Február 21. Egyetembérlet**Miskolci Egyetem aulája**

Brahms: Magyar táncok
Dvořák: Szláv táncok
Vezényel: Kovács László

Február 25. Debrecen

Bernstein: Zsoltár
Vajda: Zsoltáros ének
Vezényel: Szabó Sípos Máté
Közreműködik: Debreceni Kodály Kórus

Március 04. Mesterbérlet**Miskolci Nemzeti Színház**

Mozart: Varázsfuvola-nyitány
Schubert-Liszt: Wanderer fantázia
Schumann: III. Esz-dúr „Rajnai” szimfónia op.97.
Vezényel: Kovács László
Zongora: Jandó Jenő

**Március 12. Budapest Nemzeti Galéria
Hangverseny délidőben****Március 18. Mesterbérlet****Miskolci Nemzeti Színház**

Beethoven: Hegedűverseny D-dúr, op.61.
Schumann: I. B-dúr „Tavaszi” szimfónia, op.38.
Vezényel: Kovács János
Hegedű: Szabadi Vilmos

Március 25. Szezonbérlet**Miskolci Nemzeti Színház**

Haydn: „Gyász” szimfónia, e-moll, No. 44.
Lendvay Kamilló: Zongoraverseny
C. Frank: d-moll szimfónia
Vezényel: Medveczky Ádám
Zongora: Baranyay László

Április 20. Budapest Zeneakadémia

Bruch: Mózes
Vezényel: Jos Vranken Jr.
Cantate Domino (Hollandia)
Chrisliche Oratoriumverein Scheveningen (Hollandia)
Budapesti Ifjúsági Kórus

Április 22. Szezonbérlet**Miskolci Nemzeti Színház**

Bruch: Mózes
Vezényel: Jos Vranken Jr.
Cantate Domino (Hollandia)
Chrisliche Oratoriumverein Scheveningen (Hollandia)
Budapesti Ifjúsági Kórus

Április 29. Népszerű bérlet**Miskolci Nemzeti Színház**

Beethoven III. c-moll zongoraverseny op.37.
Wagner: Siegfried idill
R. Strauss: Till Eulenspiegel
Vezényel: Lukács Ervin
Zongora: Krausz Adrienne

Május 07.-11.**Miskolci Nemzeti Színház****X. MTV Nemzetközi Karmesterverseny****NEMZETI FILHARMONIKUS
ZENEKAR****Február 20. szerda, Zeneakadémia**

(Ferencsik-bérlet 6.)
Roussel: Az erdő költeménye (Le poème de la forêt), Op. 7.
Ravel: Zongoraverseny bal kézre
Dukas: La Péri
Vezényel: Theodor Guschlbauer
Közreműködik: Oleg Maisenberg – zongora

Március 3. vasárnap,**Budapest Kongresszusi Központ**

Beethoven: Hegedűverseny
II. D-dúr szimfónia, Op.36
Vezényel: Kocsis Zoltán
Közreműködik: Pinchas Zukerman – hegedű

Március 6. szerda, Zeneakadémia

(Klemperer-bérlet 6.)
Weber: Oberon – nyitány
Beethoven: C-dúr hármasszertű, Op. 56
Brahms: III. szimfónia
Vezényel: Hamar Zsolt
Közreműködnek: Jandó Jenő – zongora
Szabadi Vilmos – hegedű
Perényi Miklós – gordonka

Március 23. szombat, 10.30. de.,**Csodák Palotája**

(„Csodák zenéje...” bérlet 3.)
Haydn: Évszakok – keresztmetszet
Vezényel: Hamar Zsolt
A koncertek házigazdája: Kútvolgyi Erzsébet

Március 23. szombat, 15.00.**A Magyar Tudományos Akadémia
Díszterme**

(„Zenés kirándulások” bérlet 3.) –
„Úri huncutságok”
Beethoven: István király – nyitány
Mozart: Koronázási zongoraverseny
Haydn: Szimfónia Hb. 53 (L’Imperiale)
Vezényel: Hamar Zsolt
Közreműködnek: Szakcsi-Lakatos Béla – zongora
A koncertek házigazdája: Geszti Péter

Március 31. vasárnap,**Budapest Kongresszusi Központ**

(Tavaszi bérlet 1.)
Debussy: Tavasz
Bartók: I. vagy II. zongoraverseny
Debussy: Öt dal
Bartók: Zene húros hangszerekre, ütőkre és cselesztára
Vezényel: Kocsis Zoltán
Közreműködnek: zongorista
Hajnóczy Júlia – szoprán
Az Amadinda Ütőegyüttes
művészeti vezető: Rácz Zoltán

Április 7. vasárnap, Zeneakadémia

Dvořák: A vadgalamb, Op. 110
Sosztakovics: II. gordonkaverseny, Op. 102
Csajkovszkij: Manfred szimfónia, Op. 5
Vezényel: Kocsis Zoltán
Közreműködik: Clemens Hagen – gordonka

Április 29. hétfő, Zeneakadémia

(Tavaszi Bérlet 2.)
Dohnányi: Ünnepi nyitány, Op. 31
Bartók: Brácsaverseny
Bartók: A fából faragott királyfi, Op. 13
Vezényel: Kocsis Zoltán
Közreműködik: Kim Kashkashian – brácsa

PÉCSI SZIMFONIKUS ZENEKAR**Február 20. 19.30 Pécsi Nemzeti Színház**

Mozart: g-moll vonósötös,
vonósenekari változat, K. 516.
Mozart: Gran Partita 13 fúvósra, K. 361.
Vez.: Hamar Zsolt

Február 27. 19.30 Pécsi Nemzeti Színház

A Gyermekek Alapítvány javára
Reinecke: Fuvolaverseny
Vez.: Kim Young Keun (Korea)
Km: Oborzil Adél, Koreai szólista

Március 6. 19.30 Pécsi Nemzeti Színház

Schumann: Nyitány, Scherzo és Finale,
E-dúr, op. 52.
Schumann: a-moll zongoraverseny, op. 54.
Schumann: d-moll szimfónia, op. 120.
Vez.: Gál Tamás
Km.: Hernádi Ákos

Március 20. Kaposvár

Bernstein: Candide – nyitány
Bartók: 2. hegedűverseny
Barber: Adagio vonósokra
Respighi: Róma fenyői
Vez.: Paul Freeman (USA)

Március 21. 19.30 PTE Aula

Bernstein: Candide – nyitány
Bartók: 2. hegedűverseny
Barber: Adagio vonósokra
Respighi: Róma fenyői
Vez.: Paul Freeman (USA)
Km.: Kokas Katalin

Március 26. 19.30 Pécsi Bazilika

Bach: Máté passió, BWV. 244.
Vez.: Hamar Zsolt
Km.: Kiss Noémi, Megyesi-Schwartz
Lúcia, Mukk József, Drucker Péter,
Massányi Viktor, Kuncz László és a Pécsi
Bach Énekegyüttes (karig.: Lakner Tamás)

Március 27. Kaposvár

Bach: Máté passió, BWV. 244.
Vez.: Hamar Zsolt

Április 10. 19.30 Pécsi Nemzeti Színház

Brahms: Változatok egy Haydn-témára,
op. 56.a
Schumann: a-moll kettősszertű, op. 102.
Brahms-Schönberg: g-moll zongoranégyes,
op. 25. zenekari átirat
Vez.: Hamar Zsolt
Km.: Vass Ágnes és Janszó Ildikó

Április 18. 19.30 PTE Aula

Britten: Nocturne, op. 60
Csajkovszkij: b-moll zongoraverseny
op. 23.
Schumann: 2. C-dúr szimfónia, op. 61.
Vez.: Hans Richter (Németország)
Km.: Olivier Widmer (Svájc) és Jandó Jenő

Április 22 – 29. Németország, Svájc

Britten: Nocturne, op. 60.

Mozart: A-dúr klarinétverseny
Schumann: 2. szimfónia
Nielsen: Klarinétverseny
Vez.: Hans Richter
Km.: Horváth László és Olivier Widmer

SZEGEDI SZIMFONIKUS ZENEKAR

Február. 21. 19.30 Szegedi Nemzeti Színház (Fricsay/4)

Mozart: Don Giovanni – nyitány
Mozart: g-moll szimfónia K. 550
Schubert: IV. szimfónia, c-moll, „Tragikus”
vez.: Kovács János

Ápr. 5. 19.00 Szegedi Nemzeti Színház Operabemutató

Verdi: Simon Boccanegra
vez.: Oberfrank Péter

Ápr. 14. 10.00 Szegedi Nemzeti Színház

Matiné-hangverseny
Ránki: Pomádé király új ruhája – szvit és részletek az operából
km. Lőrincz Zoltán – basszus
vez.: Oberfrank Péter

Ápr.18. 19.30 Szegedi Nemzeti Színház (Fricsay/5)

Debussy: A tenger
Ravel: La Valse
Ránki: Pomádé király új ruhája – szvit
vez.: Oberfrank Péter

Ápr. 25. 19.30 Rókusi templom (C-D kamarabérlét)

Händel: János-passió
km. Hajnóczy Júlia, Turjányi Miklós,
Marosvári Péter, Altorjay Tamás, Vaszy Kórus
vez.: Gyüdi Sándor

SZOMBATHELYI SZIMFONIKUS ZENEKAR

Február 14. 19:30 Bartók Terem Rajter bérlét 6.

Farsangi hangverseny
Berlioz: Római karnevál – nyitány
Poulenc: Orgonaverseny
Dukas: A bűvészinak – nyitány
Rossini: Nyitányok
Közreműködik: Tóth Rita
Vezényel: Alpaslan Ertünger

Február 21. 19:30 Bartók Terem Rajter bérlét 7.

Sosztakovics: Ünnepi nyitány op.96
Csellóverseny No.1 op.107
Szimfónia No.5 op.47
Közreműködik: Mérei Tamás
Vezényel: Pál Tamás

Március 7. 19:30 Bartók Terem Rajter bérlét 8.

Brahms: Akadémiai ünnepi nyitány
Mendelssohn: d-moll versenymű hegedűre, zongorára és vonószekarra (1823)
Brahms: 4. e-moll szimfónia op.98
Közreműködnek: Körmendi Klára,
Sebestyén Ernő Vezényel: Acél Ervin

Március 10. 11:00 Bartók Terem Családi bérlét

Ránki György: Pomádé király új ruhája

Mesélő: Lukin László
Vezényel: Stauroczky Balázs

Március 18. 19:30 Budapest, Mátyás-templom

Verdi: Quattro pezzi sacri
Liszt: XIII. zsoltár
Wagner: Az Apostolok szeretetlakomája
Közreműködnek: Nemzeti Énekkar, Honvéd Férfikar, Budapesti Akadémiai Kórustársaság, Debreceni Kodály Kórus
Vezényel: Pál Tamás

Március 22. 23. 24. 4. SAVARIA INTERFÓRUM

Szombathelyi Tavasz Fesztivál keretében
Ifjú szólisták bemutatkozása
Vezényelnek: Alpaslan Ertünger
Rodrigo de Carvalho
Petró János

Március 25. 19:30 Bartók Terem Filharmónia bérlét 8.

Wagner: Egy Faust szimfónia Weber sírjánál
Parsifal – előjáték és Nagypénteki varázs
Az Apostolok szeretetlakomája
Közreműködik: Honvéd Férfikar
Vezényel: Pál Tamás

Március 27. szerda 19:30 Sopron

Wagner: Egy Faust nyitány Weber sírjánál
Parsifal – előjáték és Nagypénteki varázs
Az Apostolok szeretetlakomája
Közreműködik: Honvéd Férfikar
Vezényel: Pál Tamás

Április 3-4-5., 22-23-24.

Ifjúsági előadások Vas megyében

Vihar zenék
Haydn: Szimfónia Nr. 8. (Le soir) 4. tétel
Vivaldi: F-dúr (Tengeri vihar) fuvalaverseny
Szólisták: Szalai Mária, Kovács Katalin
Rossini: A sevillai borbély – Viharzene
Vivaldi: A négy évszak – A nyár
Szólisták: Sándor János, Gyenge Tibor
Beethoven: VI. (F-dúr) szimfónia – Vihar
J. Strauss: Mennydörgés és villámlás – polka

Április 11. csütörtök 19:30

Rajter bérlét 9. Bartók Terem

Liszt: Krisztus oratórium – részletek
Csemiczky: Veszprémi Te Deum
Közreműködik: Veszprém Város Vegyeskara
Karigazgató: Erdélyi Ágnes
Vezényel: Török Géza

Április 18. 19:30. Bartók Terem Rajter bérlét 10

Debussy: Egy faun délutánja
Ibert: Fuvolaverseny
Debussy: Nocturnes
Közreműködik: Szabó Rozália
Vezényel: Alpaslan Ertünger

Április 29. hétfő 19:30

Filharmónia bérlét 9. Bartók Terem

Beethoven: Egmont-nyitány
Beethoven: C-dúr Hármasszertzeny („Triple”) op. 56
Berlioz: Fantasztikus szimfónia
Közreműködnek: Orfei Simic, Németh Éva,
Koczor Péter
Vezényel: Serdar Yalcin – Törökország

A Magyar Szimfonikus Zenekarok

Szövetségének tagjai:

BM Duna Szimfonikus Zenekar

Cím: 1051 Budapest, Zrínyi u. 5.
Telefon: 317-3142
Próbaterem: 1124 Budapest,
Németvölgyi út 41.
Tel./fax: 355-8330;
355-2611/156, 177

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Kht.

Cím: 1221 Budapest, Ady Endre út 25.
Levél cím: 1775 Budapest, Pf. 122
Telefon: 424-8056 Fax: 424-8057
e-mail: dohnanyi@axelero.hu
Próbaterem: 1074 Budapest,
Rottenbiller u. 16-22.
Telefon: 322-1488, 479-0810
Fax: 413-6365

Debreceni Filharmonikus Zenekar

4025 Debrecen, Simonffy u. 11/c.
Tel./fax: (52) 412-395
e-mail: j.kovacs@matavnet.hu

Győri Filharmonikus Zenekar

9022 Győr, Liszt Ferenc u. 13.
Tel.: (96) 312-452 Fax: (96) 319-232

Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar

1051 Budapest, Vörösmarty tér 1.
Tel.: 318-0162, fax: 429-1099
e-mail: natphilharm@mail.matav.hu
http://www.bmc.hu/nfz/index2.htm

Magyar Állami Operaház Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekar

1061 Budapest, Andrássy út 22.
Tel.: 331-2550, fax: 331-9478
http://www.bpo.hu

Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekar

1088 Budapest, Bródy S. u. 5-7.
Tel.: 328-8326, fax: 328-8910
http://www.radio.hu/muveszet/

MATÁV Szimfonikus Zenekar

1094 Budapest, Páva u. 10-12.
Tel.: 215-5770, fax: 215-5462
e-mail: orchestra@mail.matav.hu
http://www.orchestra.matav.hu

MÁV Szimfonikus Zenekar

1088 Budapest, Múzeum u. 11.
Tel./fax: 338-4085
e-mail: bcorch.mav@matavnet.hu
http://www.bco-mav.kozep.hu/

Miskolci Szimfonikus Zenekar

3025 Miskolc, Fábrián u. 6/a.
Tel.: (46) 506-695, fax: (46) 351-497
www.mso.hu.missy@elender.hu

Pécsi Szimfonikus Zenekar

7621 Pécs, Király u. 10.
Tel.: (72) 324-350, 242-793,
fax: 324-350/18, 242-793/18
e-mail: pecssymp@externet.hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar

6721 Szeged, Festő u. 6.
Tel.: (62) 426-102
e-mail: szeged.symphonie@deltav.hu

Szombathelyi Szimfonikus Zenekar

9700 Szombathely,
Thököly u. 14.
Tel.: (94) 314-472,
fax: (94) 316-808

Lovro von Matačić.

Magyarországon jártak...

Lovro von Matačić